



## Zbigniew Czernik

Muzeum Archidiecezji Warmińskiej im. bpa Jana Obłaka w Olsztynie, Polska

[czern\\_zbyszczek@poczta.onet.pl](mailto:czern_zbyszczek@poczta.onet.pl) • <https://orcid.org/0000-0002-5416-8840>

# Nowożytny obiekty sepulkralne w kościołach historycznej Warmii (ok. 1500–ok. 1800)

Modern sepulchral buildings in the churches of historical Warmia (approx. 1500 – ca. 1800)

Neue sepulkrale Objekte in historischen Kirchen Ermlands (ca. 1500 – ca. 1800)

**Słowa kluczowe:** Warmia, kościoły, obiekty sepulkralne, płyty nagrobne, epitafia

**Keywords:** sepulchral objects, tombstones, epitaphs

**Schlüsselwörter:** Grabbeigaben, Grabsteine, Epitaphien

### STRESZCZENIE

Już w najstarszej tradycji chrześcijańskiej kościoły były miejscem pochówków. Najczęściej miejsce wiecznego spoczynku znajdowali tam władcy państw, duchowni, osoby zasłużone dla Kościoła, wybitne osobistości, lokalni rządcy, mieszczenie, szlachta... Nie inaczej też było na Warmii. Już od XIV w. w wybudowanych kościołach chowano zmarłych – w warmińskich okolicznościach w większości były to osoby duchowne. Sytuacja taka praktycznie trwała do XIX wieku, kiedy to wykształcają się do dziś znane formy cmentarzy, a w kościołach po prostu zaczyna brakować miejsc – zarówno na same pochówki, jak i na miejsca upamiętniania zmarłych. Od ok. 1500 r. do 1800 w kościołach warmińskich dokonano kilkuset pochówków. Zaczynając od katedry warmińskiej kończąc na wiejskich kościołach. Do dziś zachowało się ok. 200 obiektów sepulkralnych – przede wszystkim epitafiów i płyt nagrobnych (oprócz nich dwa nagrobki przyścienne i jeden ołtarz poświęcony zmarłemu).

### ABSTRACT

Already in the oldest Christian tradition, churches were places of burial. Most often, rulers

of states, clergy, people of merit for the Church, outstanding personalities, local rulers, townspeople, and nobility found their final resting place there. It was no different in Warmia. Already from the 14<sup>th</sup> century, the dead were buried in the built churches – in Warmian circumstances, they were primarily clergymen. This situation practically lasted until the 19<sup>th</sup> century, when the forms of cemeteries known to this day developed, and churches simply ran out of places – both for the burials themselves and for places of commemoration of the dead. From approx. between 1500 and 1800, several hundred burials were made in the Warmian churches. Starting from the Warmia cathedral and ending with village churches. To date, approx. 200 sepulchral objects – mainly epitaphs and tombstones (apart from them, two tombstones by the wall and one altar dedicated to the deceased).

### ZUSAMMENFASSUNG

Schon in der ältesten christlichen Tradition waren die Kirchen Orte der Bestattung. Meistens war es der Ort der ewigen Ruhe für Herrscher, Geistliche, um die Kirche verdiente Personen, bedeutende Persönlichkeiten, lokale Herrscher, Bürger, Adlige... Das war im Ermland nicht anders. Bereits im 14. Jahrhundert wurden die Toten in den errichteten Kirchen beigesetzt – für ermländische Verhältnisse waren dies meist Geistliche. Diese Situation dauerte praktisch bis zum 19. Jahrhundert, als sich die bis heute bekannten Formen von Friedhöfen entwickelten und den Kirchen schlichtweg die Plätze ausgingen – sowohl für die Bestattungen selbst als auch für die Gedenkstätten der Toten. Von etwa 1500 bis 1800 fanden in den Kirchen des Ermlands mehrere hundert Bestattungen statt. Angefangen von der ermländischen Kathedrale bis hin zu den Dorfkirchen. Etwa 200 Grabbeigaben – hauptsächlich Epitaphe und Grabsteine (neben zwei Wandgrabsteinen und einem Altar, der den Verstorbenen gewidmet ist) – sind bis heute erhalten geblieben.

Już w najstarszej tradycji chrześcijańskiej kościoły były miejscem pochówków. Najczęściej miejsce wiecznego spoczynku znajdowali tam władcy państw, duchowni, osoby zasłużone dla Kościoła, wybitne osobistości, lokalni rządcy, mieszczenie, szlachta... Nie inaczej też było na Warmii. Już od XIV w. w wybudowanych kościołach chowano zmarłych – w warmińskich okolicznościach w większości były to osoby duchowne. Sytuacja taka praktycznie trwała do XIX w., kiedy to wykształcając się do dziś znane formy cmentarzy, a w kościołach po prostu zaczyna brakować miejsc – zarówno na same pochówki, jak i na miejsca upamiętniania zmarłych.

Zbiór warmińskich obiektów nie doczekał się całościowego opracowania. Jedynie średniowieczne obiekty poddane zostały bardziej szczegółowej analizie przez prof. Tadeusza Jurkowlanica i pokazane na tle obiektów znajdujących się na terenie całych Prus<sup>1</sup>. Nowożytna plastyka nagrobna z obszaru Warmii była przedmiotem zainteresowania w zasadzie tylko przy prowadzeniu badań wyposażenia ruchomego kościołów. Na uwagę zasługują tu opracowania przedwojenne dotyczące katedry fromborskiej<sup>2</sup> kościołów farnych i wiejskich<sup>3</sup>. Są to jednak opisy sprowadzone do

<sup>1</sup> T. Jurkowlanec, *Nagrobki średniowieczne w Prusach*, Warszawa 2015.

<sup>2</sup> E. Brachvogel, *Die Grabdenkmaler in Dom zu Frauenburg*, Zeitschrift für die Geschichte und Altertumskunde Ermlands (dalej: ZGAE) 23/1927-1930, s. 733–770.

<sup>3</sup> Chodzi o cykl artykułów Frantza Dittricha opublikowanych w ZGAE w latach 1883–1890, zawierających inwentaryzację wybranych kościołów na Warmii, m.in. Dobre Miasto, Bażyny, Wapnik, Pluty, Lubomino.

minimum i bardziej skupione na danych osób zmarłych (szczególnie biskupów) i kontekście historycznym niż na analizie formalnej czy materiałowej samego obiektu. W wielu opracowaniach podano treść inskrypcji<sup>4</sup>, wydaje się jednak, że znaczna część z nich spisywana była z testamentów zmarłych niż z samego obiektu – wielokrotnie w szczegółach zapisu różniły się one. Należy też zaznaczyć, że te przedwojenne spisy inwentarzowe w zakresie obiektów nagrobnych są już nieaktualne przede wszystkim ze względu na przełożenie czy nawet całkowite usunięcie obiektów<sup>5</sup>. Są jednak opracowaniami wartościowymi pod względem świadectw o obiektach, które zostały usunięte bądź zniszczone<sup>6</sup>.

Powojenne opracowania ograniczają się w zasadzie tylko do opisu pojedynczych obiektów w kontekście szerszych opracowań dotyczących kościołów czy ich wyposażenia<sup>7</sup>. Wyjątkiem jest tu katalog z planem rozkładu płyt nagrobnych i epitafiów z katedry fromborskiej zawarty w *Katalogu Zabytków Sztuki w Polsce*<sup>8</sup>. Jednakże i on jest już nieaktualny ze względu na przekładanie płyt związanych z zakładaniem centralnego ogrzewania. Kilka obiektów doczekało się indywidualnych opracowań czy to w kontekście historycznym czy chociażby konserwatorskim<sup>9</sup>.

Niezwykle cennymi opracowaniami w zakresie analiz formalnych czy materiałowych są opracowania Michała Wardzyńskiego<sup>10</sup>, a jeżeli chodzi o kwestie inskrypcji to na uwagę zasługuje opracowanie i tłumaczenie tekstów obiektów katedry fromborskiej E. Starek i G. Kotłowskiego<sup>11</sup>.

Zachowany zbiór obiektów podzielony został na rodzaje (nagrobek, epitafium, płyta) i w ramach poszczególnych rodzajów przeprowadzona została analiza formalna obejmująca kwestie materiałowe, warsztatowe, zachowanych inskrypcji

<sup>4</sup> Szczególnie na uwagę zasługuje opracowanie *Inscriptorum sepulcralium in Ecclesia Cathedrali Warmiensi Centuria* opublikowane w dwóch częściach w *Pastoralblatt fur die Diocese Ermland* (1881, nr 5, s. 51–59 oraz 1891, nr 9, s. 109). Wybrane inskrypcje podaje też F. Dittrich w swoich inwentarzach.

<sup>5</sup> Tak jest ze wspomnianym powyżej artykulem o pochówkach w katedrze fromborskiej E. Brachvogela.

<sup>6</sup> Interesującym świadectwem o usuniętych obiektach nagrobnych jest katalog inwentarzowy F. Dittricha dot. kościoła w Orniecie (F. Dittrich, *Beitrage zur Bangeschichte der ermladischen Kirchen*, ZGAE 27/1887, s. 174–263).

<sup>7</sup> Np. A. Rzempoluch, *Zespół kolegiacki w Dobrym Mieście*, Olsztyn 1989, s. 117–119, J. Piskorska, *Lidzbark Warmiński. Inwentarz ruchomych zabytków sztuki kościelnej Diecezji Warmińskiej według stanu z 1980 r.*, „Studia Warmińskie” 1982, XIX, s. 361–362, J. Obłąk, *Katedra we Fromborku*, Olsztyn 1980, T. Chrzanowski, *Przewodnik po zabytkowych kościołach północnej Warmii*, Olsztyn 1978.

<sup>8</sup> *Katalog Zabytków Sztuki w Polsce*, Seria Nowa, t. II: Województwo elbląskie, z. 1: Braniewo, Frombork, Ormeta i okolice, M. Arsyński, M. Kutzner (opr.), Warszawa 1980.

<sup>9</sup> Np. K. Wróblewska, *Późnogotycka brązowa płyta nagrobna biskupa warmińskiego Pawła Legendorfa*, *Komunikaty Mazursko-Warmińskie* 1966, 1, s. 99–126, Z. Czernik, *O dwóch płytach nagrobnych z katedry fromborskiej*, „Rocznik Warmińsko-Mazurski” 2009, 2, s. 110–120, A. Kączkowska, *Epitafium Mikołaja Kopernika we Fromborku*, „Ochrona Zabytków” 1953, 6, s. 55–56.

<sup>10</sup> M. Wardzyński, *Import kamieni i dzieł rzeźby z Gotlandii i Olandii do Rzeczypospolitej (od XIII do 2. połowy XVIII w.)*, „Porta Aurea. Rocznik Instytutu Historii Sztuki Uniwersytetu Gdańskiego” 2010, 9, s. 45–119, idem, *Marmury i wapienie południowoniderlandzkie na ziemiach polskich od średniowiecza do 2. poł. XVIII w. Import i zastosowanie w małej architekturze i rzeźbie kamiennej*, „Biuletyn Historii Sztuki” 2008, 70, 3–4, s. 307–356.

<sup>11</sup> E. Starek, G. Kotłowski, *Łacińskie inskrypcje w kościołach Warmii. Katedra we Fromborku*, Pelplin 2017.

i opracowania plastycznego. Wszystkie dostępne dane zawarto w katalogu obiektów pogrupowanych według miejsca zachowania.

W interesującym nas okresie 300 lat Warmii – od ok. 1500 roku do 1800 w kościołach dokonano paruset pochówków. Zaczynając od katedry warmińskiej kończąc na wiejskich kościołach. Do dziś zachowało się ok. 200 obiektów sepulkralnych – przede wszystkim epitafiów i płyt nagrobnych (oprócz nich dwa nagrobki przyściennie i jeden ołtarz poświęcony zmarłemu). Ilość nowożytnych obiektów ilustruje poniższa tabela.

Lp.	Miejscowość	Miejsce usytuowania	Ilość obiektów	Rodzaje obiektów i ich liczba
1.	Barczewo	Kościół zakonny	5	1 n / 4 p
2.	Bartołty Wielkie	Kościół parafialny	1	1 p
3.	Bażyny	Kościół parafialny	2	2 p
4.	Dobre Miasto	Kolegiata	36	2 e / 34 p
5.	Ełdyty Wielkie	Kościół parafialny	2	2 p
6.	Frombork	Kościół katedralny	94	1 o / 1 n / 13 e / 79 p
7.	Jeżiorany	Fara miejska	1	1 e
8.	Kiwity	Kościół parafialny	2	1 e / 1 p
9.	Krekole	Kościół parafialny	2	2p
10.	Leginy	Kościół parafialny	2	2 p
11.	Lidzbark Warmiński	Fara miejska	28	5 e / 23 p
12.	Łajsy	Kościół parafialny	2	2 p
13.	Olsztyn	Konkatedra	9	9 p
14.	Olsztyn	Kaplica Szpitala Mariackiego	1	1e
15.	Pieniężno	Fara miejska	1	1 e
16.	Rogóż	Kościół parafialny	3	3 p
17.	Sątopy	Kościół parafialny	2	2 p
18.	Unikowo	Kościół parafialny	3	3 p
19.	Wapnik	Kościół parafialny	2	2 p
20.	Wilczkowo	Kościół parafialny	1	1 p

o – ołtarz, n – nagrobek przyścienny, e – epitafium, p – płyta nagrobna

Możemy jednak szacować, że przynajmniej drugie tyle obiektów nie przetrwało do naszych czasów. Wiemy np. że w kościele w Ornece ok. 40 obiektów zostało usuniętych ok. 1700 r.,<sup>12</sup> wiemy o nieistniejących dziś obiektach z katedry fromborskiej<sup>13</sup>, czy wielu pojedynczych ułożonych niegdyś w różnych kościołach<sup>14</sup>. Przyczyny usuwania obiektów sepulkralnych, szczególnie płyt nagrobnych jest kilka – po pierwsze wiele płyt dość szybko uległo zniszczeniu – zapadały się miejsca pochówków, płyty pękały, zacierały się. Część płyt usuwano dla „zrobienia” miejsca pod inne pochówki. Jednakże nadrzędną przyczyną były remonty czy przebudowy posadzek. Wczesne takie działania zmieniały ceglane posadzki na flizy kamienne, później – w XVII, XVIII, a w szczególności w XIX w. na nowsze kamienne, bądź ceramiczne. Dawne epitafia zdejmowano ze ścian lub filarów, aby odciążać nie raz pękające mury kościoła<sup>15</sup>. Powszechnym też było pozyskiwanie wapna z płyt nagrobnych i używanie go do prac budowlanych<sup>16</sup>. Stan zachowania istniejących obiektów jest bardzo zróżnicowany. Od dobrze zachowanych – szczególnie epitafia i pojedyncze płyty, do zachowanych w stanie bardzo złym – zatartych, spękanych, obtluczonych. Ten zły stan dotyczy przede wszystkim większości płyt nagrobnych. Nadmienić należy, że w kościołach znajduje się od ok. 80 do 100 fragmentów płyt nagrobnych zachowanych szczątkowo, a użytych jako elementy posadzek lub stopnie schodów.

Warmińskie obiekty wykonywane były w różnych warsztatach. Przede wszystkim były to warsztaty gdańskie, elbląskie i mniejsze warsztaty miejscowe. Pojedyncze obiekty pochodzą z warsztatów krakowskich czy królewieckich. Zamawianie ich w Gdańsku czy Elblągu podyktowane było przede wszystkim dostępnością materiału i łatwością transportu na Warmię. Do Gdańska właśnie drogą morską dostarczano w XVI, XVII i XVIII w. tzw. kamienie szwedzkie, czyli wapienie olandzkie w odmianach szarych i czerwonych oraz piaskowiec gotlandzki – najbardziej powszechne materiały kamieniarskie w Prusach, a także na dużym obszarze Rzeczypospolitej<sup>17</sup>. Tą samą drogą do Gdańska docierały wapienie mozańskie czy alabaster angielski<sup>18</sup>. Najczęściej były to gotowe prefabrykaty – płyty o wymiarach ok. 300 × 200 cm i grubości do 20 cm, które następnie trafiły do właściwego, warsztatowego opracowania<sup>19</sup>.

<sup>12</sup> F. Dittrich, *Beitrage zur Bangeschichte der ermladischen Kirchen*, ZGAE 27/1887, s. 231–240.

<sup>13</sup> Por. spis nagrobków: E. Brachvogel, op. cit., s. 733–770.

<sup>14</sup> Wiadomo np. o nagrobkach w kościołach w Plutach, zob.: F. Dittrich, *Beitrage zur Bangeschichte der ermladischen Kirchen*, ZGAE 08/1884, s. 636–637, Lubominie, zob.: F. Dittrich, *Beitrage...*, ZGAE 27/1887, s. 431–432, czy o pochówku i nagrobku biskupa Leżeńskiego w Jezioranach, zob.: F. Hipler, *Die Grabstätten der ermlandischen Bischöfe*, ZGAE 1875, 6, s. 337, przypis 78.

<sup>15</sup> O zniszczeniach obiektów seplukratywnych zob.: T. Jurkowlaniec, op. cit., s. 12–21.

<sup>16</sup> *Ibidem*, s. 15.

<sup>17</sup> M. Wardzyński, *Import kamieni...*, s. 20.

<sup>18</sup> M. Wardzyński, *Marmury i wapienie...*, s. 320–322.

<sup>19</sup> M. Wardzyński, *Import kamieni...*, s. 20.

Warto zwrócić tu uwagę, że charakterystyczną cechą warsztatów rzeźbiarskich na północy Rzeczypospolitej było kształtowanie elementów rzeźbiarskich jak również i liter inskrypcji poprzez wybieranie tła<sup>20</sup>.

Materiały wykorzystywane do wytwarzania epitafiów i płyt nagrobnych na terenie Warmii:

- Wapień olandzki
- Wapień mozański
- Piaskowiec gotlandzki
- Wapień dębicki
- Alabaster angielski
- Różowo-wisniowy kalcyt żyłowy
- Marmur zielony
- Drewno polichromowane/złoczone
- Brąz, mosiądz

W zbiorze plastyki nagrobnej na Warmii zachował się tylko dwa drewniane obiekty sepulkralne – epitafium Eustachego von Knobelsdorfa w Kiwitach z 1621 r., dziś zdekompletowane i mocno przemalowane<sup>21</sup> oraz epitafium burmistrza Jezioran Szymona Rogalii z 1763 r., zachowane w kościele farnym<sup>22</sup>. Być może, że znajdujący się obecnie w Muzeum Archidiecezji Warmińskiej obraz z Bartołt Wielkich, utrzymany w typie epitafijnym, przedstawiający Ukrzyżowanie z dwoma adorującymi osobami był częścią większego epitafium. Gdyby tak założyć byłby to trzeci zachowany fragmentarycznie drewniany obiekt sepulkralny na Warmii. Zachowały się również dwa obiekty metalowe – brązowa płyta nagrobna Hildebranda Ferbera (†1530) oraz niekompletne epitafium Barbary z Pucka – oba w kościele farnym w Lidzbarku Warmińskim<sup>23</sup>. Warto też wspomnieć o innej zachowanej płycie z elementami metalowymi – biskupa Pawła Legendorfa (†1467, nagrobek ufundowany w 1497 r.), znajdującej się obecnie w Muzeum Warmii i Mazur w Olsztynie (oddział w Lidzbarku Warmińskim), pierwotnie ułożonej w kościele św. Katarzyny w Braniewie – kamiennej z mosiężnymi aplikacjami: figurą biskupa, tarczą herbową (orzeł w skos) oraz bordiurą z inskrypcją<sup>24</sup>.

<sup>20</sup> Ibidem, s. 65.

<sup>21</sup> T. Chrzanowski, op. cit., s. 67.

<sup>22</sup> *Przewodnik po zabytkowych kościołach południowej Warmii*, Olsztyn 1973, s. 38.

<sup>23</sup> J. Piskorska, s. 361–362, F. Hipler, *Die Grabstätten*, s. 314, 316.

<sup>24</sup> K. Wróblewska, op. cit., s. 99–126, F. Hipler, op. cit., s. 308–310.

## NAGROBKI PRZYŚCIENNE

**Nagrobek Andrzeja i Baltazara Batorych**<sup>25</sup>, zamówiony i wykonany za życia Andrzeja, ustawiony jest w kaplicy św. Antoniego w kościele franciszkanów w Barczewie w 1598 r. Jest cenotafem – ciała kardynała (zginął w 1599 r. w Pásztorbűkk koło Csikszentdomokos) oraz jego brata Baltazara (zabity w więzieniu w Siedmiogrodzie w 1594 r.) nigdy nie zostały do niego złożone. Wykonany został w warsztacie gdańskiego rzeźbiarza flamandzkiego pochodzenia Willema van den Blocke, ucznia Cornelisa Florisa. Obiekt otrzymał formę łuku triumfalnego o wysokości 5,5 metra i szerokości 3,5, w którym umieszczono piętrowo figury braci Batorych – na górze Andrzeja, a poniżej Baltazara. Poszczególne elementy nagrobka – krawędź łuku, pilastry, płyciny – dekorowane są panopliami, owocami, aniołkami, ptakami, odkutymi w białym alabastrze. Cenotaf bez wątpienia jest jednym z ciekawszych obiektów sztuki nagrobnej na Warmii. Po pierwsze – widać tu bardzo duży wpływ warsztatu Florisa w układzie kompozycyjnym, a przede wszystkim w kolorystycznym, kontrastowym zestawieniu materiałów, w którym odnajdziemy tzw. manierę Florisa – kamień czarny, czerwony i biały (tu wapień mozański, wapień olandzki, alabaster angielski), co było charakterystyczne dla warsztatu tego antwerpskiego mistrza, a później dla warsztatów gdańskich. Po drugie – Willem van den Blocke łączy w tym nagrobku dwie znaczące tradycje rzeźbiarskie – klęczącą postać (tu kardynała), umieszczoną w niszy, charakterystyczną dla nagrobnej rzeźby niderlandzkiej i leżącą postać Baltazara (poza sansovinowska) wykształcona i stosowana w rzeźbie nagrobnej kręgu południowego. Unikatowość nagrobka polega również na tym, że jest to jedyny na Warmii monumentalny nagrobek przyścienny.

Drugim tego typu obiektem na Warmii jest nieco mniejszy **nagrobek biskupa Krzysztofa Szembeka**<sup>26</sup> (†1740) z 1746 r., usytuowany w nawie południowej katedry fromborskiej, przy wejściu do kaplicy Zbawiciela, miejsca pochówku biskupa. Nagrobek wykonany został w krakowskim warsztacie według projektu dostarczonego przez kanonika Andrzeja Marquarda z marmuru dębickiego oraz Różanki Paczółkowskiej i ustawiony na wysokim cokole z polichromowanego piaskowca. Dolna część „nastawy” nagrobka ujęta jest wolutami, a jej belkowanie, zwieńczone w środkowej części półkoliście z kartuszem, w którym umieszczono herb Szembeków. W głównej części nagrobka, pomiędzy dwoma, zdwojonymi pilastrami o barokowych głowicach, umieszczono tablicę inskrypcyjną zwieńczoną muszlą. Główną część flankują ponadto dwa obeliski. Zwieńczenie nagrobka, dość wyraziste, to dwie woluty pomiędzy którymi umieszczono portret zmarłego malowany na blasze, a nad nim symbole władzy duchowej i świeckiej: krzyż, pastorał, miecz, mitra i biret.

<sup>25</sup> *Przewodnik po zabytkowych...*, s. 7–8, F. Hipler, op. cit., s. 321–322, H.S. Kozakiewiczowie, *Renesans w Polsce*, Warszawa 1976, s. 191, 262.

<sup>26</sup> *Katalog Zabytków Sztuki w Polsce...*, s. 109–113, F. Hipler, op. cit., s. 342–344.

## OŁTARZ ŚW. ANTONIEGO POŚWIĘCONY BISKUPOWI SZYMONOWI RUDNICKIEMU<sup>27</sup>

Upamiętnienie osoby zmarłej poprzez ołtarz jest zjawiskiem niezmiernie rzadkim. Zwykle ołtarze poświęcone są „rzeczywistości boskiej”, nadprzyrodzonej, świętej. Tu jednak zdecydowano się poświęcić ołtarz upamiętniając zmarłego biskupa Szymona Rudnickiego (choć oficjalnie ołtarz dedykowany jest św. Antoniemu). Okoliczności powstania ołtarza wiążą się z grabieżą katedry fromborskiej przez wojska szwedzkie, kiedy to sprofanowano i rozgrabiono grób zmarłego biskupa – zabrano złożone w grobie insygnia biskupie, a także zdemontowano i wywieziono do Szwecji epitafium, które biskup kazał sobie wykonać jeszcze za życia. W 1636 r. Kapituła Warmińska postanowiła ustawić ołtarz-epitafium jako ekspiacja za tamte wydarzenia. Powstał on w warsztacie elbląskim Leonharda Mertena vel Mertensa i już w 1637 r. został umieszczony w katedrze. W centralnej części przedstawiona została postać klęczącego pod krzyżem biskupa, obok którego umieszczono insygnia władzy biskupiej – mitrę i pastorał oraz symbol śmierci – czaszkę ze skrzyżowanymi piszczelami. Ołtarz zwieńczony jest naczółkiem w który wkomponowano kartusz z herbami Lis, Grzymała, Godziemba, Dryja, Paparona, Rola, Szpot i Prus II. Ołtarz wykonany jest z wapieni mozańskich (czarny Noir Belge/Noir de Namur, brązowo-czerwony wapień mozański Vieux Rance/Rouge griotte (trzony kolumn)), brunatno-czerwonego wapienia olandzkiego oraz alabastru angielskiego.

W predelli ołtarza umieszczono łaciński napis przedstawiający okoliczności powstania monumentu:

*D. O. M. / NECNON CONSERVANDÆ IN POSTEROS GRATÆ MEMORLÆ / ILLMI. ET RMI DNI D. SIMONIS RUDNICKI EX COMITIBUS / DE BECHZICE EPI VARMIEŃ. BENEFICENTISSI: CAPITULUM / VARMIEŃSE ARAM HANC POS: UT HOSTILEM INIURIAM / PRIORI MONUMENTO ILLATAM SUFFECTO SACRATORI / OPERE VINDICARET. ANNO DNI M DC XXXVII.*

*Bogu Najlepszemu Największemu. Jak i dla zachowania potomności wdzięcznej pamięci Najjaśniejszego i Najprzewielebniejszego Księdza Szymona Rudnickiego z hrabiów z Bechczyc, Biskupa Warmińskiego Najdobroczynniejszego. Kapituła Warmińska ołtarz ten postawiła, by wyrażoną krzywdę poprzedniemu pomnikowi zadana, wynagrodzić, świętsze stawiając dzieło. Roku M.DC. XXXVI.*

<sup>27</sup> J. Obląk, op. cit., s. 18, *Katalog Zabytków Sztuki w Polsce...*, s. 65–66.



**EPITAFIA**<sup>28</sup>

Zbiór warmińskich epitafiów to 24 obiekty, z czego kompletnie zachowanych jest 18: Adama Zygmunta Konarskiego (†1685), Andrzeja Józefa Zagórnego (†1690), Pawła Górnickiego (†1632), Mikołaja Kopernika (†1543), Tomasza Tretera (†1610), Wawrzyńca Ludwika Demutha (†1680), Stefana Sadorskiego (†1641), Andrzeja Łysakowskiego (†1635), Łukasza Górnickiego (†1651), Jana Pastoriusa Hirtenberga (†1681), Adalberta Jana Działyńskiego (†1680), Jana Kazimierza Wołowskiego (†1697), Jerzego Szyszkowskiego (†1641), Anny Barbary Dembskiej (†1760), Szymona Rogali (†1763), Eustachego von Knobelsdorfa (†1621), Andrzeja Dromlera (†1742), Andrzeja Chryzostoma Załuskiego (†1711). Cztery epitafia zachowane są fragmentarycznie – najczęściej jest zachowana płyta inskrypcyjna: Franciszka Kurdwanowskiego (†1729), Sebastiana Młodzianowskiego (†1743), Krystyny z Pucka (†1539), Marcina Załuskiego (†1709).

Zachowane epitafia są epitafiami inskrypcyjnymi. Wszystkie są napisane po łacinie za wyjątkiem epitafium Krystyny z Pucka, które jest wypisane po niemiecku. Teksty – jak na nowożytną formę epitafium – nie są zbyt rozbudowane. Skupiają się na memoratywnym wymiarze, ukazują zasługi i cnoty zmarłego, jego piastowane funkcje i oczywiście datę śmierci. Niektóre z nich upamiętniają fundatorów czy wykonawców testamentów zmarłych (np. epitafium Mikołaja Kopernika, Łukasza Górnickiego, Tomasza Tretera, Krystyny z Pucka, Jerzego Szyszkowskiego, Andrzeja Dromlera). Na epitafiach Jana Wołowskiego i Adama Konarskiego obok postaci zmarłego upamiętnieni są inni członkowie rodziny. Na kilku obiektach w tekście wyrażona jest prośba do czytelników o wstawiennictwo do Boga czy modlitwę (Marcina Załuskiego i Jana Wołowskiego – *orate pro eo*, Andrzeja Zagórnego – *Viator transiens mortuo requiem precare*, Jana Kurdwanowskiego – *piorum auxilia implorat*).

Same tablice inskrypcyjne ujęte są w ramy. Są to zarówno rzeźbione, mocno rozbudowane ornamenty roślinne czy okuciowe, jak również delikatne detale wkomponowane w ramy architektoniczne (przede wszystkim woluty, obeliski, kule itp.). Całości dekoracji dopełniają portrety zmarłych, malowane lub rzeźbione, umieszczone w zwieńczeniu bądź w dolnej części kompozycji. Spotkamy je na epitafiach Jana Pastoriusa Hirtenberga, Wawrzyńca Demutha, Łukasza Górnickiego (rzeźbiony), Pawła Górnickiego, Tomasza Tretera (niezachowany), Mikołaja Kopernika. Na znacznej większości obiektach odnajdziemy kartusze herbowe, postacie aniołów oraz bogatą symbolikę śmierci: czaszki, piszczele, zamknięte księgi, klepsydry.

<sup>28</sup> Wykaz wszystkich zachowanych epitafiów z ich opisem w załączonym do artykułu katalogu. Por.: J. Obłąk, op. cit., s. 23–24, J. Piskorska, op. cit., s. 361–364, A. Rzempoluch, op. cit., s. 117–119, *Katalog Zabytków Sztuki w Polsce...*, s. 80–83.

## PŁYTY NAGROBNE<sup>29</sup>

Nowożytny płyty nagrobne stanowią najliczniejszą grupę obiektów sepulkralnych w kościołach warmińskich. Łącznie jest ich ponad 170, z czego najwięcej w katedrze fromborskiej. Płyty układane były na posadzkach kościołów, rzadziej umieszczone na ścianie, aby oznaczyć miejsce pochówku. Z obiektów sepulkralnych płyty były obiektami, które najczęściej usuwano – czy ze względu na ich stan zachowania czy też na prowadzone prace przy posadzkach. Dziś wiele z zachowanych płyt jest przemieszczona i nie spoczywa na swoim pierwotnym miejscu.

Zbiór interesujących nas płyt jest dość różnorodny i trudno go w jakiś jednoznaczny sposób sklasyfikować. Do tej pory nie podjęto się systematyki warmińskich nowożytnych obiektów; dotychczasowe próby włączały je w cały zbiór płyty nagrobnej obszaru Prus czy Pomorza<sup>30</sup>. Sama pobieżna tylko analiza pokazuje, że pochodzą z różnych warsztatów kamieniarskich i pod kątem formalnym miały różne odniesienia. Również poziom artystyczny ich opracowania jest różny. W zasadzie jedną wspólną cechą większości płyt jest materiał wykonania – wapień olandzki, zarówno w odcieniu szarym czy szarozielonkawym, jak i czerwonym. Pojedyncze obiekty wykonane są w wapieniach mozańskich (np.: płyty biskupów Szyszkowskiego, Rudnickiego, Zbąskiego, Grabowskiego).

Warmińskie płyty powstawały zarówno w dużych, znanych warsztatach gdańskich czy elbląskich, jak również miejscowych warsztatach kamieniarskich, które w wielu przypadkach wzorowały się na formach stosowanych przez Gdańsk czy Elbląg. Warto zwrócić tu uwagę, że charakterystyczną cechą warsztatów rzeźbiarskich na północy Rzeczypospolitej jest kształtowanie elementów rzeźbiarskich jak również i liter inskrypcji poprzez wybieranie tła wokół nich i przez to kształtowanie kompozycji<sup>31</sup>.

Chcąc podjąć się próby usystematyzowania płyt nagrobnych musimy rozpocząć od tych najstarszych – z przełomu XV, XVI i I ćwierci XVI w. Jest to pierwsza grupa, która operuje wciąż średniowieczną formą: napis minuskułowy wzdłuż bordiury, w środku pole z rytą, dość schematyczną postacią kanonika lub tarczami herbowymi. Dość często spotykamy jeszcze umieszczanie symboli ewangelistów w narożach płyty. Sam napis jest dość skromny; zawiera imię i nazwisko zmarłego, jego funkcję i datę śmierci. Często dodawane jest modlitewne wspomnienie – *Requiescat in pace*. W grupie tej dość unikatową formę – nie tylko na skalę lokalną – ma płyta kanonika Pawła Kynasta (†1497), gdzie napis umieszczony jest na wstędze rozłożonej nieregularnie na powierzchni płyty. Gotycki schemat płyty

<sup>29</sup> Wykaz zachowanych płyt nagrobnych z ich opisem, inskrypcją, tłumaczeniem w załączonym katalogu.

<sup>30</sup> Próby włączenia płyt nagrobnych w cały zbiór zachowanych płyt nowożytnych łączonych przede wszystkim z warsztatami gdańskimi podjął M. Wardzyński, zob.: M. Wardzyński, *Import kamieni...*, s. 63–72.

<sup>31</sup> *Ibidem*, s. 65.

nagrobnej w nieco zmodyfikowanej formie (inny krój czcionki, rozety zamiast symboli ewangelistów, rzeźbione postacie) będzie obecny jeszcze przez przynajmniej cały XVI w., a także jego ślady odnajdziemy w XVII w. Do tej grupy płyt zaliczyć możemy lidzbarską płytę Hildebranta Ferbera, w partii postaci rytą, w partii inskrypcji odlewaną.

Okolo II ćwierci XVI w. pojawia się nowy typ płyty nagrobnej w kościołach warmińskich. Odchodzi on od gotyckiej estetyki i wprowadza nowe, wcześniej rzadko spotykane elementy. Przede wszystkim jest to rozbudowana treściowo inskrypcja, umieszczona już nie tylko na bordiurze, ale na większości płaszczyzny płyty. Inskrypcje te już nie tylko podają imię i nazwisko osoby zmarłej z jej funkcją czy godnością oraz rok śmierci, ale są one rozbudowane o wymienienie szeregu pełnionych za życia funkcji, status społeczny, czasami datę urodzin czy pochodzenie. Tej memoratywnej inskrypcji towarzyszy często cytat z Pisma Świętego (lub parafrazowane odniesienie do niego)<sup>32</sup>, jakiś moralizatorski wierszyk czy myśl. Płyty te są w różny sposób opracowywane rzeźbiarsko, przy czym różne są proporcje obszaru inskrypcji do części rzeźbionej. Sporą część płyt w tej grupie stanowią obiekty, gdzie wymiar dekoracyjny ogranicza się do rzeźbionych kartuszy herbowych (czasami kilkoma na płycie), różnie zakomponowanych, jednakże dobrze opracowanych warsztatowo. Tu warto zwrócić uwagę na płyty Fabiana Emericha (†1559) z niezwykle ciekawą inskrypcją, Stanisława Hozjusza (†1611), bp. Szymona Rudnickiego (†1621), Bernarda Warendorfa (†1573), Eucharda z Bogdan (†1642) – wszystkie z katedry fromborskiej, burgrabiego orneckiego Jana Nenche-na (†1634) w Ełdych Wielkich czy błędnie uznawana za płytę biskupa Tylickiego (po 1616) w kościele św. Andrzeja w Barczewie. W tej grupie płyt na uwagę zasługują płyty noszące wyraźnie cechy renesansowe z II połowy XVI w., a cechujące się płaskorzeźbionymi popiersiami zmarłych, ujętymi często w ramy architektoniczne, z dobrze opracowaną i skomponowaną ornamentyką rzeźbiarską. Płyty te ułożone są w katedrze fromborskiej i oznaczają pochówki Jana Timmermanna (†1564) i Albrechta Lichtenhaina (†1593). Płyta Timmermanna sygnowana jest przez gdańskiego rzeźbiarza Antoniego Herbarta i chyba też z tym kręgiem rzeźbiarskim należy łączyć płytę Lichtenhaina.

Również do tej grupy możemy zaliczyć dwie, bardzo oryginalnie i unikatowo opracowane płyty kanoników Stanisława Bużeńskiego (†1692) i Jana Zachariasza Szolca (†1692), na których warstwę dekoracyjną stanowią szkielety oparte na drzeworytach zawartych w traktacie anatomicznym Andreasa Vesaliusa z 1543 r. Obie płyty, zarówno przez wybór motywów rzeźbiarskich jak i inskrypcje mają wyraźny charakter moralizatorski, podkreślający przemijalność i marność ludzkiego życia.

<sup>32</sup> Np. płyta nagrobna Botiviusa Claudiusa Vastoviusa z kościoła w Bażynach.

Trzymana w ręce klepsydra uczytelnia jeszcze bardziej przesłanie o przemijaniu i marności życia doczesnego. Inskrypcja płyty Szolca wprost podaje cel postawienia takiego pomnika: „aby przypominał rozumowi, że wszystko co ludzkie jest dymem, cieniem, marnością; zaiste niczym”. W płycie Bużeńskiego możemy dopatrzeć się osobistego zawodu w życiu doczesnym, o czym wspomina inskrypcja: *spes aulae fallaces In Hoc tumulto sepelivit (Obłudne nadzieje dworu w tym grobie pochował)*<sup>33</sup>. Wydaje się też, że pomimo podobieństw płyty wyszły z różnych warsztatów o czym świadczy zarówno kompozycja, krój czcionki jak i maniera rzeźbiarska. I choć wzorowanie się artystów na tego typu przedstawieniach było dość powszechne, to jednak zastosowanie ich w płytach nagrobnych jako dokładne odwzorowanie sztychów stanowi rzecz mało spotykaną<sup>34</sup>.

Trzecia grupa obiektów to płyty, na których dominuje pełnopostaciowa, rzeźbiona postać zmarłego. Obiekty te występują w ramach czasowych ok. II ćwierci XVI do I połowy XVII w. Również ta grupa praktycznie reprezentowana jest tylko przez obiekty fromborskie: Baltazara Niemcza (†1593), Alberta Bilińskiego (†1607), Michała Konarskiego (†1584), Pawła Płotowskiego (†1547), Henryka Semplawskiego (†1575). Formalnie bardzo wyraźnie nawiązują do stylu gotyckiego – skromna inskrypcja na bordiurze, ale oczywiście pisana już nie minuskułą gotycką a antykwą. Postać zmarłego wyrzeźbiona w centralnym polu płyty jest tu najistotniejsza; płyty tego typu zawsze rezerwowane były dla znakomitszych osobistości świeckich czy wyższych duchownych. Niestety stan zachowania większości z nich jest zły. Rzeźbienie dużych, głębokich partii w wapieniu olandzkim jest stosunkowo łatwe, ale – ze względu na strukturę kamienia i jego miękkość – bardzo nietrwałe.

Ostatnią, liczną grupą płyt są obiekty inskrypcyjne – na płycie znajdziemy jedynie bardziej lub mniej obszerny napis odnoszący się do osoby zmarłej. Co prawda występują tu czasami elementy dekoracyjne – szczególnie są to symbole śmierci – czaszka i piszczele, wcześniej na płytach nie występujące, ale są one niewielkim tylko uzupełnieniem dominującej na płaszczyźnie płyty inskrypcji. Płyty takie zaczynają pojawiać się w końcu XVII w. i dominują już przez cały kolejny wiek. Warto zauważyć, że dużo obiektów z tej grupy znajduje się przede wszystkim w mniejszych ośrodkach kościelnych czy wiejskich kościołach i dotyczy raczej proboszczów czy miejscowych osób świeckich. Może to świadczyć o wykonaniu ich w miejscowych warsztatach kamieniarskich, gdzie raczej strona rzeźbiarska nie była stroną mocną.

<sup>33</sup> Kanonik był zaufanym Jana III. Ten zlecił mu lustrację dóbr stołowych w ekonomii mohylewskiej; w czasie przeprowadzania jej został posądzony o przekupstwo i nadużycia królewskiego zaufania. Odtąd król dawał mu dowody swojej niełaski i pominął go przy obsadzie referendaria koronnej, mianując na to stanowisko opata węgrowskiego C. Gnińskiego, do której Bużeński miał pełne prawo będąc rejentem. To wydarzenie spowodowało osadzenie się kanonika na stałe na Warmii

<sup>34</sup> Z. Czernik, op. cit., s. 110–120.

## KWESTIE KONSERWATORSKIE

Ochrona konserwatorska obiektów sepulkralnych w kościołach nie jest kwestią łatwą, szczególnie jeżeli chodzi o płyty nagrobne. Historia pokazuje, że są to obiekty najbardziej narażone na uszkodzenia. Również przy konserwacji posadzek czy ich wymianie nie do końca zwraca się uwagę na dbałość o nie czy ich zachowanie.

Płyta nagrobna jest po prostu grobem wewnątrz kościoła i jak wszystkie groby ulega powolnemu zniszczeniu; przemija tak, jak złożone w grobie szczątki ludzkie. Ze względu na zły stan zachowania wielu płyt nagrobnych nie jesteśmy w stanie zidentyfikować ich, a tym bardziej nie jesteśmy w stanie przywrócić ich do stanu pierwotnego. Być może też w wielu przypadkach nie o to też chodzi. Warto jednak pod kątem konserwatorskim pochylić się nad tymi obiektami, które ze względu na stan zachowania pozwalają na przeprowadzenie prac konserwatorskich, a które ze względów artystycznych czy historycznych są obiektami znaczącymi. Nie da się oczywiście przełożyć płyt umieszczając je wszystkie na ściany czy w inne miejsca nienarażone bezpośrednio na zadeptywanie, wodę, nanoszony na butach piach czy zimą śnieg, a nawet sól czy chemię do czyszczenia posadzek. Uważam, że z naszego warmińskiego zbioru parę obiektów należałoby poddać pracom konserwatorskim, bądź zabezpieczyć przed wyżej wspomnianymi działaniami; szczególnie te, wyróżniające się pod względem artystycznym: płyty z warsztatu Antoniego Herbartha z katedry fromborskiej czy płytę burgrabiego orneckiego z kościoła w Ełdych Wielkich. Również część epitafiów, których stan zachowania w stosunku do płyt nagrobnych jest dobry, należałoby poddać pracom konserwatorskim, przynajmniej w kwestii oczyszczenia ich czy uczytelnienia inskrypcji.

## WNIOSKI

1. Schodki do zakrystii katedry fromborskiej są zrobione z płyty nagrobnej wikariusza katedralnego Pawła Cultiusa (†1614); zachowane pojedyncze litery pozwalają odczytać jego nazwisko.
2. Płyta nagrobna z chóru kościoła św. Andrzeja w Barczewie (pierwsza od ołtarza głównego) mylnie uznana została za płytę biskupa Piotra Tylickiego<sup>35</sup>. Zapewne wniosek taki został postawiony na podstawie zachowanego na płycie herbu Lubicz – herbu biskupa Tylickiego. Jednakże wiele cech płyty wskazuje, że nie jest to płyta biskupa; po pierwsze – wypisani fundatorzy płyty: Łukasz Górniki i Wojciech Rudnicki wraz z ich funkcjami wskazują, że płyt mogła powstać pomiędzy 1630 a 1635 r. Szczątkowy napis wskazuje też na lata 30. Biskup zmarł w 1616 r., a z Warmii odszedł już w 1604 r. Ze względu

<sup>35</sup> Przewodnik po zabytkowych kościołach..., s. 8.

na młody wiek ani Łukasz Górnicki, ani tym bardziej Wojciech Rudnicki nie mogli być egzekutorami testamentu. Po drugie – biskup został pochowany w Krakowie i tam są obiekty sepulkralne jemu poświęcone. Wątpliwym byłoby, żeby dwadzieścia lat po śmierci ktokolwiek kładłby płytę nagrobną (ewentualnie epitafium czy tablicę pamiątkową). Wiele elementów wskazuje, że jest to płyta Pawła Górnickiego, zmarłego w Barczewie w 1632 r. – zachowane na płycie daty, osoby fundatorów związane ze zmarłym, czy w końcu napis na epitafium fromborskim poświęconym Pawłowi Górnickiemu:

(...) *POSTREMO SUSPENSIS AD TEMPUS ARMIS REVERSO, VARTENBURGIQ HÆRENTI, AC IBID / EM MORTUO, INQUE ECCLESIA PATRUM / BERNARDINORUM SEPULTO, LUCAS / GORNICKI FRATRIS FILIUS, DECA / NUS VARMIENSIS. PATRUO CLIENS; GRATI / ANIMI POSUIT MONUMENTUM (...)*

3. Płyta nagrobna z tegoż samego kościoła (druga od ołtarza głównego), do tej pory nierozpoznana, położona jest na grobie Wojciecha Kobierzyckiego (po 1615 r.).
4. Płyta nagrobna Michała Łubieńskiego z kościoła parafialnego w Bartołtach Wielkich datowana jest na 1624 r. Jest to data mylna, ponieważ jest to rok urodzenia zmarłego (*ANN NATUS 1624...*)

## KATALOG OBIEKTÓW

Przedstawione w poniższym katalogu obiekty zebrane są na podstawie zarówno archiwalnych dokumentów, opracowań, a także na podstawie autopsji. O ile było to możliwe zawarto w opisie również inskrypcje przytoczone za opracowaniami niemieckimi bądź polskimi, a część odczytane na podstawie zachowanego napisu na obiekcie. Przytoczone w wielu przypadkach tłumaczenia inskrypcji dokonane są przez bp. prof. dr. hab. Juliana Wojtkowskiego, S.K. Wiśniewskiej i zaczerpnięte są z dotychczasowych opracowań. Część z tłumaczeń dokonał autor. Najnowsze tłumaczenia inskrypcji fromborskich zawarte są w książce: E. Starek, G. Kotłowski, *Łacińskie inskrypcje w kościołach Warmii. Katedra we Fromborku*, Pelplin 2017.

**BARCZEWO, kościół św. Andrzeja**

Cenotaf:

---

**1 Cenotaf Andrzeja i Baltazara Batorówch**

Andrzej Batory, bratanek króla Stefana Batorego, kanonik warmiński, biskup warmiński, książę Siedmiogrodu, kardynał, senator I Rzeczypospolitej. Ur. w 1563 r. w Siedmiogrodzie, zm. 3.11.1599 r. w Pásztorbükk koło Csikszentdomokos.

Baltazar Batory, brat kardynała Andrzeja Batorego, bratanek króla Stefana Batorego. Ur. ok. 1560 r., zm. 11.09.1594 r.

wapienie olandzkie, wapień mozański, alabaster angielski, wymiary: 550 × 350 cm  
1598 r.

Inskrypcja:

DOM

ANDREAS BATORI. DE SOMLIO SRE CAR.

DINALIS. EPS. VARM. STEPH. I. REG. POL. MOSCH

ORVMQ DOMITORIS CHRISTOPH. TRANSIL. PRIN.

EX FR. ANDR. FILIVS HONORIB. A STEPH. ET

SIGIS. III. POL. FORTISS. GRATISSIQ. REGIB.

ORNAT. POST VARIA VTRIVSQVE FORTUNAE

LVDIBRIA MORTIS MEMOR SIBI FRATRIQ

SVO CHAR. VIVENS POS. CALEN. SEPT. M. D. XC. VIII

---

 Płyty nagrobne:
 

---

 2. **Płyta nagrobna prepozyta Pawła Górnickiego, mylnie identyfikowana z płytą biskupa Piotra Tylickiego**

Paweł Górnicki, kanonik wileński, inflancki i warmiński, prepozyt kapituły warmińskiej, sekretarz króla Stefana Batorego, brat Łukasza Górnickiego – wybitnego pisarza. Ur. 1548 r., zm. 1632 r.

czerwony wapień olandzki, wymiary: 209 × 136 cm

po 1616 r.

Częściowo zatarta, inskrypcyjna, heraldyczna, usytuowana w chórze kościoła, przed ołtarzem głównym. Inskrypcja w górnej i dolnej części, pomiędzy herb Lubicz. W narożach rozetki. Do odczytania dolna część napisu:

*ALBERTUS RUDNICKI EPREPOSITUS ET / LUKASZ GORNICKI CANONICUS  
CONFRATRES / ET TESTAMENTI EXECUTORES / MONUMENTUM HOC POSUERUNT*

Płyta uważana w literaturze za płytę biskupa Piotra Tylickiego (*Przewodnik po zabytkowych kościołach...*, s. 8). Bez wątplenia wskazywać może na to herb Lubicz umieszczony na płycie. Jednakże wiele cech płyty wskazuje raczej, że nie jest to płyta biskupa; po pierwsze – wypisani fundatorzy płyty wskazani wraz z funkcjami sugerują, że płyta mogła powstać pomiędzy 1630 a 1635 r. Szczątkowy napis wskazuje też na lata 30. Biskup zmarł w 1616 r., a z Warmii odszedł już w 1604 r. Ze względu na młody wiek ani Łukasz Górnicki, ani tym bardziej Wojciech Rudnicki nie mogli być egzekutorami testamentu. Wiele pośrednich rzeczy może wskazywać, że jest to płyta Pawła Górnickiego, zmarłego w Barczewie w 1632 r.

---

 3. **Płyta nagrobna Wojciecha Kobierzyckiego**

czerwony wapień olandzki, wymiary: 240 × 168 cm

po 1615 r.

Częściowo zatarta, inskrypcyjna, heraldyczna. Usytuowana w chórze kościoła, przed ołtarzem głównym. Szczątkowo możliwy do odczytania napis, pośrodku zatarty kartusz herbowy, na dole cytat z X rozdziału Księgi Hioba.

---

 4. **NIEROZPOZNANA**

szary wapień olandzki, wymiary: 202 × 132 cm

XVII w.

Częściowo zatarta, inskrypcyjna, heraldyczna. Usytuowana w chórze kościoła, na osi przed ołtarzem głównym. Szczątkowo możliwy do odczytania napis, pośrodku herb Gwiazda.

---



---

**5. NIEROZPOZNANA**

czerwony wapień olandzki, wymiary: 200 × 146 cm

XVII w.

Całkowicie zatarta, usytuowana w nawie głównej, na osi kościoła w łuku tęczowym. Na dole płyty symbol czaszki z pieszczelami.

---

**Dwa większe fragmenty płyt z czerwonego wapienia olandzkiego:**

1. w chórze kościoła,

2. jako stopień w wejściu do kaplicy św. Antoniego.

---

**BARTOŁTY WIELKIE, kościół św. Jakuba**

Płyty nagrobne:

---

**1. Płyta nagrobna Michała Łubienieckiego**

czerwony wapień olandzki, wymiary płyty: 173 × 97 cm

II połowa XVII w.

zatarta, do odczytania pojedyncze słowa i data 1624

ANN NATVS 1624 [...]

QVOD BENE [...]

W dolnej części na dłuższej osi herb (odmiana Pomian?)

---

**BAŻYNY, kościół św. Mikołaja**

Płyty nagrobne:

---

**1. Płyta nagrobna Botiviusa Claudiusa Vastoviusa**

czerwony wapień olandzki, wymiary płyty: 103 × 175 cm

1644 r.

płyta inskrypcyjna z kartuszem herbowym i rozetkami w narożnikach

Odtworzony napis:

OMNES MORIMUR / ET QUASI AQUA IN TERRAM DELABITUR / ISTUD TE MONET  
/ QUISQUIS HAEC LEGIS / BOTVIDUS CLAUDIUS WASTOVIUS / OLIM NOBILUM  
VIRORUM GLORIA / JAM CINIS ET FAVILLA / OBJIT / ANNO MDCXXXIII / APRIL.  
MENSIS ET DIE XXX

Wszyscy umrzemy. I spłyniesz na ziemię jak woda. Ostrzega cię to, ktokolwiek to czyta. Botvius Claudius Wastovius, niegdyś szlachetny człowiek, już popiół i zgłiszczca. Zmarł roku 1644, miesiąca kwietnia, dnia 30

---

---

2. **NIEROZPOZNANA**

szary wapień olandzki, wymiary płyty: 130 × 189 cm

XVII w.

Całkowicie zatarta, napis *MDCL*

---

**DOBRE MIASTO, kolegiata Najświętszego Zbawiciela**

Epitafia:

---

1. **Epitafium Andrzeja Chryzostoma Załuskiego †1711**

Andrzej Chryzostom Załuski, kanonik warmiński, krakowski, pułtuski, łęczycki, biskup warmiński, sekretarz Marii Kazimiery.

Ur. 1648, zm. 1.05.1711 r..

wapień mozański, alabaster angielski, wymiary: ok. 230 × 128 cm

1711

Epitafium wolutowe, zwieńczone herbem biskupa Junosza, poniżej inskrypcji czaszka z pieszczelami, w narożach ozdobne listki, fundowane przez biskupa krakowskiego Andrzeja Stanisława Kostkę, inskrypcja:

*MEMORIAE ANDREAE CHRYSOST. ZAULSKI / EPPI VARMIENSIS ET SAMB. S.R.I. PRINCIPIS / TERRARUM PRUSSIAE PRAESIDIS REGNI POLONIAE / SUPREMI CANCELLARII ANDR. STANISL. KOSTKA / EPISCOPUS CRACOV. D.S. EX FRATRE NEPOS / SUI ERGA VIRUM QUEM PATRIS LOCO SIMPER / PERCOLUIT AMORIS NUNQUAM MORITURI / MONUMENTUM POSUIT. / OBDORMIVIT IN DOMINO / I. MAI 1711<sup>NNO</sup>.*

---

2. **Epitafium Marcina Załuskiego †1709**

Marcin Załuski, biskup sufragan płocki, dziekan katedralny płocki, sekretarz wielki koronny w latach, opat komendatoryjny sulejowski, kantor krakowskiej kapituły katedralnej, jezuita.

Ur. 15 listopada lub 30 kwietnia 1700 r. w Jedlance, zmarł 11 lipca 1768 r. w Warszawie.

wapień olandzki, wymiary: ok. 150 × 100 cm

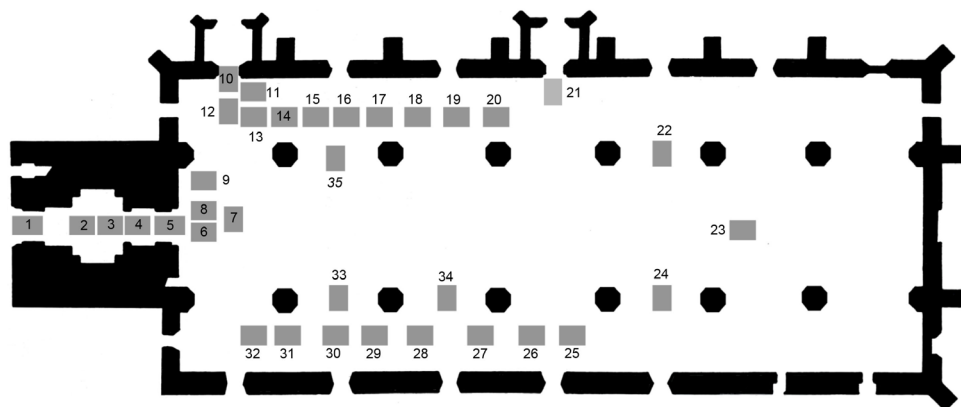
1709 r.

Epitafium obramowane, inskrypcyjne, zwieńczone herbem biskupa Junosza, inskrypcja:

*D.O.M. / MARTINUS DE ZALUSKI / EPISCOPUS ROZMENSIS SUFFRAGANEUS / ET PRAEPOSITUS CATHEDRALIS PLOCCENSIS / DUX SIELUNENSIS / ALEXANDRI PALATINIRAVENSIS ET / CATHARINAE DE OLSZOWA / FILIUS / ANDREAE OLSZOWSKI ARCHIPISCOPI GNESNENSIS / EX SORORE NEPOS / ANDREAE CHRYSOSTOMI*

---

*EPISCOPI VARMIENSIS / ET SAMBIENSIS SUPREMI REGNI CANCELLARII / LUDOVICI EPISCOPI PLOCCENSIS / ALEXANDRI IOSEPHI RAVENSIS / FRANCISCI CZERNIECHOVIENSIS / PALATINORUM / HIERONYMI CASTELLANI RAVENSIS / CAROLI SUPREMI MDL CULINAE PRAEFECTI / FRATER / CUM MAGNO PIETATIS IN QUA SEMPER VIXIT / EXEMPLO / CUM INGENTI FRATRUM ET NEPOTUM / TEMPORE DECESSUS PRAESENTIUM ET ABSENTIUM / DOLORE / IN ARCE HEILSBURGENSE DIE 8 APRILIS ANNO 1709 / MORTUUS / ET IN ECCLESIA COLEGIATA GUDSTADIENSI JACET / SEPULTUS. / ORETUR PRO EO.*



Dobre miasto, kolegiata Najświętszego Zbawiciela i Wszystkich Świętych.  
Rozkład płyt nagrobnych

Płyty nagrobne:

Nr na planie	Kruchta zachodnia, pod chórem (od drzwi):
3. 1	<b>NIEROZPOZNANA</b> czerwony wapień olandzki, wymiary płyty: 180 × 230 cm całkowicie zatarta, dwie czaszki z pieszczelami i klepsydrą
4. 2	<b>NIEROZPOZNANA</b> szary wapień olandzki, wymiary płyty: 140 × 220 cm całkowicie zatarta

- 
5. 3 **NIEROZPOZNANA**  
szary wapień olandzki, wymiary płyty: 110 × 137 cm  
całkowicie zatarta, czaszka z piszczelami, klepsydra ze skrzydłami
- 
6. 4 **Płyta nagrobna Jerzego Ignacego Teschnera**  
Jerzy Ignacy Teschner, proboszcz w Unikowie, kanonik i prepozyt dobromiejski.  
Ur. 30.03.1636 r. w Reszlu, zm. 24.04.1797 r.
- wapień olandzki, 1707 r.  
wymiary płyty: 120 × 170 cm  
Płyta mało czytelna, napis w  $\frac{3}{4}$  powierzchni, w górnej części herb Kościesza otoczony inicjałami G.I.T.P.A.C.G, inskrypcja:  
*D.O.M. / SUB HOC SAXO QUIESCIT / GEORGIUS IGNATIUS TESCHNER / OLIM / PRAEPOSITUS CANCUS GUTTSTADIEN. / EXIMIUS HUIUS ECCLESIAE BENEFACITOR / CUIUS ET INTERRIOREM DECOREM PRIOPRIO AERE / VIVENS SOLLICITE PROCURARE STUDNIT / ET / MORIENS PER ULTIMAS TABULAS / CULTUM IN EA DIVINUM / FUNDATA NOVA VICARIA AMPLIAVIT. / TU / BENEVOLE LECTOR PRO BENE FACTIS / A DEO REMUNERATORE PRECARE MORTUO / LARGAM MERCEDEM ET REQUIEM AETERNAM. / OBIIT IN DOMINO DIE 23. APRILIS / ANNO MDCCVII*
- 
7. 5 **NIEROZPOZNANA**  
szary wapień olandzki, wymiary płyty: 170 × 300 cm  
całkowicie zatarta, śladowo zachowany kartusz herbowy, ułożona w progu kościoła
- 
8. 6 **NIEROZPOZNANA**  
szary wapień olandzki, wymiary płyty: 120 × 205 cm  
całkowicie zatarta, śladowo zachowany kartusz herbowy
- 
9. 7 **NIEROZPOZNANA**  
szary wapień olandzki, wymiary płyty: 130 × 200 cm  
całkowicie zatarta
- 
10. 8. **NIEROZPOZNANA**  
czerwony wapień olandzki, wymiary płyty: 130 × 190 cm  
całkowicie zatarta
- 
11. 9 **Płyta nagrobna kanonika Konrada Borchardutiniego †ok. 1520**  
Konrad Borchardutini, kanonik dobromiejski, zm. ok. 1520.
-

---

wapień olandzki, wymiary płyty: 128 × 165 cm  
 fragmentarycznie zachowana, ok.  $\frac{3}{4}$  całości, mocno zatarta, zatarta, zachowany,  
 niekompletny napis minuskułowy;  
 [...] [DIE] D(E)CIMO OCTAVA ... MEN(SIS) DECEMBRIS OBIAT VENERAB(I)  
 LIS D(OMIN)US CONRADUS BORCHARDUTINI C(ANO)NICUS HUIUS EC(C)  
 L(ESICE) [...]

---

#### Nawa północna (od zachodu):

---

- |     |    |  |
|-----|----|--|
| 12. | 10 | <b>NIEROZPOZNANA</b><br>czerwony wapień olandzki, wymiary płyty: 177 × 130 cm<br>całkowicie zatarta                          |
| 13. | 11 | <b>NIEROZPOZNANA</b><br>szary wapień olandzki, wymiary płyty: 125 × 84 cm (widoczna część)<br>całkowicie zatarta,            |
| 14. | 12 | <b>NIEROZPOZNANA</b><br>szary wapień olandzki, wymiary płyty: 189 × 126 cm<br>całkowicie zatarta                             |
| 15. | 13 | <b>NIEROZPOZNANA</b><br>szary wapień olandzki, wymiary płyty: 198 × 144 cm<br>całkowicie zatarta                             |
| 16. | 14 | <b>NIEROZPOZNANA</b><br>czerwony wapień olandzki, wymiary płyty: 202 × 130 cm<br>całkowicie zatarta                          |
| 17. | 15 | <b>NIEROZPOZNANA</b><br>czerwony wapień olandzki, wymiary płyty: 200 × 145 cm<br>całkowicie zatarta                          |
| 18. | 16 | <b>NIEROZPOZNANA</b><br>szary wapień olandzki, wymiar płyty: 206 × 132 cm<br>nieczytelny kartusz herbowy, całkowicie zatarta |
| 19. | 17 | <b>NIEROZPOZNANA</b><br>szary wapień olandzki, wymiary płyty: 1231 × 140 cm<br>zatarty kartusz herbowy, całkowicie zatarta   |
-

---

20. 18 **Płyta nagrobna Jana Marcina Stoessela, kanonika i prepozyta dobromiejskiego**  
†1726

Jan Marcin Stoessel, prałat domowy bp. Michała Radziejowskiego, prepozyt dobromiejski, ekonom biskupstwa warmińskiego. Ur. 1.10.1655 r. w Braniewie, zm. 18.05.1726 r.

wapień olandzki, wymiary płyty: 120 × 208 cm

1726 r.

Płyta mało czytelna, napis w  $\frac{3}{4}$  powierzchni, w górnej części nieczytelny kartusz herbowy z inicjałami I.M.S.C.G, inskrypcja:

*EGO IOANNES MARTINUS STOESEL / BRUNSBURGENSIS PATRITIUS / LUCEM  
VIVI ANNO 1654 DIE I<sup>MA</sup> / OCTOBRIS. VIVERE DESII ANNO 1726 / DIE 18. MAY  
A NOCTIS MEDIO. / TERRA ET MARE ME VIDIT PEREGRINUM. / IN HONORE  
FOVIT AULA, / PATRIA COLUIT SACERDOTE, / CARDINALIS RADZIEJOWSKI  
/ ANNO 1687 DIE 19. MARTII CANONI- / CUM CREAVIT GUTTSTADIENSEM, /  
ANNO 1707 EVEXIT IN PRAEPOSITUM / NUNC EX PRAEPOSITO HUIC MAR- /  
MORI SUM SUPPOSITUS ET TUBAM / EXPECTO NOVISSIMAM.*

---

21. 19 **NIEROZPOZNANA**

szary wapień olandzki, wymiary płyty: 187 × 122 cm

całkowicie zatarta

---

22. 20 **NIEROZPOZNANA**

czerwony wapień olandzki, wymiary płyty: 188 × 125 cm

całkowicie zatarta

---

23. 21 **NIEROZPOZNANA**

szary wapień olandzki, wymiary płyty: 175 × 238 cm

całkowicie zatarta (w wejściu północnym)

---

24. 22 **NIEROZPOZNANA**

szary wapień olandzki, wymiary płyty: 130 × 214 cm

całkowicie zatarta, (pod ołtarzem)

---

**Nawa główna, przy prezbiterium:**

---

25. 23 **NIEROZPOZNANA**

szary wapień olandzki, wymiar płyty: 155 × 233 cm

całkowicie zatarta

---

---

**Nawa południowa (od wschodu):**

---

- |     |    |   |
|-----|----|---|
| 26. | 24 | <b>NIEROZPOZNANA</b><br>szary wapień olandzki, wymiary płyty: ok. 120 × 210 cm<br>całkowicie zatarta, na środku czaszka z piszczelami, częściowo zasłonięta                 |
| 27. | 25 | <b>NIEROZPOZNANA</b><br>czerwony wapień olandzki, wymiary płyty: 111 × 164 cm<br>całkowicie zatarta   |
| 28. | 26 | <b>NIEROZPOZNANA</b><br>szary wapień olandzki, wymiary płyty: 162 × 100 cm<br>całkowicie zatarta, śladowo zachowane opracowanie narożnika (bordiura, symbol ewangelisty?)   |
| 29. | 27 | <b>NIEROZPOZNANA</b><br>szary wapień olandzki, wymiary płyty: 220 × 112 cm ca<br>łkowicie zatarta, śladowe opracowania bordiury   |
| 30. | 28 | <b>NIEROZPOZNANA</b><br>szary wapień olandzki, wymiary płyty: 202 × 115 cm<br>zatarty napis, pozostałości opracowania reliefowego narożników i bordiury z zachowaną czaszką |
| 31. | 29 | <b>NIEROZPOZNANA</b><br>czerwony wapień olandzki, wymiary płyty: 205 × 124 cm<br>całkowicie zatarta   |
| 32. | 30 | <b>NIEROZPOZNANA</b><br>szary wapień olandzki, wymiary płyty: 190 × 129 cm<br>całkowicie zatarta, śladowo zachowany kartusz w środkowej części i czaszka w górnej części    |
| 33. | 31 | <b>NIEROZPOZNANA</b><br>szary wapień olandzki, wymiary płyty: 123 × 162 cm<br>całkowicie zatarta  |
| 34. | 32 | <b>NIEROZPOZNANA</b><br>szaro-zielonkawy wapień olandzki, wymiary płyty: 124 × 205 cm<br>całkowicie zatarta   |
| 35. | 33 | <b>NIEROZPOZNANA</b><br>Szary wapień olandzki, wymiary płyty: 204 × ok. 120 cm<br>mocno zatarta, w części zasłonięta w dolnej części płaskorzeźbiona czaszka z piszczelami  |
-

---

 36. 34 **NIEROZPOZNANA**

czerwony wapień olandzki, wymiary płyty: 203 × ? cm  
 mocno zatarta, w centralnej części płaskorzeźbiony kartusz herbowy

---

 35 zachowane fragmenty płyt (trzy), szczątkowo zachowane napisy
 

---

Jedna z zachowanych płyt, obecnie nieczytelna, oznaczała pochówek Joachima Malloviusa.

W archiwach zachowany napis:

*Ioachim Mallovius / Praepositus Rochen- / hausensis Parochus / Regimontanus / , Can. Guttstad.*

Być może jedna z zatartych płyt oznaczała pochówek biskupa Andrzeja Załuskiego.

Z przekazów wiadomo, że taka płyta istniała jeszcze w końcu XIX wieku. Oznaczona była krótką inskrypcją i niewielkim kartuszem herbowym.

---

## **EŁDYTY WIELKIE, kościół św. Marcina z Tours**

Płyty nagrobne:

---

### **Płyta nagrobna Jana Nenchena**

Jan Nenchen, burgrabia ornecki, dziedzic Ełdyt, brat kanonika Eustachego Nenchena kanonika warmińskiego.

Zm. 1634 r.

szary wapień olandzki, wymiary płyty: 156 × 230 cm

ok. 1634 r.

Inskrypcyjna, z herbem zmarłego, fundowana przez Eustachego Nenchena, pęknięta

Inskrypcja:

*DOM / NOBILI ET GENEROSO D. IOANNI NENCHEN / BURG. VORMID. HAEREDI  
 IN ELDITTEN ET HOGEN / FELD. VIRO OB. SINGULARES NATURAE DOTES CELE  
 / BERRIMO OB. INSIGNEM EIVS CONVERSATIONEM, / ET IN REBUS AGENTIS  
 DEXTERITATEM SUMMIS / VIRIS GRATISSIMO, OB. FIDELIA SERVITA, / SUMMA CUM  
 LAUDE XI. ANNIS TAM IN OFFICIO BURGRABIATUS, QUAM BELLI COMMISS: ALII  
 SQ / FUNCTIONIBUS PRAESTITA SERENISS. ET / EMINENTISS CARD JO [...] ALBERTO.  
 POLONIAE / ET SUECIAE PRINCIPI ACCEPTESSIMO: DIVO / SIGMUNDO III REGI  
 POLONIAE ET SUECIAE / OB MERITA COMMENDATISSIMO ET HONORE / AUCTO QUI  
 NONAS NOVEMB: ANNO MDCXXXIV / OBDORMIVIT IN DOMINO AETATIS SUAE XL  
 EUSTACHIUS PLACIDUS NENCHEN CAN: / VARM: S.R.M. SECRET. GERMANO SUO /  
 HOC AMORIS MONUMENTUM POSUIT.*

---



---

**NIEROZPOZNANA**

Całkowicie zatarta, zachowany symbol śmierci – czaszka z piszczelami.

---

**FROMBORK, bazylika archikatedralna św. Andrzeja**

Ołtarz:

---

**1. Ołtarz św. Antoniego upamiętniający biskupa Szymona Rudnickiego**

Szymon Rudnicki, sekretarz koronny, biskup warmiński. Ur. 20.10.1552 r. w Rzeczy koło Gopła, zm. 4.07.1621 r. w Lidzbarku Warmińskim

czarny wapień mozański Noir Belge/Noir de Namur, brązowo-czerwony wapień mozański Vieux Rance/Rouge griotte (trzony kolumn), brunatno-czerwony wapień olandzki, alabaster, czerwono-brązowe skały klastyczne w typie brekcji (wstawki inkrustacyjne), gips, złoto płatkowe/techniki kamieniarskie, rzeźbiarskie, pozłotnicze, odlew warsztat Leonharda Mertensa – Elbląg (rzeźba), 1637 r.

Inskrypcja:

*D. O. M. / NECNON CONSERVANDÆ IN POSTEROS GRATÆ MEMORIÆ / ILLMI. ET RMI DNI D. SIMONIS RUDNICKI EX COMITIBUS / DE BECHZICE EPI VARMIIEN. BENEFICENTISSI: CAPITULUM / VARMIIENSE ARAM HANC POS: UT HOSTILEM INIURIAM / PRIORI MONUMENTO ILLATAM SUFFECTO SACRATORI / OPERE VINDICARET. ANNO DNI M DC XXXVII.*

*Bogu Najlepszemu Największemu. Jak i dla zachowania potomności wdzięcznej pamięci Najjaśniejszego i Najprzewielbniejszego Księdza Szymona Rudnickiego z hrabiów z Bechczyc, Biskupa Warmińskiego Najdobroczynniejszego. Kapituła Warmińska Ołtarz ten postawiła, by wyrażoną krzywdę poprzedniemu pomnikowi zadaną, wynagrodzić, Świętsze stawiając dzieło. Roku M.DC.XXXVI.*

---

Nagrobek przyścienny:

---

**2. Bp Krzysztof Andrzej Szembek**

biskup chełmski w latach 1713–1719, biskup przemyski w latach 1719–1724 oraz biskup warmiński w latach 1724–1740, sekretarz wielki koronny od 1710 r., kanonik krakowski. Ur. 16.05.1680 r., zm. 16.03.1740 r. w Lidzbarku Warmińskim.

czarny wapień dębnicki, różowo-wiśniowy kalcyt żyłowy Różanka Paczółtowska, piaskowiec polichromowany, farby temperowe (?), farby olejne na blasze miedzianej, złoto płatkowe/techniki rzeźbiarskie, malarskie, kaligrafia, złocenie

---

warsztat krakowski

po 1740 r.

Epitafium inskrypcyjne, z portretem biskupa w zwieńczeniu

Inskrypcja:

*D. O. M. / ET PLÆ MEM. CHRISTOPHORI ANDR. EX VETU / STISS. FAMILIA COMITUM  
IN SŁUPOW SZEMBEK EPPI / VARMIIEN. & SAMB. S.R.I. P.PIS TERR. PRUSS. PRÆS. QUI  
/ IN PRÆCIPUIS EUROPÆ UNIVERSITAT. VIRTUTES SCIENTIIS / CONJUNXIT, DEIN  
MAGN. REGNI. SCRI. CHELMEN. PRÆ / MISLIEN. ET HUIJ. ECCLÆ PRÆSUL, VERBO  
ET EXEMPLO PO / TONES, AC FORMA GREGIS FIDE & LENITATE FACT., THAUM: /  
ICONIS B.V. MARLÆ IN CLARO MONTE Â CLEMENTE / XI. CORONATOR DESIGNAT.  
EX COMIT. REGNI / CURLANDLÆ & SEMIGAL. LEGIFER BIS PRÆSIDENS / MULTIS  
PRO ECCLA ET REPUB. LABORIB. EXANTLATIS / DIGNUS, CUJUS RECTE GESTA  
BENEDICT. XIII. INSI / GNI ELOGIO DECORAVIT PER BREVE, QUOD VIVI PRO / BITAS  
SUB ROSA TENUIT AD AUGEM MERITI IN CÆLIS. / IN HANC ECCLAM, CAPELLAM,  
PIA LOCA FUNDATA, / ET EGENOS PROFUSÈ LIBERATIS EXEQUIJS PRO / CLEMENTE  
XII INTENT. IPSEMET FESTINÈ ET PIÈ / OBIT HEILSB. XVI. MART. MDCCXL. ÆTAT.  
LX. / DESIDERATISS. PRÆSULI VIATOR PRECARE REQUIEM / CUM SANCTIS.*

*Bogu Najlepszemu Najwyższemu. I świętej pamięci Krzysztofa Andrzeja z pra/starego rodu hrabiów na Słupowie Szembeka Biskupa / Warmińskiego i Sambijskiego Świętego Rzymskiego Cesarstwa Księcia Ziem Pruskich Prezesa który I na wyborych Europy Uniwersytetach cnoty z naukami / połączył, potem Wielki Sekretarz Królestwa Chełmiński, Prze/myski oraz tegoż Kościoła Biskup, słowem i przykładem mo/żny, i wzorem stada przez wiarę i łagodność uczyniony, Cudownego / Obrazu Błogosławionej Dziewicy Maryi na Jasnej górze przez Klemensa / XI koronator wyznaczony. Z Sejmu królestwa / Kurlandii i Semigalii Prawodawca. dwakroć przełożony / wiele trudów dla Kościoła i Rzeczypospolitej poniósłszy, / zasłużył, że jego dobre czyny Benedykt XIII znako/mitą wypowiedzią ozdobił przez Breve, które pra/wość żywego pod różą trzymała na wzrost zasługi w niebiosach.*

*Przy tej Katedrze, Kaplica, pobożne miejsca zbudowane / i ubogim nazbyt szczodry Modlitwom za / Klemensa XII oddany sam pośpiesznie i pobożnie / umarł w Lidzbarku 16 marca 1740. Wiek 60. / umiłowany. Biskupowi Przechodniu wypraszaaj odpoczynek / ze Świętymi.*

## Epitafia:

## 3. Adam Zygmunt Konarski

kanonik płocki, sekretarz królewski, prepozyt kapituły warmińskiej. Zm. 1685 r.

piaskowiec gotlandzki Burgsvik, czarny wapień mozański Noire Belge/Noir de Namur, złoto płatkowe, pobiała wapienna/ techniki rzeźbiarskie, kaligrafia, złoczenie na mikstion Andreas Schlüter z Gdańska, ok. 1685 r.

Epitafium inskrypcyjne, kapliczkowe tablica umieszczona pomiędzy dwoma pilastrami korynckimi, zwieńczona przełamany, dwuspadowym dachem. Po obu stronach personifikacje Wiary i Nadziei. U dołu książka leżąca na trzech czaszkach, na niej klepsydra ze skrzydłami

Inskrypcja:

*D. O. M. / NEC NON MEMORLÆ / ADAMI SIGISMUNDI KONARSKI PRÆP(OSI)TI / VARMIIEN(SIS), CANTORIS PLOCEN(SIS), SÆ. RÆ. MS SECRETARII / Q V I / VETUSTÆ ET PATRICLÆ IN PRUSSIA DOMUS HEROUM / SANGUIS NEC DEGENER HÆRES, ITA UIXIT, UT IN DE / UM, COELITESQ(UE) PIETATEM, MUTA ETIAM LOQUANTUR SAXA. / ECCLESIA IN FUNDO TOPOLNEN(SI) HÆREDITARIO BEATISSIMÆ / VIRGINI MATRI SARCA, MURO STRUCTA. RELIGIOSA SANCTI / PAULI PRIMI EREMITÆ, AD EANDEM DEDUCTA FUNDATAQUE / COLONIA. SACER UESTITUS ETIAM IN HAC CATHEDRALI / SANCTIOREM TESTANTUR LIBERALITATEM / NEC AB AUITA DEFLECTENS VIRTUTE / ORDINIS SUI DECORI, MORIBUS INTEGERRIM(US), PRISCI CAN / DORIS, COMIS, HOSPITALIS, OMNI EX PARTE RESPONDIT. / IN AUTUMNO ÆTATIS, NECDUM MATURE, COELO MATUREUIT. / ARTHRITIDE OPPRESSUS, VIII NOUEMB. MDCLXXXV. / ÆTATIS LIII. CUM MAIORIBUS SUIS, MICHAELE / CUSTODE, FELICE CANONICO VARMIIEN(SI), HIC BEATAM, / RESURRECTIONIS SPEM PRÆSTOLATUR.*

*Bogu. Najlepszemu. Największemu. / Oraz pamięci / Adama Zygmunta Konarskiego Prepozyta / Warmińskiego, Kantora Płockiego, Świętej Królewskiej Wysokości Sekretarza / który / Starego i Szlacheckiego w Prusach domu bohaterów / Krew i nieodrodny dziedzic, tak żył, by do Bo / ga i Niebian pobożność: nieme nawet głośiły kamienie. / Kościół na ziemi dziedzicznej Topolińskiej Najbłogostawieńskiej / Dziewicy Maryi święty, murem wzniesiony, Zakonna Świętego Pawła pierwszego Pustelnika do niego sprowadzona i założona / Siedziba. Święty strój także w tej Katedrze / Zaciejszą poświadczają hojność / I nie odstępując od wrodzonej cnoty / Stanu swego ozdobie, w obyczajach nienaruszony, dawnego blas / ku, miły, gościnny, ze wszech stron odpowiadał. / W jesieni wieku, jeszcze nie dojrzałej, dojrzał niebu. / Podagrą zmożony, 8 listopada 1685 / W wieku 53 Z poprzednikami swoimi Michałem / Kustoszem, Feliksem Kanonikiem Warmińskim tu szczęśliwej / zmartwychwstania nadziei wyczekuje.*

---

4. **Andrzej Józef Zagórny**

prepozyt kielecki, audytor krakowski, kanonik warmiński. Zm. 1690 r.

czarny wapień mozański (Noir Belge/Noir de Namur?), piaskowiec gotlandzki *Burgsvik*,  
złoto płatkowe/ techniki kamieniarskie, rzeźbiarskie, kaligrafia, złocenie

Johannes Söffrens – Elbląg (atrybucja)

Tablica epitafijna ujęta uszkami akantowymi, na górze herb Rogala, na dole czaszka w wieńcu  
laurowym

Inskrypcja:

*D. O. M. / ET GRATÆ MEMORLÆ PERILL(USTRIS) ET ADM. RNDI DNI / OLIM ANDREÆ  
JOSEPHI IN PEYTUNEN ZAGORNY, CAN(ONI)CI VARM(IEN). / CUIUS EXIMIAM  
IN DEUM ET HANC ECCLESIAM PIETATEM, / FACTA LOQVUNTUR. / NAM VIX  
CANONICUS, MAGNIS IM PENSIS / CURIAM A FUNDAMENTIS EXSTRUXIT. / ET  
S(ANC)TO. JOSEPHO NUTRITIO CHRISTI DEDICAVIT. / EXACTO TANDEM BREVI  
TRIUM ANNORUM IN RESIDENTIA SPATIO / MORIENS, RELICTO SANGVINE, /  
HANCCE ECCLESIAM EX ASSE HÆREDEM INSCRIPSIT, / ET HÆC SATTIS EST, POSTERIS  
TRADIDISSE. / VIATOR TRANSIENS MORTUO REQUIEM PRECARE. / OBIIT ANNO  
1690, 5 MAIJ, ÆTATIS 50. / DESIDERATISSIMO CONFRATRI / PRÆLATI ET CAN(ONI)CI  
HUJUS ECCLESIE POSUERE.*

*Bogu Najlepszemu Najwyższemu. I wdzięcznej pamięci Znakomitego i Przewielebnego Księdza  
ongis Andrzeja Józefa na Pajtunach Zagórnego, Kanonika Warmińskiego, którego wyjątkowe  
wobec Boga i tej Katedry zasługi potomność głosi. Ledwie bowiem Kanonik wielkimi wydatkami  
dwór od podwalin wybudował i Świętemu Józefowi Żywicielowi Chrystusa poświęcił, w końcu  
po upływie krótkiego trzylecia umierając, zostawiwszy ród, tę Katedrę testamentem dziedziczką  
ustanowił. I to wystarczy przekazać potomności. Żyjący przechodząc, wyprasza pokój  
zmarłemu. Zmarł Roku 1690, 5 Maja, wieku 50. Ukochanemu Współbratu Prałaci i Kanonicy  
tej Katedry położyli.*

---

5. **Paweł Górnicki**

Paweł Górnicki, kanonik wileński, inflancki i warmiński, prepozyt kapituły warmińskiej,  
sekretarz króla Stefana Batorego, brat Łukasza Górnickiego – wybitnego pisarza. Ur. 1548 r.,  
zm. 1632 r.

czarny wapień zbity (Noir de Namur?), piaskowiec gotlandzki *Burgsvik*, alabaster (?), pobiała  
gipsowa, farby temperowe/ techniki kamieniarskie, rzeźbiarskie, malarskie, kaligrafia

---

epitafium inskrypcyjne, tablica umieszczona między uszakami, w zwieńczeniu herb, poniżej rzeźbiony portret zmarłego

Inskrypcja:

PAULO GORNICKI, / JOANNIS ZAMOSCY, MAGNI / CANCELLARII ET EXERCITIUM / SUPREMI DUCIS, CAMERÆ PRÆFEC / TO, POST AB EODEM REGI STEPHA / NO BATTOREO COMMENDATO, ET / NUMERO SECRETARIORUM ADSCRIPTO. / TANDEM CANONICATU VILNENSI ET PRÆ / POSITURA VARMIENSI, SIGISMUNDO III. / REGNANTE, AUCTO, PIETATE IN DEUM ET MUL / TIS VIRTUTIBUS ORNATO VIRO DE HAC ECCLE / SIA OPTIMÈ MERITO, RESIDENTIA FRAUEN /BURGENSI MULTORUM ANNORUM, PER SVE / COS PULSO, ET ALIENUM SOLUM VERTERE COAC / TO: POSTREMO SUSPENSIS AD TEMPUS ARMIS REVERSO, VARTENBURGIQ HÆRENTI, AC IBID / EM MORTUO, INQUE ECCLESIA PATRUM / BERNARDINORUM SEPULTO, LUCAS / GORNICKI FRATRIS FILIUS, DECA / NUS VARMIENSIS. PATRUO CLIENS GRATI / ANIMI POSUIT MONUMENTUM / VIXIT AN: LXXXII. / MORTUUS M.DC.XXII. / DIE 7 MARTY.

*Pawłowi Górnickimu, Jana Zamoyskiego Wielkiego Kanclerza i Hetmana Pokojowcowi, potem przezeń Królowi Stefanowi Batoremu poleconemu i w liczbę Sekretarzy wpisanemu: wreszcie Kanonikatem Wileńskim i Prepozyturą Warmińską za panowania Zygmunta III obdarzonemu, pobożnością wobec Boga i wielu cnotami zdobnemu, mężowi dla tej Katedry znakomicie zasłużonemu: z Siedziby Fromborskiej wiele lat przez Szwedów wygnanemu, na obcą ziemię zwrócić się zmuszonemu: w końcu podczas zawieszenia broni przywróconemu, w Barczewie przebywającemu i tam zmarłemu, oraz w Kościele Ojców Bernardynów pogrzebanemu, Łukasz Górnicki bratanek Dziekan Warmiński Stryjowi oddany wdzięcznego ducha pomnik położył. ŻYŁ LAT 82. ZMARŁ 1632 DNIA 7 MARCA.*

## 6. Mikołaj Kopernik

kanonik warmiński, scholastyk kościoła Świętego Krzyża we Wrocławiu, doktor prawa kanonicznego, twórca teorii heliocentrycznej. Ur. 19.02.1473 r. w Toruniu, zm. 21.05.1543 r. we Fromborku.

czarny wapień zbity (Dębnik?), piaskowiec (?), złoto płatkowe, farby olejne na blasze/techniki rzeźbiarskie, malarskie, kaligrafia, złocenie

Królewiec (?), 1735 r.

portret: Andrzej Ernest Knopke (1710–1779)

epitafium inskrypcyjne ujęte profilowaną ramą, zwieńczone owalnym portretem Mikołaja Kopernika w profilowanej ramie ujętej wieńcem laurowym opadającym na ramę tablicy.

Portret Kopernika ze złożonymi rękoma, w ujęciu  $3/4$ , na ciemnym tle, karnacja w brązowym odcieniu, ciemne wąsy, brązowo czarne włosy. Ubrany w brązowo czarną szatę z czerwoną kamizelką

Pod epitafium umieszczona w 1946 r. gałązka laurowa z napisem: MIKOŁAJOWI KOPERNIKOWI W PIERWSZĄ ROCZNICĘ ODZYSKANIA WARMII MAJ 1946 RZĄD RP  
Inskrypcja:

*NICOLAO COPERNICO THORVNSI / CATHEDRALIS HVIVS ECCLÆ VARMIENSIS / OLIM CANONICO. / ASTRONOMO CELEBERRIMO, / CVIVS NOMEN, ET GLORIA, / VTRVMQVE REPLEVIT ORBEM. / MONVMENTVM HOC / IN FRATERNI AMORIS, ÆSTIMATIONISQVE / TESSERAM / PRÆLATI, CANONICI, TOTVMQVE / WARMIENSE CAPITVLVM / POSVERE.*

*Mikołajowi Kopernikowi, Toruńczykowi, niegdyś kanonikowi Kościoła warmińskiego, najslawniejszemu astronomowi, którego imię i sława znane są całemu światu, ten pamiątkowy pomnik poświęcili z braterskiej miłości i w dowód szacunku – prałaci, kanonicy i cała kapituła warmińska.*

#### 7. **Tomasz Treter**

kanonik na Lateranie i przy bazylice S. Maria In Trastevere w Rzymie, kustosz i kanclerz kapituły warmińskiej, sekretarz królewski. Ur. 1.03.1547 r. w Poznaniu, zm. 11.02.1610 r. we Fromborku.

czarny wapień zbity (Dębnik?), złoto płatkowe/ techniki rzeźbiarskie, kaligrafia, złocenie ok. 1610 r.

Epitafium inskrypcyjne, flankowane delikatnymi wolutami, nakryte przełamany daszkiem, w środku miejsce po portrecie zmarłego w wolutowym kartuszu. Poniżej herb rodziny Boncompagni (smok z rozpostartymi skrzydłami), z której wywodził się papież Grzegorz XIII i do której Treter został z woli papieskiej „adoptowany” (tj. „dopuszczony do herbu”, co było równoznaczne z wyniesieniem do stanu szlacheckiego)

Inskrypcja:

*D. O. M. / ET PERENNI MEMORIE THOMÆ TRETERI I. V. D., ECCLESIE PATRIARCHALIS / LATERANENSIS ROMÆ CANONICI, CVSTODIS VARMIENSIS / CVI POSNANIA ORTVM AC STVDIORVM PROGRESSVM, / EDVCATIO MAGNI CARDINALIS HOSII INCREMENTVM DEDIT. / SVB TANTO ANIMORVM AC MORVM ARBITRO POSITO VIRTVTVM TYROCINIO, / IN EAM ADOLEVIT AMPLITVDINEM. / QVA MERVIT A GREGORIO XIII. PONTIFICE ADOPTIONE IN FAMILIAM BONCOMPAGNAM, / A STEPHANO ET SIGISMVNDI REGIBVS POLONIE RESIDENTIS ROMÆ LEGATI,*

---

AC S.R.M. / SECRETARIATVS TITVLO DECORARI, / SED MAIVS AB ERVDITISSIMIS  
SCRIPTIS, VIRO OMNISCLÆ ERVDITIONIS, PROVENIT DECVS, / INTER QVORUM  
PLVRIMA, CVM SYMBOLICAM CHRISTI VITAM, ET DOCTA PENNA / ET SVBTILI  
ELABORATAM CELATVRA EDIDISSET, / IPSE VIVVM EIVSDEM VITÆ, PER EXACTAM  
IMITATIONEM FACTVS SYMBOLVM, / PRIVATI CALAMI LVCVBRATIONES PVBLICO  
EXEMPLO ILLVSTRAVIT. / TAM PIIS MEDITAMENTIS INTENTVM MORBVS  
CORRIPVIT, MORS RAPVIT, / ET AD VMBRAS SILENTIVM TRADVXIT, NEVTIQVAM  
TAMEN SILENTEM. / QVIA VITA DOCTRINA GLORIA VOCALISSIMVS CVIVSVIS  
TVBÆ CLANCOREM ÆQUABIT. / MORTVV ANNO M.DC.X. ÆTATIS SVÆ LX. / CVI  
MATTHIAS DE LUBOMIERZ TRETERVS EX FRATRE NEPOS / MONVMENTVM HOC  
ERIGI CVRAVIT / ANNO DOMINI M.DC.LXXXI. /

*Bogu Najlepszemu Najwyższemu.*

*I wiecznej pamięci Tomasza Tretera Praw Obojga Doktora, kościoła patriarchalnego / Late-  
rańskiego w Rzymie Kanonika, Kustosza Warmińskiego / Któremu Poznań urodzenie oraz stu-  
diów postę / wykształcenie wielkiego Kardynała Hozjusza wzrost dało. / Pod tak wielkim dusz  
i obyczajów sędzią odbywszy cnót ćwiczenie / do tej dojrzał powagi, / którą wysłużył u Papieża  
Grzegorza XIII przysposobienie do rodziny Buoncampagni, / u Stefana i Zygmunta królów Pol-  
ski tytułu przebywającego w Rzymie Posła, oraz Świętej Królewskiej Wysokości / Sekretarza  
ozdobę. / Lecz większa z uczonych pism mężowi wszechwiedzącej uczoneści płynię sława, /  
wśród których wielu gdy symboliczne życie Chrystusa i piórem uczonym / i bystrym ryciem  
opracowane wydał, / sam żywym tego życia przez doskonale naśladowanie uczyniony symbo-  
lem, / własnego pióra nocne prace ogólnym przykładem objaśnił. / Tak zbożnym rozważaniom  
oddanego niemoc chwyciła, śmierć porwała / i w cieniu milczenia przeprowadziła, bynajmniej  
jednak nie milczącego, / bo życiem nauką chwałę rozgłośny każdej trąby dźwiękowi dorówna. /  
Zmarł roku 1610 wieku swego 60. / Jemu Maciej z Lubomierza Treter z brata potomny / pomnik  
ten wznieść zadbał / roku pańskiego 1681. /*

---

#### 8. **Wawrzyniec Ludwik Demuth**

kanonik warmiński, lekarz i sekretarz kapituły, oficjał pomorski. Zm. 27.04.168 r. we Fromborku.

czarny wapień zbity, brunatno czerwony wapień olandzki, farby olejne na blasze miedzianej/  
techniki kamieniarskie, rzeźbiarskie, malarskie kaligrafia, złocenie.

ok. 1680 r.

Epitafium manierystyczne, inskrypcyjne, tablica umieszczona pomiędzy woluty, w zwieńcze-  
niu portret zmarłego, poniżej czaszka z piszczelami

---

Inskrypcja:

D.O.M. / HIC NOUSSIMÆ SONUM TUBÆ PRÆSTOLATUR / LAURENTIUS LUDWIGK  
A DEMUTH, PROT(HONOTARIUS). APL(ICUS). CANCUS VARMIEN. / PAROCHUS  
GEDANEN. ANNIS PLURIBUS OFFI(CIA)LIS POMER(ANIAE). G(E)N(ERA)LIS. /  
DOMI PRIMUM, MOX IN APRICO ROMANI SOLIS / ADULTAS LITERAS, ITA IN  
PRUSSIAM REPORTAUIT, / VT OMNEM CUIUSQ(UE) LITERATURÆ GLORIAM,  
SUAM FACERET / MICHAELIS DZIAŁIŃSKI EPI CAMENECEN. ABBATIS MOGILNEN  
/ LUDICIO, BENEFICIO, SEDE A(POSTO)LICA ANNUENTE, IN CANONICATUM /  
SUCCESSOR. / FIDEI CATHOLICÆ ZELUM, EIECTA PROSCRIPTAQ(UE) GEDANO /  
EXIMIA PRUDENTIA, INFAMI QUAKERORUM SECTA / ASSERTUIT. / SUBURBANUM  
SCHOTLANDEN, EPISCOPATUS VLADISLAIEN PATRIMONIUM, / SÆUIENTE  
AQUILONARI TEMPESTATATE, FUNDITUS EXUSTUM, / UT IN EAM, QUÆ NUNC  
EST, ÆDIUM, ET INCOLARUM, FREQUENTIAM, / POSTLIMINIO ASSURGERET,  
OPERA, CONSILIO PERFECIT. / QUIETIORIS TANDEM VITÆ DESIDERIO ILLECTUS, /  
MUTAUIT COLONIAM. / EXACTO AD ECCLESIAM SEXENNIO, SACRIS CHRISTIANIS  
PROCURATUS, / SUPREMUM VIXIT. / ANNO M.DC.LXXX DIE XXVII. JULIJ. / ÆTATIS  
SUÆ ANNO LX. IV.

*Tu dźwięku trąby ostatecznej wyczekuje*

*Wawrzyniec Ludwik von Demuth, Protonotariusz Apostolski. Kanonik Warmiński. Proboszcz Gdański. Wiele lat Oficjał Generalny Pomorza. Najpierw w domu, wnet w Świetle Rzymskiego słońca dorosły pisma tak wniósł do Prus, że wszelką chwałę czyjegokolwiek piśmiennictwa swoją uczynił. Michała Działyńskiego Biskupa Kamienieckiego, Opata Mogińskiego sądem, dobrodziejstwem, a zgodą stolicy apostolskiej, na Kanonikacie następcą. Wiary Katolickiej zapal potwierdził, wyrzuciwszy i wygnawszy z Gdańska wybitną mądrością niesławne Kwaków odszczepieństwo. Przedmieście Szkoły. Biskupstwa Włocławskiego ojcowiznę szalejącą Północną nawałnicą gruntownie zniszczone, żeby do tej, która obecnie jest budowli i mieszkańców obfitości powracając powstało, czynem, radą dokonał. Spokojniejszego wreszcie życia pragnieniem znęcony zmienił siedzibę. Spędziwszy przy Katedrze sześćościecie, świętościami Chrześcijańskimi opatrzoney, kresu dożył Roku 1680 dnia 27 lipca wieku swego Roku 64*

## 9. Stefan Sadorski

sekretarz królewski, poseł, fundator Świętej Lipki. Ur. ok. 1584 r., zm. 2.07.1641 r.

czarny wapień mozański Noir Belge/Noir de Namur, piaskowiec gotlandzki Burgsvik, farby temperowe (?), złoto płatkowe/ techniki kamieniarskie, rzeźbiarskie, malarskie, kaligrafia, złocenie.



warsztat elbląski, ok. 1641 r.

Inskrypcja:

D. O. M. / ÆTERNÆ MEMORLÆ GENEROSI STEPHANI SADORSKI S.R.M. / SECRETARII, / VIRI GRAVITATE, PRUDENTIA CÆTERISQ(UE) ANIMI DOTIBUS ORNATISSIMI, / IDEO REGI AC REGNI PROCERIBUS APPRIME GRATI, / PRÆSERTIM MAGNO ANTISTITI SIMONI RUDNICKI EPO VARM: / A QUO IN LEGATIONIB(US) AD REGEM, AB EOQ(UE) AD DUCEM PRUSSLÆ SÆPI(US) ADHIBIT(US), / IIS FELICITER PERACTIS, FORTUNÆ SUÆ REPERIT INCREMENTA, / LINDENSEM ECCLESIAM PIO CONATU EREXIT DOTAVITQ(UE), / PATRES SOCIET: IESU PRIMUS RESSELLIUM LIBERALI MANU IN DUXIT, / SACRUM RORATE IN HOC SACELLO FUNDAVIT, / CAPITULUM VARMIENSE EX ASSE HÆREDEM INSTITUIT, / PRÆLATI ET CANONICI VARMIENSES HOC GRATI ANIMI MONUMENTU POSUERE. / OBIIT 2. JULII: ANNO DNI. 1641. ÆTATIS SUÆ 57.

Bogu Najlepszemu Najwyższemu. Wiecznej pamięci urodzonego Stefana Sadorskiego, świętej królewskiej wysokości sekretarza, męża powagą, roztropnością i innymi cechami ducha najzdobniejszego, stąd królowi i wielmożom królestwa bardzo miłego, zwłaszcza wielkiemu biskupowi Szymonowi Rudnickiemu biskupowi warmińskiemu przez którego w poselstwach do króla i odeń do księcia Prus często używany, szczęśliwie je spełniając osiągnął wzrost swej majętności. Świętoliński kościół pobożnym wysiłkiem wzniósł i uposażył. Ojców Towarzystwa Jezusowego najpierw do Reszla szczerą ręką sprowadził, msze roraty w tej kaplicy ufundował, kapitułę warmińską powszechnym dziedzicem ustanowił. Prałaci i kanonicy warmińscy ten wdzięcznego ducha pomnik położyli. Zmarł 2 lipca Roku Pańskiego 1641, wieku swym 57.

10. **Andrzej Łysakowski (†1635), kanonik**

kanonik dobromiejski, warmiński, skarbnik biskupi. Zm. 21.04.1635 r.

czarny wapień mozański Noir Belge/Noir de Namur, polichromowany piaskowiec gotlandzki Burgsvik, farby temperowe (?), złoto płatkowe/ techniki kamieniarskie, rzeźbiarskie, malarskie, kaligrafia, złocenie

warsztat elbląski (atrybucja)

Epitafium inskrypcyjne, z herbem zmarłego w zwieńczeniu

Inskrypcja:

HOC ÆTERNÆ GRATITVDINIS MONVMENTVM / PERILLUSTRII AC ADM. RNDO. DNO. ANDREÆ LYSAKOWSKI CANONICO VARMIENSI, / GENERE, DOCTRINA, VIRTUTIBUS VERÈ / ILLUSTR. QUI CANONUM PERITIOR AN OBSER- / VANTIOR FUERIT, DUBIUM POSTERIS RELIQUIT, / VEL HINC VERÈ CANONICUS, QUOD

---

*CUM / HÆRES FIERI CUPERET IN COELIS, POSTHA- / BITO FRATRE AC NEPOTIBUS. ECCLESIAM / BONORUM SUORUM HÆREDEM INSTITUIT / IN TERRIS: CONFRATRI DESIDERATISSIMO / CANONICI VARMIIENSES POSUERUNT / OBYT ANNO CHRISTI. M.DC.XXXV. DIE / XXI. MENSIS APRIL. ÆTATIS SUÆ LVIII.*

*Ten pomnik wiecznej wdzięczności Dostojnemu i Przewielebnemu Księdzu Andrzejowi Łysakowskiemu Kanonikowi Warmińskiemu, Rodem, nauką, cnotami prawdziwie świętnemu. On czy kanonów był bardziej biegły, czy przestrzegający, potomnym wątpliwość zostawił. Zwłaszcza stąd prawdziwie Kanoniczny, że gdy pragnął być dziedzicem w niebiosach, nie dbając o brata i bratanków, dziedzicem swych dóbr na ziemi ustanowił Kościół. Współbratu ukochanemu Kanonicy Warmińscy położyli. Zmarł Roku Chrystusa 1635, dnia 21 miesiąca kwietnia, wieku swego 58.*

---

11. **Łukasz Górnicki (†1651)**

dziekan i prepozyt kapituły warmińskiej, proboszcz Świętej Lipki, oficjał biskupi, syn Łukasza – pisarza i tłumacza. Ur. 1585 r., zm. 15.07.1651 r.

czarny wapień mozański Noir Belge, piaskowiec gotlandzki Burgsvik, złoto płatkowe, farby olejne na blasze/ techniki kamieniarskie, rzeźbiarskie, malarskie, złączenie Epitafium inskrypcyjne, z portretem i herbem zmarłego, zdobione ornamentem chrząstkowo-małżowinowym

Inskrypcja:

*D. O. M. VIATOR SISTE GRADUM, AETERNITATEM COGITA ET PIIS MANIBUS BENE PRECARE. LUCAS GORNICKI PRAEPOSITUS VARMIN. CNUS. VILNEM. LUCA GORNIKI TIROCINEN. VASILKOVIIEN. CAPITANEO ET BARBARA DE BEZDZEDZA BRONIEWSKA PARENTIBUS AVITAE NOBILITATIS ORTUS DD. SIGISMUNDII III VLADISLAI IV JOANNIS CASIMIRI POL. SVEC. REGUM SECRIUS. RELIGIONEM, PIETATEM ITA CUM FIDE, LIBERALITATE, CANDORE CONIUNXIT, UT PRINCIPUM GRATIA PRO VIRTUTIS CENSU HONORAREUR. QUANTO MERITIS CLARIOR, TANTO ANIMO MODERATIOR. QUEM NEC ULTRO OBLATAE INFULAE AMBITU EXPUGNARUNT. TAM EGREGIIS ANIMI DOTIBUS CONSPICUUS, DUM PRO VENCESLAO COMITE A LESZNO PRINCIPLE EPP0 VARM. PRUDENTER EPISCOPATUM MODERATUR, ET MAJORA VIRTUTI PRAEMIA PARAT, MAGNO ECCLESIAE ET PATRIAE CUM LUCTU, TRISTE SUI RELINQUENS DESIDERIUM, EXPIRAT. NATUS AOS LXVI. DIES XX OBIIT AO MDCLI DIE 15 JUL. JOANNES A GŁOW GORNICKI NEPOS MOERENS PATRUO DESIDERATISSIMO PP.*

---

*Bogu. Najlepszem. Największem.*

*Przechodniu, wstrzymaj krok, pomyśl o wieczności I pobożnymi rękami pobożnie się pomódl.*  
*Łukasz Górnicki, Prepozyt Warmiński, Kanonik Wileński. Z Łukasza Górnickiego Trockiego i Wasilkowskiego starosty oraz Barbary z Bezdziedzy Broniewskiej rodziców dziedzicznej szlachty zrodzony Panów Zygmunta III Władysława IV Jana Kazimierza Polski i Szwecji Królów Sekretarz. Religię, pobożność tak z wiarą, hojnością, szczerością połączył, Że władców łaską za cnoty cenę był nagradzany. Im zasługami sławniejszy, tym bardziej duchem rozważny. Jego nawet samorzutnie ofiarowane infuły próżności nie zwyciężyły. Tak wybitnymi cechami ducha znakomity, Gdy za Waclawa hrabiego z Leszna Księcia Biskupa Warmińskiego Mądrze Biskupstwem kieruje, i większe nagrody cnoty gotuje, z wielkim Kościoła i ojczyzny żalem, smutne siebie zostawiając pragnienie, umiera. Urodzony lat 66. dni 20 umarł Roku 1651 dnia 15 lipca. Jan z Głowa Górnicki bratanek zasmucony Stryjowi ukochanemu Położył.*

## 12. Jan Pastorius Hirtenberg

historyk królów Polski Władysława IV i Jana Kazimierza, pisarz, lekarz, członek wspólnoty braci polskich, a następnie duchowny katolicki, kanonik warmiński, sekretarz królewski, protonotariusz apostolski, historyograf i poeta, sekretarz poselstwa polskiego w czasie negocjacji pokojowych w Oliwie. Ur. 20.09.1611 r. w Głogowie, zm. 26.12.1681 r. we Fromborku.

piaskowiec gotlandzki Burgsvik, czarny wapień mozański Noire Belge/Noir de Namur, farby olejne na blasze, złoto płatkowe/ techniki rzeźbiarskie, malarskie, kaligrafia, złocone Andreas Schlüter z Gdańska (atrybucja), ok. 1681 r.

Inskrypcja:

*D. O. M. / ET POSTHUMA(NE) MEMORIA(E) JOACHIMI AB HIRTENBERGK PASTORIJ / PROTONOTARII APOSTOLICI. CANTORIS VARMIEN. ARCHIPRESBYTERI ET / OFFICIALIS GEDANENSIS AC PER POMERANIAM G(E)N(ERA)LIS. AD S. ADLABERTI / PRAEPOSITI, S.R.MIS. SECRETARII HISTORIOGRAPHI. / HUNC NASCENTEM SILESIA EXCEPIT PRIMISQ(UE) LITERARUM IMBUIT RUDIMENTIS, / DOMINICILIUM, FORTUNAM POLONIA PROVIDIT, / MATURIOREM ÆTATEM AD CELEBRES IN EUROPA TRANSTULIT ACEDEMIAS. / GRÆCE LATINE EGREGIE DOCTUS SCRIPTIS PUBLICI JURIS FACTIS / APUD ORBEM LITERATUM CLARUS AUDIT PHILOLOGUS, / POLONA HISTORIA IN EPITOME REDACTA FLORI POLONI(CI) AUTHOR / AB ORDINIBUS REGNI IN CENSUM TRANSCRIPTUS EQUITUM / HÆRESI ABIURATA ECCLESIAE CATHOLICÆ ITA CONSTANTER ADHÆSIT, / VT AD HIERARCHIAM TRANSIRET ECCLESIASTICAM. / CANDOR INSIGNIS, PROBITAS, MORUM SUAVITAS / REGUM, HEROUM, AQUALIUM AMOREM, GRATIAM MERUIT. / DUM AD HANC ECCLESIAM TRIMESTREM FINIT*

---

MANSIONEM / SACRIS CHRISTIANIS MUNITUS VITAM FINIVIT. / (AO DNI) 1682 DIE S. STEPHANI PROTHO-MART.

*Bogu Najlepszemu Największemu. I pogrobowej pamięci Joachima von Hirtenberg Pastoriusza, Protonotariusza Apostolskiego, Kantora Kanonika Warmińskiego, Archiprezbitera i Oficjła Gdańskiego oraz Generalnego na Pomorzu, Prepozyta u Świętego Wojciecha, Świętej Królewskiej Wysokości Sekretarza Dziejopisa. Śląsk przyjął go rodzącego się i pierwszych pism podstaw nauczył, Polska w dom i majątność opatrzyła, dojrzały wiek na słynne Europy Akademie przeniosła. Po Grecku i Łacinie świetnie wyuczony, wydający pisma w literackim świecie sławny Filolog, Polską historię w skrót ujmujący pisarz Kwiatu Polskiego przez stany królestwa w spis rycerzy przeniesiony, po wyrzeczeniu Błędnowierstwa tak trwale do Kościoła Katolickiego przyłągnął, że przeszedł do Hierarchii Kościelnej. Wybitny blask, prawość, łagodność obyczajów na Królów, Bohaterów, równych, miłość i łaskę zasłużyły. Gdy przy tej Katedrze skończył pobyt trzymiesięczny, sakramentami Chrześcijańskimi umocniony zakończył życie. Roku Pańskiego 1682, dnia Świętego Szczepana, Pierwszego Męczennika.*

---

13. **Adalbert Jan Działyński**

kanonik, sekretarz królewski, poseł. Zm. 4.11.1680 r.

czarny wapień zbity, drewno/ techniki kamieniarskie, stolarskie  
kamieniarz Ginther (?), ok. 1680 r.

Inskrypcja:

*D. O. M. / HIC VLÆ, ET VITÆ MORTALIS ATTIGIT METAM / ALBERT: IOAN: DZIAŁYNSKI  
CAN: VARM: S.R.M. SECRETARIUS. / ILLUSTRES MAIORUM SUORUM CERAS /  
TOTQ(UE) AUITI SANGUINIS DECORA / REGALI EXORNAUIT SACERDOTIO. / DIUÆ  
VIRGINIS MATRIS SINE LABE CONCEPTÆ HONORI / ET IN ANIMÆ REFRIGERIUM /  
AD HOC ALTARE MISSAS CELEBRARI ORDINAUIT. / FATO SUBLATUS IMMATURO. /  
ANNO 1680. 4. NOUEM. ÆTATIS. XXXV.*

*Bogu. Najlepszemu. Największemu.*

*Tu drogi i życia śmiertelnego kres osiągnął Wojciech Jan Działyński Kanonik Warmiński i Świętej Królewskiej Wysokości Sekretarz. Wspaniałe przodków swoich Pieczęcie i tyleż rodowej krwi zaszczytów Królewskim ozdobił Bożym kapłaństwem. Świętej Dziewicy Matki Bez Zmazy Pierworodnej Poczętej ku czci oraz na duszy ochłodę przy tym oltarzu msze odprawiać kazał. Iosem zabrany przedwczesnym Roku 1680 dnia 4. listopada wieku 35.*

---

14. **Jan Kazimierz Wołowski (†1697),**

proboszcz brodnicki, kanonik chełmiński, dziekan warmiński, sekretarz królewski. Ur. 18.02.1635 r., zm. 6.02.1697 r.

---

---

czarny wapień zbity (płyta inskrypcyjna), czarny wapień mozański Noir Belge/Noir de Namur (kaboszon), marmur zielony (Verde Alpi?, kolumnienki), polichromowany piaskowiec gotlandzki Burgsvik (elementy struktury), alabaster, farby temperowe (?), złoto płatkowe/techniki kamieniarskie, rzeźbiarskie, kaligrafia, złozenie warsztat gdański lub elbląski

Inskrypcja:

*D. O. M. ET IN PULVERE DORMIENTIBUS / JACOBO WOŁOWSKI / ET DOROTHEÆ KRECHALOWSKA / PARENTIBUS DESIDERATISSIMIS ET AMANTISSIMIS, / NICOLAO FRATRI / COMMUNI MORTALITATIS PENSIONI ADHUC OBNOXIO, / JOANNES WOŁOWSKI / DECAN. CANCUS. VARMIEN. / OLIM ET CULMEN. AC PROPOSITUS BRODNICENSIS / SECRIUS REGIUS, / SUPREMUM MENTE VOLVENS DIEM, / MORTALITATIS MEMORIAM, / ERGA PARENTES CULTUM, AMOREM ERGA FRATREM / VIVUS ET VALENS / IN HOC MARMORE IPSE SCRIPSIT, NE POSTEROS FATIGARET. / NATUS ANNO M.DC.XXXV. DIE 18 FEBR. / OBIIT ANNO 1697 DIE 6. FEBR. / ORATE PRO EO.*

*Bogu Najlepszemu Najwyższemu. i w prochu spoczywającym Jakubowi Wołowskiemu oraz Dorocie Ciecholewskiej rodzicom ukochanym i najmilszym, Mikołajowi bratu, podległym już ogólnej śmiertelności zapłacie, Jan Wołowski, Dziekan Kanonik Warmiński, niegdyś i Chełmiński oraz Prepozyt Brodnicki, Sekretarz Królewski, rozważając duchem dzień ostatni, śmiertelności pamięć, cześć wobec rodziców, miłość wobec brata, żywy i zdrowy na tym marmurze sam wypisał, by potomnych nie męczyć. Urodzony Roku 1635, 18 Lutego, zmarł Roku 1697 dnia 6 Lutego, módlcie się za niego.*

---

15. **Płyta inskrypcyjna sufragana Franciszka Kurdwanowskiego**

Jan Franciszek Kurdwanowski, sufragan warmiński 1713–1729. Ur. 1645 r., zm. 1729 r.

czerwony wapień olandzki

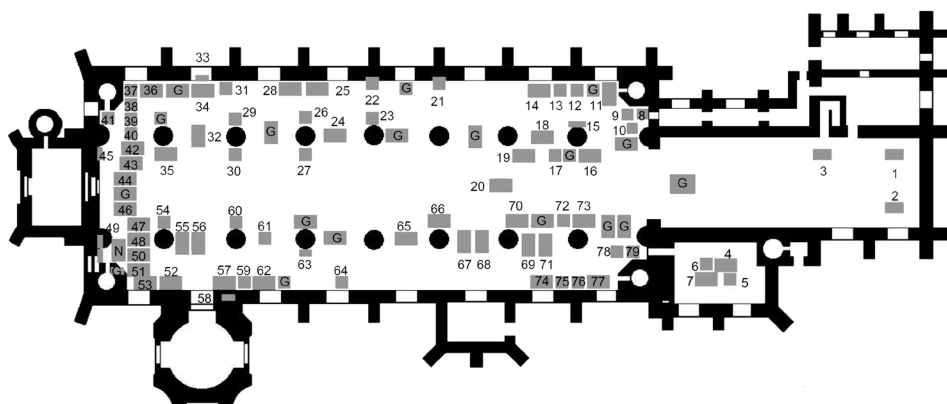
płyta umieszczona pod chórem, na ścianie zachodniej. Pochodzi z niezachowanego epitafium biskupa.

Inskrypcja:

*IOANNES FRANCISCUS KURDWANOW KURDWANOWSKI EPISCOPUS MAROCCO SUFFRAGANUS VARMIENSIS PIORUM AUXILIA IMPLORAT OBYT ANNO 1729 DIE 25 MENSIS DECEMBRIS*

*Jan Franciszek Kurdwanowski, biskup Maroka, sufragan warmiński prosi o pomoc pobożnych. Zmarł w 1729 roku, 25 dnia miesiąca grudnia.*

---



Frombork, katedra Wniebowzięcia NMP. Rozkład nowożytnych płyt nagrobnych; G – płyta gotycka; N – płyta niezidentyfikowana co do czasu powstania

### Płyty nagrobne:

	Nr na planie	
16.	1	<p><b>Płyta nagrobna biskupa Szymona Rudnickiego</b>            Szymon Rudnicki, bp warmiński w latach 1604–1621, sekretarz wielki koronny, dyplomata. Ur. 20.10.1552 r., zm. 4.07.1621 r. w Lidzbarku Warmińskim.</p> <p>czarny wapień zbity (Noir Belge/Noir de Namur ?), wymiary płyty: 285 × 170 cm            Płyta ułożona w prezbiterium u podstawy ołtarza głównego, z napisem na obramieniu, zdobiona puttami i symbolami śmierci w środku kartusz z ośmioma herbami: Lis, Grzymała, Godziemba, Dryja, Rola, Łabędź, Prus II częściowo zakryta elementem ołtarza.</p> <p>Inskrypcja:  <i>RMUS D. SIMON RUDNICKI D. G. EPPUS VARMIENSIS HIC SEPULTUS EST. OBIIT HEILSBURGAE ANNO DNI MDCXXI. DIE IV JULII AETATIS SUAE ANNO LXIX. DEUS ANIMAE ILLIUS SIT CLEMENS ET PROPITIUS REVERTATUR PULVIS IN TERRAM SUAM UNDE ERAT, ET SPIRITUS REDE AT AD DEUM, QUI EDIDIT ILLUM. ECCLES. XII. EXECUTORES TESTAMENTI ET HEREDES POSS</i></p>

---

*Najczcigodniejszy Pan Szymon Rudnicki z Bożej łaski Biskup Warmiński tu jest pochowany. Zmarł w Lidzbarku, Roku Pańskiego 1621, dnia czwartego lipca w wieku 69 lat. Bóg łaskawy i miłosierny niech będzie dla duszy jego.*

*Wróci proch do ziemi tak jak nią był i duch powróci do Boga, który go dał Syr. 12  
Egzekutorzy testamentu i spadkobiercy położyli.*

---

17. 2 **Płyta nagrobna biskupa Mikołaja Szyszkowskiego**

Mikołaj Szyszkowski, bp warmiński w latach 1633–1643, sekretarz wielki koronny. Ur. 1590 r., zm. 7.02.1643 r. w Lidzbarku Warmińskim.

czarny wapień mozański, wymiary płyty: 288 × 177 cm

płyta ułożona w prezbiterium u podstawy ołtarza głównego, zdobiona ornamentami oraz tarczą z herbami: Ostoja, Leszczyc, Nowina, Rawicz

Inskrypcja:

DOM

NICOLAUS SZYSZKOWKI EPISCOPUS VARMIENSIS HIC QUIESCIT TV QVI  
TECIS NOVISSIMA COGITANS PECCATORUM EIUS. VENIAM A. DEO EXPOSE.  
VIXIT ANNO LIIII. OBIIT HEILSBURGAE DIE VII FEBRUARII ANNO CHRI.  
MDCXLIII.

D.O.M.

*Mikołaj Szyszkowski biskup warmiński tu spoczywa. Ty, który czytasz, rozważając ostateczne rzeczy przebaczenie jego grzechów od Boga wyprasza. Żył lat 54 zmarł w Lidzbarku dnia 7 lutego Roku Chrystusa 1643.*

---

18. 3 **Płyta nagrobna biskupa Jana Zbąskiego**

Jan Stanisław Zbąski bp warmiński, administrator diecezji sambijskiej, marszałek trybunału koronnego, uczestnik wyprawy Jana III na Wiedeń Ur. 1639 r., zm. 21.05.1697 r. w Lidzbarku Warmińskim.

czarny wapień (Pierre Bleu de Belgique?), wymiary płyty: 277 × 165 cm

płyta ułożona w prezbiterium przy ścianie południowej, obok wejścia do dawnego skarbcza katedralnego, zdobiona ornamentami oraz kartuszem z insygniami biskupimi i tarczą herbową z herbami Rawicz, Półkozic, Wieniawa, Prawdzie, Nałęcz II

Inskrypcja:

D.O.M.

HOC SAXO TEGITUR OLIM JOANNES STANISLAUS SBĄZIN SBĄSKI EX

---

PRZEMISLENSI VARMIENSIS ET SAMBIENSIS EPISCOPUS SRI PRINCEPS  
 QUIS HIC ET QUANTUS FUERIT LEGATIONES AD EXTERNOS PRINCIPES  
 DURANTE SACRO FOEDERE FELICITER PERACTE DOCENT, POSTERITAS  
 LOQUITUR VIATOR QUISQUIS ES EX HOMINE NON HOMINEM IAM NUNC  
 CINERAM ET UMBRAM RECOGITA MORTUO BENE PRECARE ET ABI. VIXIT  
 ANNOS LVIII. DECESIT XXI. MAII ANNO MDCXCVII

D.O.M.

*Kamień ten nakrywa Jana Stanisława Zbąszyń Zbąskiego z Przemyskiego niegdys biskupa Warmińskiego i Sambijskiego, Księcia Świętego Rzymskiego Cesarstwa. Kim był i jak wielkim poselstwa do zagranicznych Władców Podczas Świętego Przymierza Szczęśliwie dokonane oznajmiają, potomność opiewa. Przechodniu, kimkolwiek jesteś rozważaj z człowieka nie człowieka już teraz popiół i cień. Zmarłem dobrze wypraszaaj i odejdz. Żył lat 58. Odszedł 21 maja 1697 Roku*

19. 4 **Płyta nagrobna kanonika Jerzego Kazimierza von Ludinghausen-Wolfa**

Jerzy Kazimierz von Ludinghausen-Wolf, dziekan kapituły warmińskiej, kanonik poznański, dworzanin królewski, okresowo zarządzał diecezją. Ur. 1630 r., zm. 31.12.1705 r.

szary wapień olandzki, wymiary płyty: 155 × 110 cm

płyta ułożona w Kaplicy Polskiej, wypełniona w całości inskrypcją. Fundowana przez brata zmarłego, wykonana w Gdańsku.

Inskrypcja:

STA VIATOR LEGE. HIC IACET LIBER BARO DE LUDINGHAUSEN VOLF, CAN.  
 ET DECANUS INCLYTAE. CATHEDRALIS VARMIEN. A QUO SPLENDOREM  
 ACCEPIT, SEDET DEDIT JACERET SUB HOC MARMORE NOVEM SAECULORUM  
 GLORIA SI MORI POSSET AVITA HAEC DOMUS ARMATA DUCIBUS, TOGATA  
 CONSILIARIIS, INFULATA PRAESULIBUS, IN HIS CINERIBUS SOPITA, NON  
 EXTINCTA AT MAXIMA NOBILITAS VIRTUS IDEOQUE NOBILIS HIC ERAT  
 SANGUINE, NOBILIOR VIRTUTE, HERETICORUM MALLEUS, DEIPARAE  
 CULTOR EXIMUS, CUIUS HONOREM DUM TUETUR DUELLO, PERICULO  
 VITAE VITAM SIBI PROROGAVIT. DISCITE PROROGARI RECUSASSE FERTUR  
 INFULAS NE ILLIS CREDERET EX DIGNITATIBUS EAS TANTUM ADMISSIT,  
 QUAS AUGERE POSSET, AMABAT PAUPERES, IN QUIBUS NIHIL AMABILE  
 PRAETER DEUM MAIORES TAMEN ERAT ELEEMOSYNAE PRIVATAE



---

QUAM PUBLICAE, ID SATIS PUBLICUS SCIENS, QUOD SCIRET DEUS  
HOS UT DITARET SE PAUPERUM FECIT. SACRAE ROMAE CATHEDRAE  
OBSERVANTIOR CREDIDIT, MANDATA NON EXAMINAVIT, ANIMUM  
NUNQUAM MUTARIT, NISI DUM AMARI DESIIT, SPECTABAT IN AMICO  
DEUM, QUI SEMPER SIMILIS. HIS CURIS OCCUPATUM APOPLEXIA OPRESSIT,  
NON TAMEN IMPARATUM, EO ENIM DIE IN TRACTATENDIS PAUPERIBUS  
AETERNITATI STUDUERAT, NEC IGNOTUS AETERNITATEM INGRESSUS EST,  
AD QUAM TOT OPES PRAEMISERAT. SAEPE TALES INSIDAS MORS HEROIBUS  
STRUIT, DUM PALAM AGGREDI NON AUDET. HAC ARTE DUM VIATOR MORS  
PARABAT FALLERE SI VERAX ES, MIRARE VIRTUTEM, SI PIUS ES IMITARE  
SI CHRISTIANIS. OBIIT AO. DNI. 1705. 31 DECEMB. DIGNUS LONGIORI VITA,  
NISI DIGNIOR AETERNITATIS FUISSET. HOC MONUMENTUM MAESTUS  
FRATER POSUIT. ABI VIATOR ET DEUM PRECERE!

*Stań przechodniu, czytaj. Tu leży wolny Baron von Ludinghausen Wolf, Kanonik i Dziekan słynnej Katedry Warmińskiej, od którego nabrała blasku, lecz i dała leżała-by pod tym marmurem dziewięciu wieków chwała, gdyby mógł umrzeć ten dziedziczny dom, w zbroi wodzów, tożde radców, infule Biskupów, w tych prochach uśpiony, nie zgasły. Lecz największym szlachectwem cnota, dlatego był on szlachetny krwią, szlachetniejszy cnotą, błędnowierców młot, Bogarodzicy wyjątkowy czciciel, której godności gdy bronił w pojedynku, niebezpieczeństwem życia przedłużył sobie życie. Uczcie się śmiertelnie tak szlachetnym zapalem gardzić życiem, wzgardą przedłużać. Mówi się, że odrzucił infuły, by nie być im dłużny, z godności te tylko przyjął, które mógł wzbogacić, miłował ubogich, w których nic nie było miłe, prócz Boga większe jednak były jałmużny prywatne niż publiczne, wiedząc, iż to dość publiczne, co zna Bóg by ich obdarzyć siebie uczynił ubogim. Świętej Rzymskiej Katedrze posłusznie uwierzył, poleceń nie sprawdzał, serca nigdy nie zmieniał, chyba, że przestał być kochany, w przyjacielu widział Boga, który zawsze podobny. Tymi troskami zajętego udar przytłoczył, ale przygotowanego, tego bowiem dnia w opiece nad ubogimi dla wieczności pracował, i znany wszedł do wieczności, do której tyle wsparć wprzód wysłał. Często takie zasadzki śmierć gotuje bohaterom, gdy nie śmie napaść otwarcie. Tym sposobem, gdy śmierć chciała uwieść, uwiódł śmierć. Uznaj więc szlachetność przechodniu, jeśli jesteś szczerzy podziwiasz cnotę, jeśli jesteś dobry naśladowaj, jeśli jesteś chrześcijaninem. Zmarł Roku Pańskiego 1705. 31 grudnia. Godny dłuższego życia, gdyby nie był wieczności godniejszy. Ten pomnik strapiony brat umieścił. Odejdź przechodniu i módl się do Boga!*

---

- 
20. 5. **Płyta nagrobna wikariusza katedralnego Pawła Maibohma**  
Paweł Maibohm, wikariusz katedralny, przez krótki czas proboszcz fromborski.  
Ur. 1560 r., zm. 25.01.1622 r.

szary wapień zbity, wymiary płyty: 106 × 85 cm

płyta ułożona w Kaplicy Polskiej, w całości wypełniona inskrypcją. Fundowana przez egzekutorów testamentu Walentego Blumenau i Adama Rissa

Inskrypcja:

*HIC IACET VD PAULUS MAIBOM, VICARIUS CATHEDRALIS ECCLESIAE VARMIIEN. OBIIT 25 JAN. AO. DNI. MDCXXII AETAT 61. EXECUTORES TESTAMENTI VALENT. BLUMNAU ET ADAM RISZ VICARI POS*

*Tu spoczywa wielebny Paweł Maibom, wikariusz warmińskiego kościoła katedralnego. Zmarł 25 stycznia 1622, w wieku 61 lat. Egzekutorzy testamentu Walenty Blumnau i Adam Rysz\* – wikariusze położyli (płyte).*

- 
21. 6 **Płyta nagrobna wikariusza katedralnego Jerzego Schnetli**  
Jerzy Schnetla, wikariusz katedralny. Ur. ? zm. 22.09.1706 r.

czerwony wapień olandzki, wymiary płyty: 156 × 104 cm

płyta ułożona w Kaplicy Polskiej, w całości wypełniona inskrypcją. Lekko uszkodzona

Inskrypcja:

*GEORGIO SCHNETLA OLIM DIACONO VICARIO HUIUS ECCLESIAE HUIC QUIESCENTI PECCATORUM A DEO VENIAM PRECARE, VIATOR. DE AIS. 66 AETATIS SUAE AD HANC ECCLESIAM 36 ANNOS VIXIT ET OBIIT AO 1706 DIE 22 SEPT*

*Jerzemu Schnetli, niegdyś diakonowi i wikariuszowi tego kościoła tu spoczywającemu, Przechodniu przebaczenie grzechów u Boga wypraszaj. Z 66 lat wieku swego przy tej Katedrze 36 lat żył i zmarł w roku 1719. 4 września*

- 
22. 7 **Płyta nagrobna wikariusza katedralnego Wawrzyńca Lemke**  
Wawrzyniec Lemke, wikariusz katedralny, kapelan bp kijowskiego, sekretarz kapituły. Ur. ?, zm. 6.05.1691 r.

szary wapień olandzki, wymiary płyty: 169 × 109 cm

płyta ułożona w Kaplicy Polskiej. Inskrypcyjna.

---

Inskrypcja:

D.O.M.

LAURENTIUS LEMKE VICARIO OLIM HUIUS ECCLESIAE BENE PRECARE  
MORITURE LECTOR OBIIT A. MDCXCI DIE V MAII AETAT. SUAE  
DOM

*Wawrzyniec Lemke, niegdyś wikariuszowi tego kościoła, dobrze upraszaj śmiertelny  
czytelniku. Zmarł w roku 1691, dnia 5 maja.*

23. 8 **Płyta nagrobna wikariusza katedralnego Szymona Gerbera**

Szymon Gerber, wikariusz braniewski i katedralny. Ur. ?, zm. 12.09.1624 r.

szary wapień zbity, wymiary płyty: 200 × 135 cm

płyta ułożona w nawie północnej, przy przejściu do zakrystii. Inskrypcyjna z symbolami śmierci w małżowinowym obramieniu. Ufundowana przez wykonawców testamentu Piotra Protmanna i Mateusza Naviusa w dużej mierze zatarta.

Inskrypcja:

SUB HOC SAXO RESURECTIONEM EXPECTAT V. D. SIMON GERBERUS  
ALLENSTEIN. VICARIUS IN ECCLESIAE CATHEDRALIS VARMIEN.  
MINISTERIO ANNIS XXXIII EGIT OMNIBUS SUIS BONIS AD VARIOS GIOS  
USUS DEPUTATIS OBIIT AO. DNI. MDCXXIV DIE 12 NOVEMBRIS. VIXIT  
ANNIS LVIII. EXECUTORS POSUERUNT PETRUS PROTMAN ET MATHIAS  
NEVIUS CONCIONATOR AD S. BRIGITTAM GEDAN

*Pod tym kamieniem oczekuje zmartwychwstania Czcigodny Pan Szymon Gerber  
z Olsztyna. Wikariusza w Kościele Katedralnym Warmińskim 23 lata służbę spełniał,  
wszystkie swoje dobra na różne dobroczynne potrzeby przeznaczwszy zmarł Roku  
Pańskiego 1624 dnia 12 listopada. Żył lat 58. Położyli wykonawcy Piotr Protman  
i Maciej Nevius kaznodzieja u Świętej Brygidy w Gdańsku*

24. 9 **Płyta nagrobna kanonika Przecisława Szemborowskiego**

Przecisław Szemborowski, kustosz i dziekan warmiński, sekretarz królewski,  
proboszcz w Barczewie. Ur. 1586 r., zm. 29.03.1664 r.

czerwony wapień olandzki, wymiary płyty: 178 × 103 cm

Płyta ułożona w nawie północnej, przy ołtarzu św. Antoniego. Inskrypcyjna, silnie  
zatarta.

Inskrypcja:

PRAECLAUS SZEMBOROWSKI DECANUS CANONICUS VARMIEN. J. U. DOCTOR.

---

SRM SECRETARIUS HIC QUIESCIT, ET SAECULUM AETERNITATIS SUAE, IN  
ILUMINATIONE VULTUS TUI, O CHRISTE SALVATOR, MISERICORDIAE TUAE  
CONFISUS EXPECTAT, VIXIT ANNOS LXXVIII. OBIIT ANNO MDCLXIV

*Przeclaw Szemborowski Dziekan Kanonik Warmiński, Obojga Praw Doktor. Sekretarz  
królewski tu spoczywa i swojego zbawienia wiecznego, w jasności oblicza twego,  
O Chryste Zbawco, ufając miłosierdzia twego wygląda. Żył lat 78. zmarł Roku 1664  
(dnia 29 marca).*

---

25. 10. **Płyta nagrobna kanonika Franciszka Żórawskiego**

Franciszek Kazimierz Żórawski, prepozyt warmiński, kustosz gnieźnieński, sekretarz Jana III fundator ambony w katedrze. Ur. 1640 r., zm. 1702 r.

szary wapień zbity, wymiary płyty: 209 × 108 cm

płyta ułożona w nawie północnej, przy ołtarzu prepozyta. Inskrypcyjna, silnie zatarta.

Inskrypcja:

DOM

FRANCISCO CASSIMIRO IN ZORAWICE ZORAWSKI, PRAEPOSITO VARMIIEN  
ET CUSTODI GNESNAN, QUI DUM FRATREM GERMANUM TIBURTIIUM  
IN VILLA GORSCORA SEPELIT IN TRIDUO ILLIC IPSE MORITUR AO. 1702  
D. 21. JAN. AETATIS SUAE AO. 62. HUIC BENE PRECARE, FIDELIS VIATOR.  
TRANSLATUS ET SEPULTUS AO. EODEM 19. FEBR

DOM

*Franciszкови Kazimierzowi Żórawskiemu z Żórawicy, prepozytowi warmińskiemu  
i kustoszowi gnieźnieńskiemu, który pogrzebał swego brata Tyburcjusza we wsi Gorskora  
i sam po trzech dniach tam zmarł. Roku 1702, dnia 21 stycznia w wieku 62 lat. Za niego  
pomódl się wierny wędrowcze. Przeniesiony i pochowany tegoż roku, 19 lutego.*

---

26. 11 **Płyta nagrobna Jakuba Tretera**

Jakub Treter, rajca poznański, ojciec Tomasza Tretera, kustosza kapituły. Zm. 1607 r.

czzerwony wapień olandzki, wymiary płyty: 200 × 137 cm

płyta ułożona w nawie północnej, przy ścianie. Jedna z trzech zachowanych płyt osób  
świeckich pochowanych w katedrze. Inskrypcyjna. Fundowana przez syna Tomasza

Inskrypcja:

DOM

JACOBO TRETERO ANTIQUE PROBITATIS ET INTEGRITATIS VIRO. QUI CUM

---

NULLI NOCERE PRODESSE QUANTUM PRIVATIM (ET IN MAGISTRATE POTUIT)  
OMNIBUS CONTENDISSET. PLENUS DIERUM BONIQUE NOMINIS, PLACIDE IN  
DOMINE QUIESCIT AO. DNI. MDCVII. 4 FEBRUARI, AETATIS AO. LXXX.

THOMAS TRETERUS CUSTOS ET CANONICUS VARMIENSI PATRI OPTIMO  
AC BENEFECTORI GRATI ANIMI MONUMENTUM (POSUIT) SIBIQUE VIVO  
MORTIS MEMORIAM, DEFUNCTO RESURRECTIONIS LOCUM PARAVIT.

DOM

*Jakubowi Treterowi ongiś prawemu i rzetelnemu mężowi, który nikomu nie szkodził, spieszenie pomagał każdemu ile mógł, zarówno prywatnie jak i z urzędu. W pełni swych dni i w dobrym imieniu, pogodnie w Panu spoczął. Roku Pańskiego 1607, 4 lutego, w wieku 80.*

*Tomasz Treter Kustosz i Kanonik Warmiński najlepszemu Ojcu i Dobroczyńcy wdzięcznego serca pomnik położył i sobie żyjącemu pamięć o śmierci, zmarłemu zmartwychwstania miejsce zgotował.*

27. 12 **Płyta nagrobna kanonika Adama Steinhallena**

Adam Steinhallen, kapelan i doradca królewski, kanonik warmiński, autor opracowań ksiąg liturgicznych.

Ur. 1556 r., zm. 29.12.1613 r. w Warszawie.

szary wapień olandzki, wymiary płyty: 0,96 × 0,77 cm

płyta ułożona w nawie północnej, przy ścianie, zdobiona nierozpoznanym herbem w okuciowym kartuszu. Silnie zatarta.

Inskrypcja:

ADAMUS STEINHALLEN BELGA, CNCUS VRM. SACELL. REG. OBIT 29 DEC.  
AO. MDCXIII. AETATIS 56, PLENUS RELIGIONE PRUDENTIA GRAVITATE DE  
BENEFICENTIA MERITISQUE

*Adam Steinhallen Belg, Kanonik Warmiński, sacelan królewski, zmarł 29 grudnia Roku 1613 wieku 56, pełen pobożności mądrości powagi dobroci i zasług.*

28. 13 **NIEROZPOZNANA**

brązowo-czerwony wapień zbity, wymiary płyty: 95 × 135 cm

silnie zatarta

29. 14 **Płyta nagrobna kanonika Jana Jerzego Kunigka**

Jan Jerzy Kunigk, kantor, kustosz warmiński, wikariusz generalny gdański, pomorski i warmiński, sekretarz królewski, wybitny prawnik. Ur. 10.10.1648 r. Lidzbark Warmiński, zm. 4.09.1719 r. Frombork.

szary wapień olandzki, wymiary płyty: 189 × 133 cm  
 płyta ułożona w nawie północnej, przy ścianie. Wykonana z czarnego marmuru, zdobiona czaszką i herbem własnym. Miejscami zatarta. Wykonana przez firmę Knorr i Gianetti

Inskrypcja:

*HIC IACET PECCATOR JOANNES GREGORIUS KUNIGK CUSTOS CANONICUS  
 VARMIIENSIS. CUIUS ANIMA VIATOR TRANSIENS BENE PRECARE. OBIIT AO.  
 1719 4 SEPT. AETATIS ANNORUM 71*

*Tu spoczywa grzesznik Jan Jerzy Kunigk, kustosz i kanonik warmiński. Przechodząc wędrowcze za jego duszę upraszaj dobrze. Zmarł roku 1719, 04 września, w wieku 71 lat.*

30. 15 **Płyta nagrobna kanonika Jana Zachariasza Szolca**

Jan Zachariasz Szolc, kustosz warmiński, fundator ołtarza w kaplicy Polskiej i tamtejszej posadzki. Ur. 1630 r., zm. 2.03.1692 r.

czzerwony wapień mozański (?), wymiary płyty: 167 × 107 cm  
 płyta wmurowana w pierwszy filar nawy północnej, przy ołtarzu kustosa. Wykonana za życia zmarłego w 1682 r. Zdobiona płaskorzeźbą przedstawiającą szkielec z klepsydra w ręku wzór zaczerpnięty z traktatu anatomicznego A. Vesaliusa „De humani corporis fabrica libri septem” z 1543 r.

Inskrypcja:

DOM

*IN OMNIBUS OPERIB TUIS MEMORARE NOVISSIMA ET IN AETERNUM NON  
 POCCABIS. ECCL. VII*

*HORUM MEMOR ZACHARIAS IOANNES SZOŁC CUSTOS CANCUS VARMIIEN.  
 MONUMENTUM HOC, VT MONEAT MENTEM HUMANA CUNTA SUMUM  
 UMBRAM VANITATEM ESSE, IMO NIHIL VIVENS ET VALENS PONI CURAVIT  
 ANNO AB ORTU SALUTIS M. D. C. L XXXII*

*CREDENS VIOLERE BONA DNI. IN TERRA VIVENTIUM*

*OBYT ANNO DOMINI M. DC. XCII DIE 2 MENS MARTII AETATIS SUAE  
 ANNOR: LXII*

DOM

*We wszystkich swych sprawach pamiętaj na swój koniec, a nigdy nie zgrzeszysz.  
 Eklezjastyk VII.*

*Pomny tego Zachariasz Jan Szolc kustosz, kanonik warmiński.*

---

*Pomnik ten postawiony jest, aby przypominał rozumowi, że wszystko co ludzkie jest dymem, cieniem, marnością zaiste niczym. Żyjąc, będąc w pełni sił o niego się postarał w 1682 roku przed porankiem zbawienia.*

*Wierzę, że będę oglądał dobra Pana w ziemi żyjących  
zmarł roku Pańskiego 1692 dnia 2 marca, przeżywszy 62 lata*

---

31. 16 **Płyta nagrobna kanonika Jana Chrzyciela Nycza**

Jan Chrzyciel Nycz, kanonik warmiński. Ur. 1613 r., zm. 3.10.1670 r., raniony śmiertelnie przez Żyda Jana Nawrockiego w Lidzbarku Warmińskim.

czerwony wapień olandzki, wymiary płyty: widoczna część 144 × 61 cm  
płyta ułożona w nawie głównej, przy pierwszym flarze, pokryta inskrypcją i herbem  
Jastrzębiec silnie zatarta, częściowo zakryta

Inskrypcja:

*PROPITIUS ESTO INDIGNISSIMO HUIUS ECCLESIAE CANONICO JOANNI  
NICZ MAXIMO PECCATORI. OBIIT AO. 1670, DIE 3 OCTOB. AETATIS SVAE 57.  
HOC SIBIMET SCRIPTUM VOTUM. EXECUTORES TESTAMENTI POSUERE  
Miłościw bądź najniegodniejszemu Kanonikowi tej Katedry Janowi Nyczowi  
Największemu grzesznikowi. Zmarł roku 1670, dnia 3 października. W wieku 57. Tę  
wolę wypisaną przez siebie wykonawcy testamentu położyli.*

---

32. 17 **Płyta nagrobna kanonika Wacława Kobierzyckiego**

Wacław Kobierzycki, kustosz warmiński, kanonik płocki i pułtuski, fundator ołtarza św. Michała.

Ur. ok. 1580 r., zm. 20.07.1643 r.

czerwony wapień olandzki, wymiary płyty: 210 × 67 cm  
płyta ułożona w nawie głównej, w pobliżu ołtarza św. Michała Archanioła, z napisem  
i małżowinowym kartuszem z herbem Pomian.

Sprawiona przez wykonawców testamentu prepozyta Alberta Rudnickiego i dziekana Łukasza Górnickiego. Częściowo zasłonięta i zatarta

Inskrypcja:

*D. O. M.*

*VENCESLAUS A KOBIERZYCKO KOBIERZYCKI ECCLESIAE VARMIEN.  
CUSTOS, PLOCEN. ET PULTOVIEN. CANONICUS VIR NATALIUM SPLENDORE  
ILLUSTRIS, SED CONSTANTI ERGA DEUM PIETATE, CAETERISQUE  
CHRISTIANIS VIRTUTIBUS ILLUSTRIOR MORTALITATIS SVAE. EXUVIAS HIC*

---

---

*DEPOSIT. PIIS MANIBUS UT AETERNA SIT QUIES VOTES FAVE LECTOR. OBIT XXII MENSE JULIJ AO. MDCXLIII. EXECUTORES TESTAMENTI POSUERE ALBERTUS RUDNICKI PRAEPOSITUS, ET LUCAS GORNICKI DECANUS VARMIEN*

*Wacław z Kobierzycza Kobierzycy, Kustosz Katedry Warmińskiej, Kanonik Płocki i Pultuski. Mąż rodu blaskiem wspaniały, lecz wspaniałszy stałą pobożnością wobec Boga i innymi chrześcijańskimi cnotami. Doczesne swe szczątki tu złożył dłońmi pobożnymi. Aby osiągnął wieczny pokój modlitwami pomóż czytelniku. Zmarł 22 miesiąca lipca roku 1643. Wykonawcy testamentu Albert Rudnicki Prepozyt i Łukasz Górnicki Dziekan Warmiński położyli.*

---

33. 18 **Płyta nagrobna kanonika Enocha von Koblau**  
 Enoch von Koblau, prepozyt warmiński. Zm. 1512 r.

szary wapień olandzki, wymiary płyty: 119 × 165 cm  
 płyta ułożona w nawie głównej, w pobliżu ołtarza św. Michała Archanioła, zdobiona rytą, stojącą postacią kanonika i symbolami ewangelistów w narożach.

Częściowo zasłonięta i miejscami zatarta

Inskrypcja:

*VENERABILIS (ENOCH DE KO) BELAW. CAN(ONICUS ET) PAROCHUS, IN (V) ARM(IA). PRAEPOSITUS. TEMPLI. (IN) WARMIA. SACRATUM, OBIT, ANNO, DNI. M. VCXII. MARCII III.*

*Czcigodny Enoch von Kobelau kanonik i proboszcz w Warmii prepozyt świętyni w Warmii. Zmarł Roku Pańskiego 1512 marca 3.*

---

34. 19 **Płyta nagrobna kanonika Eustachego Nenchena**  
 Eustachy Placydusz Nenchen, kanonik warmiński i gnieźnieński, sekretarz Zygmunta III i Władysława IV, fundator ołtarza Wniebowzięcia NMP. Ur. 1597 r., zm. 12.05.1647 r.

szary wapień olandzki (?), wymiary płyty: 195 × 120 cm  
 płyta ułożona w nawie głównej, w pobliżu ołtarza Najświętszego Sakramentu. Wykonana z marmuru, zdobiona kartuszem herbowym z czteropolowym herbem własnym.

Inskrypcja:

*D. U. T. NOBILI EUSTACHIO PLACIDO A NEACHEN, VARMIEN. GNESNEN, CANCO, S. R. M. SECRETARIO. QUI UBI EXACTA PIE IN URBE ADOLESCENTIA,*

---



*JUVENTUTE IN AULARUM LABORIBUS DETRITA MERUISSET SIGISMUNDO III, VLADISLAVO V, ANNAE CONSTANTIAE REGIBUS CLARAEQUE LESCZYNIORUM DOMUI GRATUS ESSE VARMIAMQUE DOMUM QUIETAM ELEGISSET, POST PLURIMA DE PATRIA, DE HAC ECCLESIA MERITA DIUTURNIS CONFLICTATUS MORBIS, PLACIDE REQUIEVIT IN DNO. NATUS 1597, VIXIT AOS. 50, MORTUUS 18. MAY 1647.*

*Szlachetnemu Eustachemu Placydowi von Nenchen, Warmińskiemu i Gnieźnieńskiemu Kanonikowi, Sekretarzowi królewskiemu, który gdy w Rzymie spędził pobożnie wzrastanie, młodość na pracach dworskich stracił, zasłużył być miłym Królom Zygmuntowi III, Władysławowi IV, Annie Konstancji i przesławnemu Leszczyńskich domowi, wreszcie spokojną rodziną Warmię wybrał, po wielu zasługach dla ojczyzny, dla tej Katedry, długotrwałymi nękany niemocami, pogodnie spoczął w Panu. Urodzony 1597, żył lat 50, zmarł 28 maja 1647.*

35. 20 **Płyta nagrobna biskupa Adama Stanisława Grabowskiego**

Adam Stanisław Grabowski, bp chełmiński, włocławski oraz w latach 1741–1766 warmiński, sufragan poznański, administrator diecezji sambijskiej. Ur. 3.09.1698 r. Grabów, zm. 15.12.1766 r. Lidzbark Warmiński.

czarny wapień dębnicki, brąz, wymiary płyty: 228 × 114 cm

płyta ułożona w nawie głównej, naprzeciw ołtarza Najświętszego Sakramentu, w górnej części zdobiona karuszem wykonanym z brązu z orderem Orła Białego i herbem Zbiświcz. Fundowana przez Jana Castella z Elbląga

Inskrypcja:

DOM

*ADAMO STANISLAVO GRABOWSKI DE CULM: VLADISLAV: AC DEMUM VARMI: ECCLESIS LIBERALITATE RELIGIONIS ET DISCIPLINAE ZELO PRUDENTIA ET VICILANTIA DE REGE ET REPUBLICA AD S. SEDEM LEGATIONE CIVILIVM GEDANI DISSIDIORUM COMPOSITIONE DE LITERIS ET LITERATIS DIVINARUM AC HUMANARUMSCIENTARUM PERITALINGVARUM EXTERARUM NOTITIA MUNIFICENTIA ET PROTECTIONE DE CLERO AMICIS ET POPULO ANIMI CANDORE AC FACILITATAE MORUM SAVITATAE LARGITATE IUSTITIA ET PIETATE ANTISTITI ET PRINCIPI OPTIME MERITO POSTEQUM MORBI ACERBITATE DIU PATIENTER TOLERATA DIEM ULTIMUM 15 DECEMB: ANNO 1766 TAT: SUAE 68 MEN: 3 DIE 11 LACIDE OBISSET JOANNES CASTELL: ELBING: FRATER ET HAERAS POSUIT*

DOM

*Adamowi Stanisławowi Grabowskiemu biskupowi kościołów: Chełmna, Włocławka, a w końcu też Warmii, gorliwie oddanemu służbie Bożej i dyscyplinie, znawcy i opiekunowi, od króla do Stolicy Świętej postępującemu, godzącemu podzielonych obywateli Gdańska, znawcy literatury i pisarzowi, biegłemu w naukach kościelnych i świeckich znawcy języków obcych, hojnemu i opiekuńczemu przyjacielowi kleru i ludu, o szczerym i uprzejmym usposobieniu i miłych obyczajach. Szczodro bliwemu w sprawiedliwości i prawości, jak najbardziej zasłużonemu przełożonemu i rządcy. Cierpliwie znoszącemu czas długi i gorzkość choroby dnia ostatniego 15 grudnia 1766 w wieku 68 lat, 3 miesięcy, 11 dni zmarł cicho. Płytę położył Jan Castelli z Elbląga-przyjaciel i spadkobierca*

36. 21 **Płyta nagrobna kanonika Gotfryda Henryka von Eulenburg**

Gotfryd Henryk baron von Eulenburg dziedzic dóbr Galiny, po nawróceniu proboszcz w Gninie i Jabłonowie na Ukrainie archiprezbiter braniewski, kanonik i scholastyk kapituły kamienieckiej, kanonik warmiński budowniczy nieistniejącej kaplicy św. Brunona przy katedrze. Ur. 21.04.1670 r. Galiny, zm. 26.06.1734 r. Frombork.

czarny wapień mozański, wymiary płyty: 109 × 78 cm

płyta niekompletna, umocowana na ścianie północnej. Pierwotnie znajdowała się w nieistniejącej dziś kaplicy św. Brunona. Wykonana za życia zmarłego w 1723 r., z napisem i polichromowanym herbem własnym.

Inskrypcja:

DOM

MONUMENTUM POSTHUMUM IN VIVIS POSITUM A GODFRIDO HENRICO LB AB EULENBURG CANONICO VARMIEN. DNO HAEREDITARIO IN GALINGEN. SATIS EST, QUIESCAT ANIMA ET CUISCAT MULTUM VIDI, MULTA PASSUS SUM, REDIME ME DOMINE ET MISSERE MIHI. AO. SALUTIS 1723 POSITUM. OBIIT ANNO 1734 DIE NATALI S. JOANNIS BAPTISTAE

DOM

*Pomnik grobowy położony za życia przez Gotfryda Henryka Barona von Eulenburg Kanonika Warmińskiego dziedzica Galin. Dosyć jest, niech spocznie dusza i ciało. Wiele widziałem, wiele wycierpiałem, odkup mnie Panie i zmiłuj się nade mną. Roku zbawienia 1723 położony. Zmarł Roku 1734 dnia Narodzenia Świętego Jana Chrzciciela.*

---

37. 22 **Płyta nagrobna kanonika Alberta Bilińskiego**

Albert Biliński, kanonik warmiński i płocki. Ur. 1550 r., zm. 21.06.1607 r.

szary wapień, wymiary płyty: 166 × 100 cm

płyta zawieszona na ścianie północnej katedry, z płaskorzeźbioną postacią kanonika i napisem na obramieniu. Zatarta.

Inskrypcja:

*RNDUS DNUS ALBERTUS BILINSKI CNCUS. PLOCEN. ET VARMIEN. AO. AETATIS SUAE LVII DIE 21 JUNY AO. DNI MDCVII OBDORMIVIT IN DNO.*

*Wielebny Pan Albert Biliński Kanonik Płocki i Warmiński Roku wieku 57 dnia 21 Czerwca Roku Pańskiego 1607 zasnął w Panu.*

---

38. 23 **Płyta nagrobna kanonika Macieja Launau**

Maciej Launau, kantor warmiński, administrator dóbr kapitulnych w Olsztynie prawnik. Zm. 21.09.1495 r.

szary wapień olandzki, wymiary płyty: 122 × 236 cm

płyta ułożona w nawie północnej, przy ołtarzu wniebowzięcia NMP z minuskułowym napisem w obramieniu i herbem Chomąto w rytm kartusza.

Inskrypcja:

*ANNO. DNI. M. CCCC XCV. DIE XXI. SEPTEMBRIS. OBIIT. VENERABILIS DNS. MATHIAS. DE LAVNAW. CANTOR. ET. CANONICUS. ECCLESIAE. WARMIENSIS. HIC. SESEPLUTUS. CUIUS. ANIMA. REQUIESCAT. IN. PACE. AMEN.*

*Roku Pańskiego 1495, dnia 21 września zmarł czcigodny pan Maciej von Launau, Kantor i Kanonik Katedry Warmińskiej, tu pogrzebany, którego dusza niech odpoczywa w pokoju. Amen.*

---

39. 24 **Płyta nagrobna kanonika Kaspra Felknera**

Kasper Felkner, kanonik warmiński, szambelan papieża Innocentego VIII. Zm. 1499 r.

szary wapień olandzki, wymiary płyty: 232 × 353 cm

płyta ułożona w nawie północnej, naprzeciw ołtarza Wniebowzięcia NMP, z ryta postacią kanonika pod baldachimem. Napis na obramieniu i symbole ewangelistów w narożach.

---

Inskrypcja:

ANNO, DNI. M. CCCC. XCIX, DIE. VII. MENSIS. MAII. OBIIT. VENERABILIS.  
DNS. CASPAR. FELKNER. ACTUA ...

*Roku pańskiego 1499. dnia 7. miesiąca maja.*

*zmarł wielebny pan Kaspar Felkner*

40. 25 **Płyta nagrobna kanonika Michała Konarskiego**

Michał Konarski, kustosz warmiński, proboszcz kaliski. Zm. 1584.

szary wapień olandzki, wymiary płyty: 231 × 128 cm

płyta ułożona w nawie północnej, przy ścianie katedry, z płaskorzeźbioną postacią kanonika i napisem na obramieniu. W narożnikach cztery herby: Ossoria, Nałęcz, Godzięba i nierozpoznany. Zatarła

Inskrypcja:

AO. DNI. MDLXXXI DIE 5 JUNIJ OBIIT RNDUS. DNUS. MICHAEL KONARSKI  
CUSTOS ET CANCUS VARMIEN. ET PRAEPOSITUS CALISSIEN. CUJUS  
ANIMAE MISERATUR DEUS.

*Roku Pańskiego 1584 dnia 5 czerwca zmarł Wielebny Pan Michał Konarski, kustosz i kanonik warmiński, prepozyt kaliski. Nad duszą którego niech ulituje się Bóg.*

41. 26 **Płyta nagrobna kanonika Michała Bystrama**

Michał Bystram, proboszcz w Pogrodziu, kanonik warmiński. Zm. 1624 r.

czerwony wapień olandzki, wymiary płyty: 188 × 112 cm

płyta ułożona w nawie północnej, przy ołtarzu św. Mikołaja. Wykonana z marmuru z napisem i czterema kartuszami z herbami Lichtianów, Bażyńskich, Dąbrowskich i Tarnawa

Inskrypcja:

RNDUS DNUS MICHAEL BISTRAM CANCUS VARMIEN. OBIIT AO. DNI. MDCXXIV  
DIE 3 FEBR. AETATIS XLIX.

*Wielebny Pan Michał Bystram, kanonik warmiński. Zmarł Roku Pańskiego 1624, dnia 3 lutego, w wieku 49 lat.*

42. 27 **Płyta nagrobna kanonika Marcina Kołackiego**

Marcin Kołacki, kanonik warmiński, protonotariusz apostolski, prepozyt warszawski, archidiakon w Śremie, sekretarz królewski. Zm. 1606 r.

szary wapień olandzki (?), wymiary płyty: 228 × 144 cm

plyta ułożona w nawie głównej, przy ołtarzu św. Mikołaja, z napisem i kartuszem z herbem Topór. Fundowana przez egzekutorów testamentu.

Inskrypcja:

MARTINO KOLACKI PROTHONOTARIO APLICO. J. U. D. PRAEPOSITO  
VARIEN. ARCHIDIACONO SZREMEN. VARIENSI ET OLOMUCEN. CANCO.  
VIRO ERUDITIONE, PROBITATE AC INGENII PRAESTANTIA CLARISSIMO.

QUI CUM A SIGISMUNDO III. POLONIAE REGI PRIMUM AD PHILIPUM IV  
REGEM HISPANIORUM, DEINDE AB RUDOLPHUM II. ROM. IMPERATOREM  
INTERNUNTIUS

OB SINGULAREM IN TRACTANDIS NEGOTIIS DEXTERITATEM GRATIA APUD  
PRINCIPES PLURIMUM VALERET

ET IN RESIDENTIA VARIENSI MULTUM COMMODARET, DIUTURNO  
LABORE CONSUMPTUS MAGNO SUI DESIDERIO RELICTO PIE IN DNO.  
OBDORMIVIT DIE 28 JUL. AO. DNI. MDCVIII. AETATIS 48. EXECUTORES  
TESTAMENTI POSUERUNT.

*Marcinowi Kołackiemu Protonotariuszowi Apostolskiemu. Doktorowi Obojga Praw. Prepozytowi Warmińskiemu. Archidiakonowi Śremskiemu. Kanonikowi Warmińskiemu i Ołomunieckiemu. Mężowi nauką, prawością i wybitnym umysłem jaśniejącemu. Który od Zygmunta III Króla Polski najpierw do Filipa IV Króla Hiszpanii, potem do Rudolfa II Cesarza Rzymskiego posłował*

*Z powodu szczególnej zręczności w załatwianiu spraw wiele u władców znaczył i w siedzibie Warmińskiej wiele dopomógł, długotrwałym trudem wyczerpany, porzucając wielkie pragnienie siebie, pobożnie zasnął w Panu dnia 28 Lipca Roku Pańskiego 1608 wieku 48. Wykonawcy testamentu położyli.*

43. 28 **Płyta nagrobna kanonika Henryka Semplawskiego**

Henryk Semplawski, kantor i kustosz warmiński, egzekutor testamentu bp. Kromera. Ur. 1528 r., zm. 30.05.1595 r.

szary wapień olandzki, wymiary płyty: 236 × 138 cm

plyta ułożona w nawie północnej, przy ścianie katedry, z napisem na obramieniu, postacią kanonika i herbami Kotwicz, Prawdzic, Ogończyk i jednym nierozpoznanym.

Inskrypcja:

RNDUS. DNUS. HENRICUS SEMPLAWSKI CUSTOS CANONICUS VARIENSI  
VIVENS ET VALENS F. F. OBIIT AO. MDXCV, DIE 30 MENS. MAY. AETAT, SVAE 67.

*Wielebny Pan Henryk Samplawski Kustosz Kanonik Warmiński Za życia, będąc w pełni sił kazał wykonać. Zmarł roku 1595, dnia 30 miesiąca maja. W wieku 67.*

44. 29 **Płyta nagrobna kanonika Piotra Rostkowskiego**

Piotr Rostkowski, kanonik warmiński, opat Mogilna, kustosz i wikariusz generalny diecezji chełmińskiej. Ur. 1650 r., zm. 1702 r.

szary wapień olandzki, wymiary płyty: 224 × 131 cm

płyta ułożona w nawie północnej, obok ołtarza św. Marcina. Inskrypcyjna z tarcza herbową. Sprawiona przez braci Adama i Kazimierza

Inskrypcja:

*HOC SAXO TEGITUR RMUS. PETRS ROSKOWSKI, ABBAS MOGILEN. CANO. VARM. CULMEN. CUSTOS, MORUM INTEGRITATE, CULTUS DIVINI ZELO, LINVARUM ET RERUM GERENDARUM PERITIA, IN TRIBUNALI SEPRIES, ET IN OFFICIO VICARIATUS GENERALIS CULMEN. MAGNO IUDICIO MAGNI PRAESULIS AVUNCULI SUI SZUKA EPPI. CULMEN. ABBATIS PARADISIENS. CONSPICUUS SEMPERQUE INCORRUPTUS JUDEX.*

*CUI CURSUM HONORIS ET DEBITAE VIRTUTIS PRAEMIA MORS INTERRUPTIT AO. 1702. 28. JAN. AETATIS ANNO 52.*

*DESIDERATISSIMO GERMANO FRATRI ADAMUS EPPUS PHILADELPHIAE, SUFFRAGANEUS LUCEORIEN. VARMIEN. PULTOVIEN. PRAEPOSITUS. ET CASIMIRUS CASTELLANUS VISZNEN. CAPITANEAS JANOVIIEN. MOESTI ET GRATI FRATRES POSUERUNT.*

*Tym kamieniem nakryty jest Najprzewielebniejszy Piotr Rostkowski, opat Mogilski, Kanonik Warmiński, Kustosz Chełmiński, pełnił obyczajów, żarem czci Bożej, znajomością języków i załatwiania spraw, siedemkroć w trybunale i w urzędzie wikariatu generalnego Chełmińskiego wielkim zdaniem Wielkiego Biskupa Wuja swego Szczuki Biskupa Chełmińskiego Opata Paradyskiego znakomity a nigdy nie przekupny sędzia. Któremu bieg zaszczytu oraz należnej cnoty nagrody śmierć przerwała Roku 1702. 28 stycznia. Wieku Roku 52.*

*Najukochańszemu Bratu Rodzonemu Adam Biskup Filadelfii, Pomocniczy Łucki, Prepozyt Warmiński i Pułtuski oraz Kazimierz Kasztelan Wiski, Starosta Janowski, smutni i wdzięczni bracia położyli.*

45. 30 **Płyta nagrobna Bernarda von Warendorfa**

Bernard von Warendorf, prefekt Limbergu w Zjednoczonym Księstwie Jülich-Kleve-Berg. Zm. 1573 r.

szary wapień olandzki, wymiary płyty: 223 × 119 cm

płyta ułożona w nawie głównej, obok ołtarza św. Marcina z inskrypcją i czterema kartuszami herbowymi.

Inskrypcja:

D. O. M.

NOBILI VIRO BERNHARDO A WARENDORF PRAEFECTO IN LYMBERG, DITIONIS RAVESNBURGEN. DUCEM JULIACENSEM, CLIVORUM ET MONTEM. PRINCIPEM SUUM IN BORUSSIAM COMITANTI, ATQUE EQUITUM ALAM DUCENTI IN REDITU, PROH DOLOR! CATARRHO INOPINATO EXTINCTO UXOR AC LIBERI MOESTISS MARITO AC PATRI OPTIME MERITO PIETATIS ERGO P. P. OBIIT IN HEILIGENBEL DIE 28 MEN. OCT. AO. 1573.

DOM

Szlachetnemu mężowi Bernardowi von Warendorf Staroście w Limburgu, ziemi Ravensburskiej, Władcy swemu, Księciu Jülich, Kleve i Berg, na Prusy towarzyszącemu, w drodze powrotnej dowodzącemu oddziałem konnych, niestety! Nagłym katarem zabitemu, Żona i dzieci smutni najlepszemu Mężowi i ojcu za miłości zasługę położyli. Zmarł w Świętej Siekierce dnia 28 miesiąca października Roku 1573.

46. 31 **Płyta nagrobna kanonika Wawrzyńca Borkowskiego**

Wawrzyniec Borkowski, kanonik warmiński, ekonom. Zm. 28.02.1624 r.

czerwony wapień olandzki, wymiary płyty: 100 × 126 cm

płyta ułożona w nawie północnej przy ścianie katedry. Wapienna z inskrypcją i tarczą herbową. Silnie zatarta.

Inskrypcja:

D. O. M.

RNDUS. DNUS. LAURENTIUS BORKOWSKI, CNCUS VARMIEN HOC SAXO TEGITUR. OBIIT AO. DNI. MDC.XXIV. DIE 28 FEBR ORETUR PRO ANIMA IPSIUS.

D.O.M.

Wielebny Pan Wawrzyniec Borkowski, Kanonik Warmiński kamieniem tym przykryty. Zmarł roku 1624, dnia 28 lutego niech dusza jego będzie omodlona.

47. 32 **Płyta nagrobna kanonika Fabiana Emmerlicha**

Fabian Emmerlich, wikariusz katedralny, kanonik warmiński, sekretarz i lekarz kapituły (okulista). Ur. 1477 r., zm. 1559 r.

jasnoszary wapień mozański, wymiary płyty: 220 × 144 cm

plyta ułożona w nawie północnej przy ścianie katedry. Wapienna z napisem ujętym w ramy rowerkowe, kartusz herbowy z giermkim trzymany przez aniołki. Sygnowana przez Antoniego Herbarta 1560

Inskrypcja:

CLAUDITUR HIC PIETAS TECUM FABIANE SEPULTA, / EHEU! PAUPERIBUS  
DULEIS ADEMPTE PATER. / SED TUA NON CLAUSIT MORS PALLIDA LUMINA,  
LUMEN / CAECIS HOMINIBUS QUI PIUS ARTE DABAS / CERNIS ENIM DUBIO  
JAM NON AENIGMATE CORAM, / QUI TIBI MORTALI SPES, VIA, VITA FUIT.  
BENEDICTUS DEUS MEUS. – VENERABILIS DNUS. FABIANUS EMERICH  
MEELSACEEN. NATUS AO. 1477. OBIIT AO 1559, 26 OCTOBRIS. ANTONIUS  
HERBART FACIEBAT 1560.

*Zamknięta tu pobożność z tobą Fabianie pogrzebana została / Biada! Ubogim słodki zabrany ojciec. / Lecz twoja nie zamknęła śmierć jasnych światła omdlałe oczy, światło / Niewidomym ludziom, które sumiennie zręcznie dawałeś. / Widzisz bowiem własnymi oczyma to co nie jest już zagadką / Widzisz bowiem już nie wątpliwą zagadką własnymi oczyma, / Która tobie śmiertelnemu była nadzieją, drogą, życiem. Błogosławiony Bóg mój. – Czcigodny Ksiądz Fabian Emmerich piętężnianin. Urodzony Roku 1477. zmarł Roku 1559, 26 października. Antoni Herbart wykonał 1560.*

48. 33 **Płyta nagrobna kanonika Feliksa Konarskiego**

Feliks Konarski, kanonik warmiński, sekretarz królewski. Zm. 13.03.1620 r.

Z upamiętnionym na płycie bratem Michałem, starostą czarneńskim, (napis błędnie podaje imię Samuel), zm. 1617 r.

szary wapień olandzki, wymiary płyty: 163 × 100 cm

plyta umieszczona na ścianie północnej katedry, z inskrypcją i herbem Ossoria.

Sprawiona przez egzekutora testamentu Alberta Rudnickiego w 1624 r.

Inskrypcja:

D. O. M.

ADM. RNDO. DNO. FELICIANO KONARSKI CANONICO VARM. S. R. M. R.  
QUI 13 MART. AO. M. DCXX OBIIT, ET SAMUELI KONARSKI CAPITANEO  
HAMMERSTEINENSI QUI 8. MAY AO. MDC. XVII OBIIT, FRATRIBUS GERM.  
ALBERTUS RUDNICKI C.V. EXECUTOR POSUIT AO. MDCXXIV.

D. O. M.

*Przewielebnemu Panu Felicjanowi Konarskiemu Kanonikowi Warmińskiemu Sekretarzowi królewskiemu Który 13 marca Roku 1620 umarł i Samuelowi Konarskiemu*



---

*Staroście hamersztyńskiemu który 8 maja Roku 1617 umarł braciom rodzonym Wojciech Rudnicki Kanonik Warmiński Wykonawca położył Roku 1624.*

---

49. 34 **Płyta nagrobna kanonika Eliasza Darethena**

Eliasz Darethen, kanonik warmiński, administrator w Olsztynie, opiekun kolegium wikariuszy przy katedrze fromborskiej. Zm. 8.09.1498 r.

szary wapień olandzki, wymiary płyty: 122 × 250 cm

płyta umieszczona w nawie północnej katedry, w narożniku północno-zachodnim z minuskułowy napis na obramieniu i ryty herb własny prawdopodobnie rodziny Dąbrowskich.

Inskrypcja:

*AO DNI. MLCCCXCVIII DIE 8 NOV. OBIIT VLIS. DNUS. HELIAS DE DARETHEN CNCUS ECCLESIAE VARMIEN. HIC SEPULTUS. CUIUS ANIMA REQUIESCAT IN PACE. AMEN.*

*Roku Pańskiego 1898, dnia 8 Listopada, zmarł Czcigodny Ksiądz Eliasz Darethen, Kanonik Katedry Warmińskiej, tu pochowany. Jego dusza niech odpoczywa w pokoju. Amen.*

---

50. 35 **Płyta nagrobna kanonika Albrechta Lichtenheina**

Albert Lichtenhein, kanonik warmiński, proboszcz w Brodnicy. Zm. 1593 r.

czzerwony wapień mozański, wymiary płyty: 250 × 145 cm

płyta umieszczona w nawie północnej katedry, w narożniku północno-zachodnim, z płaskorzeźbionym popiersiem kanonika, ujętym w arkadę. Poniżej portretu tablica inskrypcyjna w ramie o motywach okuciowych. Kartusz z herbem własnym zmarłego, również w ramie okuciowej.

Inskrypcja:

*ALBERTUS LICHTENHAIN CNCUS. VARMEN ET PRAEPOSITUS STRASBURGEN. VIR NOBILITATE GENERIS VIRTUTUMQUE ORNAMENTIS CLARUS OBIIT A. DNI. MDXCIII AETATIS SUAE L.*

*CLAUDITUR ALBERTUS TUMULO LICHTAINUS IN ISTO:*

*ILLE QUOD EST, POSTHAC TU QUOQUE LECTOR ERIS*

*TERRA FUIT, TERRA EST, IN TERRAM MORTUUS IBIS,*

*QUAMQUE PREMIS PEDIBUS, TE QUOQUE TERRA PREMET.*

*Wojciech Lichtenhein, kanonik warmiński i prepozyt strasburski, mąż szlachetnie urodzony i mężny, sławny w splendorze, zmarł Roku Pańskiego 1593, w wieku 50 lat.*

---

---

*Wojciech Lichtenhein w tym grobie jest uwięziony. Tamtym czym on jest, ty czytelniku później będziesz. Prochem był, prochem jest w proch pójdziesz umarły. I jak przygniatasz stopami [ziemię], ciebie ona także przygniecie.*

---

51. 36 **Płyta nagrobna kanonika Baltazara Niemcza**

Baltazar Niemcz, kanonik warmiński. Ur. Ok. 1529 r., zm. 1.09.1593 r.

szary wapień olandzki, wymiary płyty: 216 × 131 cm

płyta umieszczona w nawie północnej katedry, w narożniku północno-zachodnim z płaskorzeźbioną sylwetką kanonika z napisem na obramieniu oraz herbem.

Inskrypcja:

*BALTHASAR NIEMCZ CNCUS VARM. HOC SUB SAXO JUDICEM CHRISTUM TREMENS EXSPECTO. OBIIT DIE 1. MEN. SEPT. AO. MDXCIII. AETAT. LXIV.*

*Baltazar Niemcz, kanonik warmiński pod tym kamieniem z drzeniem oczekuje Chrystusa Sędziego. Zmarł 1 września 1593 roku.*

---

52. 37 **Płyta nagrobna kanonika Samsona de Worein**

Samson de Worein, kanclerz, kustosz i wikariusz generalny diecezji warmińskiej.

Ur. ok. 1515 r., zm. 13.06.1586 r.

szary wapień olandzki, wymiary płyty: 242 × 134 cm

płyta umieszczona w nawie północnej katedry, w narożniku północno-zachodnim, zdobiona płaskorzeźbionym popiersiem kanonika w ramie i czterema kartuszami herbowymi – Jasieńczyk, Ogończyk, Lubicz i jednym nierozpoznanym.

Inskrypcja:

*DIGNUS ERAS SAMSON WORAIN LONGIUS AEVUM / ET SEROS ANNOS DUCERE DIGNUS ERAS. / JURIS DOCTOR ERAS, ET CONSULTISSIMUS AEQUE CANONICUS FUERAS, OFFICIALIS ERAS. / CONSILIO, VIRTUTE, FIDE PRODESSE SOLEBAS / MULTIS ET COELI MUNERE DIGNUS ERAS. / ERGO TE OMNIPOTENS COELESTIBUS ADDIDIT, UNUM / AETERNUMQUE TIBI NOMEN HABERE DEDIT. / OBIIT IN CHRISTO SUB ANNUM 1586 XIII JUNIJ.*

*Godzien byłeś Samsonie z Worain długich lat życia / I godzien byłeś wieść późne lata. Doktorem Prawa a zarazem najbieglejszym byłeś / Kanonikiem zostałeś, oficjałem byłeś. / Radą, cnotą, wiarą zwykle pomagałeś wielu / i nieba nagrody godny byłeś. / Przeko cię Wszehcmocny dodał niebianom, jedno / i wieczne tobie imię posiąść dał Zmarł w Chrystusie pod rokiem 1586 13 Czerwca.*

---

---

53. 38 **NIEROZPOZNANA**

czerwony wapień olandzki, wymiary płyty: 149 × 123 cm  
silnie zatarty napis, zachowany herb Rola w małżowinowym obramieniu

---

54. 39 **Płyta nagrobna Heleny Kosowej**

Helena Kosowa z domu Ostowska matka prepozyta Mikołaja Kosa. Zm. 1591 r.

szary wapień olandzki, wymiary płyty: 179 × 109 cm

płyta umieszczona w nawie północnej katedry, w narożniku północno-zachodnim, z napisem i herbem własnym Wieniawa. Fundowana przez syna Mikołaja Kosa, kanonika warmińskiego i sekretarza królewskiego. Jedyna zachowana płyta kobiety w katedrze.

Inskrypcja:

D. O. M.

*HOC HELENA EST OSTOWSKA LOCO TUMULATA, VIATOR! / PAULI KOSS  
UXOR QUAE GENEROSA FUIT, / FIDA VIRO DEVOTA DEO NATISQUE  
LEVANDIS / SOLERS INGENIO, MITIS HONESTA, GRAVIS. / EXEMPLUM VIDUIS  
IMITABILE, GRANDIOR AEVO / TOTOS IN TEMPLO DUXIT, UT ANNA, DIES. /  
QUI LEGIS HAEC, DOMINUM VIVENS ORAVIT UT IPSA / ORANS DEFUNCTA,  
SIC PIUS ADFER OPEM. / OBIIT AO. DNI. M. D. XCI. DIE 14 MAIJ. (AETATIS  
SUAE LXXI). / NICOLAUS KOSS, PRAEPOSITUS ET CANONICUS VARMIEN.  
/ MATRI PIENTISSIMAE, CUJUS SANCTA CONVERSATIONE DELECTATUS,  
DOLORIS SOLATIUM, PIETATIS MERITUM MOERENS POSUIT.*

D.O.M

*Przechodniu, w tym miejscu pochowana jest Helena Ostowska! / żona Pawła Kossa,  
która była szlachetną, / Wierna mężowi, oddana Bogu i wychowaniu dzieci / Zdolna  
umysłem, łagodna, uczciwa, poważna, / wdowom wzór do naśladowania, w podeszłych  
latach / całe dnie w świątyni spędzała, jak Anna. / jak sama Pana błagała żyjąc,  
na modlitwie zmarła, / Ty który to czytasz, tak będąc pobożnym przynieś pomoc. /  
Zmarła Roku Pańskiego 1591. dnia 14 maja (wieku swego 71). / Mikołaj Koss, prepozyt  
i Kanonik Warmiński. / Matce najczulszej, Której urzeczony świętym postępowaniem,  
/ W dowód uznania, wdzięczności nagrodę zasmucony położył.*

---

55. 40 **Płyta nagrobna kanonika Andrzeja Treptaua**

Andrzej Treptau, kanonik warmiński, burgrabia ornecki, ekonom biskupstwa i kanclerz. Zm. 1626 r.

---

czzerwony wapień olandzki, wymiary płyty: 171 × 100 cm  
 płyta umieszczona w nawie północnej katedry, w narożniku północno-zachodnim, inskrypcyjna. Sprawiona przez krewnych kanonika

Inskrypcja:

*D. O. M.*

*ADM. RNDO. DNO ANDREAE TREPTAU OLIM BURGRABIO VORMDITTEN, POST GENERALI EPPATUS VARM. OECONOMO, DEIN PRAEPOSITO CANCO. GUTTST, SIMUL ET CANELLARIO, DEMUM CNCO VARM. AO 1626 HIC SEPULTO: ANDREAS, JACOBUS, JOANNES ET SIMON MARQUARD NEPOTES, NEC NON CATHARINA ANNA ET BARBARA NEPOTES ET HAEREDES AVUNCULO SUO DESIDERATISSIMO HOC MONUMENTUM MOESTISS. POSUERE.*

*D.O.M.*

*Wielebnemu Księdzu Andrzejowi Treptau niegdyś Burgrabiemu Orneckiemu, potem Ekonomowi biskupiemu, następnie Prepozytowi i Kanonikowi Dobromiejskiemu również i Kanclerzowi, a także Kanonikowi Warmińskiemu w roku 1626 tu pogrzebanemu: Andrzej, Jakub, Jan i Szymon Marquardtowie, siostrzeńcy, a także Katarzyna Anna i Barbara siostrzenice i spadkobiercy, wujowi swemu nieodżałowanemu ten pomnik w żałobie położyli.*

56. 41 **Płyta nagrobna kanonika Jana Timmermanna**

Jan Timmermann, kantor, kustosz warmiński, wikariusz generalny, protonotariusz apostolski, siostrzeniec bp. M. Ferbera. Ur. 1492 r. Gdańsk, zm. 1564 r.

szary wapień mozański, wymiary płyty: 232 × 175 cm  
 płyta umieszczona w nawie północnej katedry, w narożniku północno-zachodnim, z płaskorzeźbionym popiersiem kanonika, zdobiona z postaciami Wiary i Nadziei oraz symbolami ewangelistów w narożach i herbem własnym. Napis w ramie rowerkowej. Sprawiona przez kanonika Jakuba Timmermanna. Sygnowana A.H. (zapewne Antoni Herbart).

Inskrypcja:

*RNDO. DNO. JOANNI TIMMERMANN DANTISCANO, SAE. SEDIS APLICAE PROTHONOTARIO, CANONICO VARMIENSI, ANTIQUAE FIDEI SPECTATAEQUE PROBITATIS VIRO, SINGULARI PRUDENTIA ET ANIMO DECORO, (INTEGRITATIS) ECCLESIASTICAE AC PROPRIAE ZELATORI, VINDICIQUE ACERRIMO, QUI POSTQUAM ROMAE PER ALIQUOS ANNOS*

ETIAM CURIAE GESSISSET OFFICIA ORNATUSQUE PRIUS CANTORIA AD ECCLESIAM VARM. DEIN CUSTODIA AUCTIONE, TANDEM VARIIS OECONOMIAE ET ADMINISTRATIONUM MUNERIBUS ATQUE LABORIBUS PRO ECCLESIA SUSCEPTIS SUMMA FIDE ET DEXTERITATE FUNCTUS FUISSET, AD ULTIMUM OMNIBUS HONORUM ET DIGNITATUM GRADIBUS SPONTE ABDICATIS, CONTENTUS SOLA CANONICA SACERDOTII SPORTULA, POSTREMOQUE INGRAVESCENTE AETATE REBUS SUIS SUCCINCTE COMPOSITIS CONSTANTER ET PLACIDE IN DNO. OBDORMIVIT. NON MINUS PAUPERIBUS CHRISTI SUBDITUS, QUAM CHARIS IPSIS PROPINQUIS DESIDERATISSIMUS. VIXIT AOS. LXXI MENSES 7 DIES 3. OBIIT CALEND. FEBR. MDLXIV. JACOBUS TIMMERMANN CAN. VARM. PATRUO B. M. MAESTISSIMUS POSUIT.

Wielebnemu Księdzu Janowi Tymmermannowi Gdańszczaninowi, Protonotariuszowi Świątej Stolicy Apostolskiej, Kanonikowi Warmińskiemu, mężowi dawnej wiary, okazałej rzetelności, wyjątkową mądrością i duchem zdołnemu, prawowierności Kościelnej i własnej gorliwcowi i mścicielowi najsurowszemu, który gdy w Rzymie przez kilka lat także w kurii pełnił obowiązki i ozdobiony najpierw Kantorią przy Katedrze Warmińskiej, potem wzbogacony Kustodią, przyjęte wreszcie dla Kościoła różne zadania i trudy Gospodarki i zarządów, z najwyższą wiernością i prawością wypełnił, w końcu dobrowolnie zrzekł się wszystkich stopni zaszczytów i godności, zadowolony samym kanonickim koszyczkiem kapłaństwa, ostatecznie obciążony wiekiem, sprawy swoje ściśle ułożywszy, wytrwale i pogodnie zasnął w Panu. Nie mniej ubogim Chrystusa oddany, jak samym drogim bliskim umiłowany. Żył Lat 71 miesięcy 7 dni 3. zmarł w kalendy lutowe 1564. Jakub Tymmermann Kanonik Warmiński Dobrej Pamięci Stryjowi zasmucony położył.

57. 42 **Płyta nagrobna kanonika Pawła Płotowskiego**

Paweł Płotowski, prepozyt warmiński, sekretarz Zygmunta I Starego i kanclerza Krzysztofa Szydowieckiego. Ur. 1485 r., zm. 18.04.1547 r.

szary wapień olandzki, wymiary płyty: 336 × 215 cm

płyta umieszczona w nawie północnej katedry, w narożniku północno-zachodnim, zdobiona płaskorzeźbioną postacią kanonika z herbem Lubicz u stóp. Napis na obramieniu i symbole czterech ewangelistów w narożach.

Inskrypcja:

AO. DNI. 1547. 18 APRIL. OBIIT VENERABILIS DNUS. PAULUS PLOTOUF ECCLESIAE VARMIENSIS QUONDAM PRAEPOSITUS ET CANCUS. CUJUS ANIMA DEO IN COELESTIBUS VIVAT. AMEN.

---

*Roku Pańskiego 1547. 18 kwietnia zmarł Wielebny Pan Paweł Płotowski niegdyś Prepozyt i Kanonik Katedry Warmińskiej. Niech jego dusza niech żyje Bogu w niebiosach. Amen.*

---

58. 43 **Płyta nagrobna kanonika Teodora Butlera**

Teodor Butler, kanonik warmiński i warszawski, hrabia Rzeszy, opat klasztoru w Witowie, kuzyn Jan III Sobieskiego. Ur. 1661 r., zm. 17.04.1701 r.

szary wapień zbity, wymiary płyty: 205 × 153 cm

płyta umieszczona w nawie północnej katedry, w narożniku północno-zachodnim, naprzeciwko ołtarza św. Augustyna. Zdobiona inskrypcją i herbem własnym.

Inskrypcja:

*THEDORO BUTTLER S. R. I. COMITI. VARMIENSI ET VARSAVIEN. CANONICO, ILLUSTRISSIMORUM PARENTUM GOTHARDI WILHELMI S. R. I. COMITIS, SUPREMI REGNI SUCCAMERARII ETC. ETC ET CONSTANTIAE WODYNSKA PALATINIDAE PODLACHIAE FILIO, JOANNIS III POLONIARUM REGIS NEXU SANGUINIS PROXIME JUNCTO, QUI CUM ESSET OMNIBUS CARUS, NEMINI NOXIUS, IN ANO AETATIS SVAE 40 VIAM UNIVERSAE CARNIS ET MORTALITATIS EST INGRESSUS. HUIC BENE PRECARE FIDELIS MORITURE LECTOR. OBIT AO. 1701. 17. APRIL. AD ALATARE S. STEPHANI PROTHO-MARTYRIS SEPULTUS.*

*Teodorowi Butlerowi Hrabieemu Świętego Rzymskiego Cesarstwa. Kanonikowi Warmińskiemu i Warszawskiemu. Synowi najdostojniejszych rodziców Gotarda Wilhelma Hrabiego Świętego Cesarstwa Rzymskiego, Najwyższego Podkomorzego Królestwa itd. itd. oraz Konstancji Wodyńskiej Wojewodzianki Podlaskiej, krewnemu Jana III Króla Polski. Który gdy był wszystkim drogi, nikomu nie szkodliwy, w roku wieku swego 40 wkroczył na drogę wszelkiego ciała i śmiertelności. Za niego dobrze się módl wierny śmiertelny Czytelniku. Zmarł Roku 1701. 17 kwietnia. Przy ołtarzu Świętego Szczepana Pierwszego Męczennika pogrzebany*

---

59. 44 **Płyta nagrobna kanonika Jana Zanow**

Jan Zanow, kanonik warmiński, administrator w Olsztynie, zarządca testamentów. Zm. 26.08.1495 r.

szary wapień olandzki (?), wymiary płyty: 248 × 156 cm

płyta umieszczona pod chórem, przy wejściu do katedry, zdobiona rytą postacią kanonika z herbem własnym (zatarty). Napis minuskułowy na obramieniu

---

Inskrypcja:

ANNO, DNI. 1497. DIE. VENERIS. 26. MENSIS. AUGUSTI. VENERABILIS. VIR. DNS. JOHS. CZANOW. ARCIUM. MAGTR. ET. HUIUS. ECLIE, CANONICUS, ATQUE. IN RESZEL. PLEBANUS, DIEM SUUM. CLAUSIT. EXTREMUM. CUIUS. ANIMA. R. I. P.

Roku Pańskiego 1497. w piątek. dnia 26. miesiąca sierpnia. czcigodny mąż Jan Zanau. magister sztuk wyzwolonych i kanonik tej katedry oraz proboszcz w Reszlu. dzień swój ostatni zamknął. niech jego dusza odpoczywa w pokoju.

60. 45 **Płyta nagrobna kanonika Samuela Knutha**

Samuel Knuth, kustosz warmiński, wszechstronnie wykształcony. Ur. 1569 r., zm. 23.05.1614 r.

szaro-brązowy wapień zbity, wymiary płyty: 111 × 110 cm

płyta umieszczona pod chórem, przy wejściu do katedry. Inskrypcja ujęta w ramie zdobionej ornamentem zwijanym i roślinnym, częściowo zatarta, zdobiona herbem własnym. W narożnikach płaskorzeźbione rozety. Częściowo uszkodzona.

Inskrypcja:

SAMUEL KNUTH CUSTOS ET CANONICUS ECCLESIAE VARMIENSIS  
OBDORMIVIT IN DNO. AO. MDCXIII. DIE 26. MAJI, AETATIS SUAE XLV.

Samuel Knuth Kustosz i Kanonik Kościoła Warmińskiego zmarł w Panu Roku 1613 dnia 26 maja, w wieku 45.

61. 46 **Płyta nagrobna kanonika Marcina Achtsnichta**

Marcin Achtsnicht, kanonik warmiński, magister sztuk wyzwolonych, administrator w Olsztynie. Zm. 4.03.1504 r.

szary wapień olandzki, wymiary płyty: 172 × 265 cm

płyta umieszczona pod chórem, przy wejściu do katedry, zdobiona symbolami ewangelistów w narożach. Na obramieniu minuskułowy napis.

Inskrypcja:

OLIM. MARTINUS. ACHTSNICHT. CANONICUS. HUIUS, ECCLIE, OBIJT IN  
PACE, ANNO. DNI M. V. C IIII. (DIE. VIDELICET.) MARTIS. QUARTO, MENSIS.  
MARCII.

Marcin Achtsnicht niegdyś kanonik tego kościoła zmarł w pokoju roku pańskiego 1504 (wtorek) czwartego miesiąca marca.

62. 47 **Płyta nagrobna kanonika Macieja Montanusa**

Maciej Montanus, konwertyta szwedzki, kanonik warmiński, dworzanin papieski, kanonik kościoła św. Michała a Pescarze, dobroczyńca jezuitów odnowił ołtarz św. Bartłomieja w katedrze i przyczynił się do jej renowacji. Ur. 24.04.1567 r., zm. 27.12.1650 r.

szary wapień zbity, wymiary płyty: 200 × 136 cm

płyta umieszczona pod chórem, w ciągu płyt umieszczonych przed ołtarzem św. Wawrzyńca. Inskrypcyjna z herbem własnym w małżowinowym kartuszu.

Inskrypcja:

*MATHIAS MONTANUS CNCUS. VARMIEN. E SVECIA PROPTER FIDEM EXUL, UBIQUE PATRIAM DOCTRINA ET VIRTUTE INVENIT. SIXTUS V PONTIFEX MAX. NEPOTI SUO ADOLESCENTIAE FORMATOREM ET DIUI MICHAELIS VULGO IN PESCARIA DIXIT CNCUM, SIGISMUDNUS III CHARUM IN AULA HABUIT, INTER CETERAS VIRTUTES MIRE MUNIFICUS PAUPERUM AERARIUM DICI MERUIT. SOC. JESU, LITERARUM ET PAUPERIS JUVENTUTIS DOMICILIA E BELLI RUINIS BRUNSBURGAE EXCITAVIT ET REDITIBUS AUXIT. IPSE IMMORTALITATE AUCTUS EST AO. SALUTIS MDCL. DIE XXVII FEBR. AETATIS SVAE LXXXIII.*

*Maciej Montanus Kanonik Warmiński, wygnaniec ze Szwecji z powodu wiary, wszędzie wiedzą i cnotą znalazł ojczyznę. Sykstus V Papież mianował go wychowawcą swojego krewnego i kanonikiem Świętego Mikołaja w Pescara, Zygmunt III drogiego miał na dworze, wśród innych cnót przedziwnie szczodry skarbcem ubogich zasłużył być zwany. Uczelni Towarzystwa Jezusowego i ubogiej młodzieży domostwa z ruin wojny w Braniewie dźwignął i dochodami uposażył. Sam został nieśmiertelnością ubogacony w roku zbawienia 1650, dnia 27 lutego w wieku 83.*

63. 48 **Płyta nagrobna kanonika Jana Crapitiusa**

Jan Crapitius, kanonik warmiński, proboszcz w Malborku. Zm. 11.09.1525 r.

szary wapień zbity, wymiary płyty: 287 × 184 cm

płyta umieszczona pod chórem, przed ołtarzem św. Wawrzyńca, z rytym napisem w górnej części i herbem Poraj w dolnej.

Inskrypcja:

*JOANNES CRAPITIUS CANONICUS VARMIENSIS IUDICEM CHRISTUM SUB HOC SAXO EXPECTO DEPOSITUS DIE XI MENSIS SEPTEMBRIS MDXXV*

*Jan Crapitius kanonik warmiński, pod tym kamieniem oczekuje na Chrystusa Sędzięgo. Zmarł dnia 11 miesiąca września 1525 roku.*



---

**64. 49 Płyta nagrobna kanonika Stanisława Hozjusza**

Stanisław Hozjusz z Bezdán, kanonik warmiński, sekretarz królewski, bratanek kardynała. Zm. 1611 r.

czzerwony wapień olandzki (Dalie ?), wymiary płyty: 168 × 109 cm  
płyta umieszczona pod chórem, na ścianie zachodniej, z napisem i herbem Hozjuszów  
trzymanym przez putta. Sprawiona przez kanonika Henryka Hindinberga.

Inskrypcja:

*NLI ET RNDO DNO, STANISLAO HOSIO DE BESDAN J. U. D. ET CANCO.  
VARIEN. QUI OBDORMIVIT IN DNO AO MDCXI DIE 26 APRIL. HENRICUS  
HINDENBERG AMORIS CAUSA POSUIT.*

*Szlachetnemu i Wielebnemu Panu Stanisławowi Hozjuszowi z Bezdán, Doktorowi  
Obojga Praw i Kanonikowi Warmińskiemu, który zasnął w Panu roku 1611, dnia  
26 kwietnia. Henryk Hindenberg w dowód przyjaźni położył.*

---

**65. 50 Płyta nagrobna kanonika Eustachego W. Kreczmara**

Eustachy Wojciech Kreczmar, wikariusz i sekretarz kapituły, kanonik warmiński,  
prepozyt dobromiejski. Ur. 29.04.1623 r., zm. 26.06.1687 r.

szary wapień zbity, wymiary płyty: 221 × 150 cm  
płyta umieszczona pod chórem, w ciągu płyt leżących przed ołtarzem św. Wawrzyńca.  
Z napisem w górnej części płyty. Zdobiona symbolami śmierci w płaskorzeźbionym,  
chrząstkowym kartuszu.

Inskrypcja:

*D. O. M. SISTE GRADUM VIATOR. QUEM CALCAS, FUI PECCATORUM  
MAXIMUS EUSTACHIUS ADALBERTUS KRECMER, CANCUS. VARM. EX  
GUTTSTADIEN. PRAEPOSITO. JAM SUM EX HOMINE NON HOMO, CINIS,  
UMBRA, NIHIL. VALETE AMICI ET PRO ME DEUM ORATE. DESII VIVERE  
AO. 1687. 27. JUNII. NATUS AO. 1623. 23. APRIL. DOMINE DA PECCATORI  
VENIAM, DA REQUIEM AETERNAM.*

*D.O.M.*

*Zatrzymaj się wędrowcze którego depcesz, był największym z grzeszników Eustachy  
Wojciech Kreczmer, Kanonik Warmiński z Dobromiejskiego prepozyta. Już jestem  
z człowieka nie człowiek, popiół, duch, nicość. Żegnajcie przyjaciele i pomódlcie  
się za mnie do Boga. Przestałem żyć Roku 1687 26. czerwca. Urodzony roku 1623  
29 kwietnia. Panie daj grzesznikowi łaskę, daj odpoczynek wieczny.*

---

66. 51 **Płyta nagrobna kanonika Eucharda von Zornhausena**

Euchard von Zornhausen, kanonik warmiński, ekonom biskupstwa, fundator ołtarza św. Tomasza w katedrze. Ur. 1590 r., Bogdany k. Fromborka, zm. 10.09.1642 r., Olsztyn.

szary wapień zbity, wymiary płyty: 270 × 121 cm

płyta umieszczona pod chórem, w ciągu płyt leżących przed ołtarzem św. Wawrzyńca. Napis w górnej części płyty, rozetki w narożach, anioł trzymający herb własny zmarłego.

Inskrypcja:

*ADM. RNDUS. ET NOBILIS DNUS. EUCHARDUS ZORNHAUSEN DE SONNENBERG CANONICUS VARMIENSIS EXUVIAS MARTALITATIS SUB HOC SAXO DEPOSUIT. AO. SALUTIS MDCXLII DIE 10 SEPT. AETATIS SUAE LIV.*

*Przewielebny i szlachetny Książdz Euchard Zornhausen z Bogdan Kanonik Warmiński szczątki doczesne pod tym kamieniem złożył. Zmarł 1642 dnia 10 Września w wieku 54 lat.*

67. 52 **Płyta nagrobna wikariusza Baltazara Fabera**

Baltazar Faber, wikariusz katedralny. Zm. 1601.

szary wapień olandzki, wymiary płyty: 265 × 167 cm

płyta umieszczona w narożniku południowo-zachodnim, przy ścianie zachodniej katedry. Wapienna, silnie zatarta, fundowana przez bratanka Jana Fabera.

Inskrypcja:

*VNLIS D. BALTHASAR FABER, VICARIUS ECCLESIAE CATHDLIS. VARM. QUI POSTQUAM FIDELITER ECCLESIAE L ANNIS PIE AC LAUDABILITER MINISTRASSET,*

*AD AN. 1601 2 APRIL. AETAT. 84 DORMIVIT IN DEO.*

*BALTHASARI FABRO PATRUO STATUERE NEPOTES SAXUM HOC, PROPITIUS CUI VELIT ESSE DEUS.*

*V. DNUS. JOANNES FABER V. DECANUS C. VILNEN.*

*Czcigodny Pan Baltazar Faber, Wikariusz Kościoła Katedralnego Warmińskiego. który gdy 50 lat wiernie, pobożnie i chlubnie służył Kościołowi w Roku 1601 2 kwietnia wieku 84 zasnął w Panu.*

*Baltazarowi Faberowi stryjowi kamień ten postawili bratankowie. Niech mu miłosierny będzie Bóg. Wielebny Książdz Jan Faber, Wielebny Dziekan Kapituły Wileńskiej*

68. 53 **Płyta nagrobna kanonika Kaspara Hanowa**

Kaspar Hanow, kanonik warmiński i włocławski, dziekan dobromiejski. Ur. 1519 r., zm. 1571 r.

szary wapień olandzki, wymiary płyty: 255 × 167 cm

płyta umieszczona w narożniku południowo-zachodnim, przy ścianie zachodniej katedry. W górnej części płyty trzy medaliony z postaciami kobiet, w dolnej – medaliony z herbami, w środkowej części napis. Fundowana przez brata Jana.

Inskrypcja:

*SICCINE FUNESTIS VIR TANTUS OCCUBAT UMBRIS INGENIO CLARUS,  
JUDICIOQUE GRAVIS!*

*NON ETENIM VIVIT VITA MLIORE, NEC ULTRA TENTABIT DIRAE FUNERA  
MOESTA NECIS.*

*R. AC NOBILI VIRO DNO. GASPARO HANNOVIO J. U. DOCTORI CANONICO  
VARMIENSI ET WLADISLAVIENSI.*

*QUI DUM DIU EGREGIAM ROMAE PIETATI, LITERIS AMICISQUE  
OPERAM NAVASSET SUAM, IN HOC COLLEGIUM ADSCITUS, DE QUO PER  
ANNOS COMPLURES ET HIC ET IN URBE BENE MERITUS, PROPERANTE  
IMMATURAQUE MORTE VIAM UNIVERSAE CARNIS INGRESSUS. JOANNES  
HANOW HUIUS ECCLESIAE CANONIUS FRATRI AMANTISSIMO MOERENS  
POSUIT. VIXIT AOS. LII, MORTUUS 1571. PRIDIE NONAS MAIJ.*

*Tak to Mąż tak wielki w żałobnych leży cieniach, umysłu jasnego i sądu ważkiego!*

*Teraz bowiem żyje lepszym życiem, i więcej nie dozna okrutnej zagłady żałosnego  
pogrzebu*

*Wielebnemu i szlachetnemu Panu Kasprowi Hannow Doktorowi Obojga Praw  
Kanonikowi Warmińskiemu i Włocławskiemu*

*Który gdy długo w Rzymie pobożności, piśmiennictwu i przyjaciołom gorliwie służył,  
do tego kolegium powołany, jemu przez wiele lat i tu i w Rzymie dobrze zasłużony,  
pośpieszną i przedwczesną śmiercią na drogę wszelkiego ciała wkroczył.*

*Jan Hannow tej Katedry Kanonik Bratu ukochanemu zasmucony położył.*

*Żył lat 52. Zmarł 1571. w przeddzień non Maja.*

---

69. 54 **Płyta nagrobna kanonika Jakuba Schroetera**

Jakub Schroeter, kanonik warmiński, sekretarz biskupów warmińskich. Ur. 1567 r., zm. 7.01.1621 r.

wymiary płyty: 212 × 130 cm

płyta umieszczona w nawie głównej, przy ostatnim filarze. Obecnie całkowicie zasłonięta kontuarem organowym. Zdobiona małżowinowym herbem zmarłego.

Inskrypcja:

*D.O.M.*

*RDNO. DNO. JACOBO SCHROTTERO. QUI CUM HUJUS DIOECESIS DUORUM EPISCOPORUM. CANCELLARIUM EGISSET, IN HUJUS ECCLAE. CNCUM. ELECTUS EST. OBDORMIVIT IN DNO. AO. MDCXXII DIE 7 JAN. CUJUS ANIMA DEO VIVAT.*

*D.O.M.*

*Wielebnemu Panu Jakubowi Schrotterowi Który dwóm biskupom tej diecezji kancelarię prowadził. W tym kościele wybrany kanonikiem. Zasnął w Panu w roku 1622, 7 stycznia. Niech jego dusza w Bogu żyje.*

---

70. 55 **Płyta nagrobna kanonika Jakuba Timmermanna**

Jakub Timmermann, kanonik warmiński, kapelan papieski, proboszcz kościoła św. Sewera z Erfurcie. Ur. 1533 r., zm. 29.04.1582 r.

szary wapień olandzki, wymiary płyty: 232 × 175 cm

płyta umieszczona w nawie południowej, przy ostatnim filarze. Wapienna z inskrypcją i herbem własnym zmarłego. Fundowana przez spadkobierców.

Inskrypcja:

*RNDO NLI AC EXIMIO DNO JACOBO TIMMERMANO PATRITIO GEDANENSI ET PAULI IV. PONT. MAX. QUONDAM CAMERARIO, CANCO VARM., ERPHURD. AD S. SEVERUM PRAEPOSITO, VIRO SINGULARI TUM DOCTRINA RERUMQUE GERENDARUM PRUDENTIA, TUM VITAE ET MORUM INTEGRITATE AC ELEGANTIA CONSPISCUO OMNIQUE IN DEUM PIETATE CLARISSIMO, HAC PROPRIAQUE FIDE AC DILIGENTIA PROBATO, HAEREDESGEMENT. POSUERUNT. OBIIT AO. A NATO CHRISTO (15)82, EATAT. SUAE 49. MEN. APRIL. XXIX.*

---

---

Czcigodnemu, wielebnemu jak również wyjątkowemu Panu Jakubowi Timmermannowi, obywatelowi Gdańska, niegdyś kamerdynerowi papieża Pawła IV, kanonikowi warmińskiemu, proboszczowi kościoła św. Sewera w Erfurcie, wyśmienitemu mężowi, roztropnemu w obowiązkach i nauce również o czystym życiu i obyczajach, o dobrym goście i najwybitniejszemu w całej pobożności więcej w wierze i staranności wypróbowanemu. Spadkobiercy pozostający w żałobie położyli. Zasnął narodzony Chrystusowi w roku 82, w wieku 49 lat, miesiąca kwietnia 29.

---

71. 56 **Płyta nagrobna kanonika Jana Hanowa**

Jan Hanow, kanonik warmiński, siostrzeniec bp. Jana Dantyszka. Ur. 1524 r., zm. 23.01.1575 r.

szary wapień zbity, wymiary płyty: 226 × 160 cm

płyta umieszczona w nawie południowej, naprzeciw ołtarza św. Bartłomieja. Inskrypcyjna, fundowana przez bratanka zmarłego, kanonika Jana Hanowa.

Inskrypcja:

*E. O. U. RNDO. AC NOBILI VIRO DNO. JOANNI HANNOW, CNCO. VARM. PIA AC LAUDABILI VITA CONSPICUO AD MELIOREM TRANSEUNTI DESIDERIUMQUE SUI APUD OMNES RELINQUENTI JOANNES HANOVIUS A SCHOE-NAU TUDINIS ERGO FACIENDUM CURAVIT. DECESSIT CICILXXV DIE 23 JANUARI, AETATIS AO. L. PRAECARE QUI TRANSIS MORTUUS VIVAT VIXIT. TIBI UT PRAECENTUR IDEM.*

*E. O. U. Wielebnemu i Szlachetnemu mężowi Księdzu Janowi Hannow, Kanonikowi Warmińskiemu, pobożnym i chwalebnyim życiem znakomitemu. Na lepsze przechodzącemu a tęsknotę za sobą u wszystkich zostawiającemu. Jan Hanowski z Jarzębca Współbrat Stryjowi dobrze zasłużonemu dla wiecznej wdzięczności wykonać zadbał. Odszedł 1575 dnia 23 stycznia, wieku roku 50. Który przechodzisz wypraszasz by Zmarły żył. Tobie by wypraszałi to samo.*

---

72. 57 **NIEROZPOZNANA**

czerwony wapień olandzki, wymiary płyty: 236 × 125 cm

płyta umieszczona w nawie południowej w pobliżu wejścia do Kaplicy Zbawiciela. Całkowicie zatarta, widoczny tylko kartusz herbowy (herb Jastrzębiec?).

---

73. 58 **Płyta nagrobna kanonika Jana Vasthoviusa**

Jan Vasthovius, konwertyta szwedzki, kanonik warmiński i wrocławski, sekretarz Zygmunta III opracował życiorysy 85 patronów Szwecji. Ur. 1576 r., zm. 17.06.1642 r.

szary wapień olandzki, wymiary płyty: 222 × 147 cm

płyta umieszczona ścianie południowej w pobliżu wejścia do Kaplicy Zbawiciela, z napisem i kartuszem herbowym. Fundowana przez bratanka Bathwida Claudiusa Vasthoviusa

Inskrypcja:

*HIC JACET ILLUSTRIS ET ADM. RNDUS. DNUS. JOANNES VASTHOVIUS SVECUS, CANONICUS VRATISLAVIENSIS ET VARMIEN. S. R. M. SECRETARIUS, VIR PIETATE ET DOCTRINA CLARISSIMUS. CUJUS LITERAS ROMAE EDOC-TAS MAGNISQUE VIRTUTIBUS CONJUNCTAS PAULUS V PONTIFEX MAX. COMMENDAVIT, FERDINANDUS II ROM. IMPERATOR COMPLEXUS EST, SIGISMUNDUS III POLONIAE AC SVECIAE REX PRAEMIIS HONORAVIT, PLURIMI PRINCIPES VIRI EX MERITO AESTIMARUNT. TANDEM JAM EMERRITUM AETAT. AO. 66, SALUTIS 1642, 17 JUNY AETERNITAS SIBI VINDICAVIT. HIC INTERIM DEPOSITO NEPOS BOTHVIDUS VASTHOVIUS S. R. M. S. POSUIT HOC SVAE ERGA AVUNCULUM GRATITUDINIS MONUMENTUM.*

*Tu leży znakomity i Przewielebny Pan Jan Vasthovius Szwed, Kanonik Wrocławski i Warmiński. Sekretarz Królewski, Mąż pobożnością i wiedzą sławny. Jego pisma w Rzymie wyuczone i z wielkimi cnotami połączone zalecał Paweł V Papież, Ferdynand II Rzymski Cesarz pochwalał, Zygmunt III Król Polski i Szwecji nagrodami zaszczycił. Wreszcie już wysłużonego, wieku roku 66, Zbawienia 1642, 17 czerwca wieczność sobie pozyskała. Tu tymczasem złożonemu bratanek Bothvid Vasthoviuss Sekretarz Królewski w wyrazie swojej wdzięczności wobec stryja ten pomnik położył*

74. 59 **Płyta nagrobna kanonika Szymona Aleksego Tretera**

Szymon Aleksey Treter, kanonik warmiński, fundator ołtarza św. Judy i Szymona. Zm. 15.10.1731 r.

szary wapień olandzki, wymiary płyty: 156 × 105 cm

płyta umieszczona w nawie południowej w pobliżu wejścia do Kaplicy Zbawiciela. Zatarta.

Inskrypcja:

*HIC JACET PECCATOR SIMON ALEXIUS TRETER, CANONICUS VARMIEN. CUJUS ANIMAE VIATOR PRECARE AETERNAM REQUIEM. OBIIT AO. 1730.*

---

*Tu leży grzesznik Szymon Aleksy Treter, Kanonik Warmiński. Jego duszy wyprasza  
przechodniu wieczny odpoczynek. Zmarł roku 1730.*

---

75. 60 **Płyta nagrobna kanonika Jana Woraina**

Jan von Worain, krewny Samsona, kanonik warmiński, protonotariusz apostolski.  
Ur. 1562 r., zm. 2.10.1606 r.

szary wapień olandzki, wymiary płyty: 220 × 142 cm

płyta umieszczona w nawie głównej, przy ołtarzu św. Bartłomieja. Zdobiona herbem  
Jasińczyk.

Inskrypcja:

*D. O. M.*

*JOANNI A WORAIN, J. U. DOCTORI, PROTONOTARIO APLICICO, CNCO. VARM.,  
QUI HANIBALIS DE CAPUA, ARCHI EPPI NEAPOLITANI, NUNCII APOSTO-  
LICI IN POLONIA CAUSARUM AUDITOR, IN RESIDENTIA VARMIIEN. MUNE-  
RIBUS PUBLICIS SUMMA PRUDENTIA, INTEGRITATE ATQUE IN ECCLESIAM  
PATRIAMQUE FIDE ET DILIGENTIA PERFUNCTUS NOMINIS CELEBRITATEM  
AETERNITATI CONSECRAVIT, IMMATURA MORTE DECEDENS MAGNUM SUI  
DESIDERIUM RELIQUIT. AO. SALUTIS 1606. 2. OCT. AETAT. 44. NEPOTES ET  
EXECUTORES TESTAMENTI POSUERUNT.*

*D.O.M.*

*Janowi z Worain, Doktorowi Obojga Praw, Protonotariuszowi Apostolskiemu, Ka-  
nonikowi Warmińskiemu, który Hanibala z Kapui, Arcybiskupa Neapolitańskiego,  
Nuncjusza Apostolskiego w Polsce, był audytorem spraw, w siedzibie Warmińskiej  
urzędami publicznymi z najwyższą roztropnością, rzetelnością oraz wobec Kościoła  
i ojczyzny wiernością i starannością zarządzał, sławę imienia wieczności poświęcił,  
przedwczesną śmiercią umierając, wielką po sobie tęsknotę zostawił. Roku zbawienia  
1606. 2 Października w wieku 44. Krewni i Egzekutorzy Testamentu położyli.*

---

76. 61 **NIEROZPOZNANA**

czerwony wapień zbity, wymiary płyty: 123 × 176 cm

silnie zatarty napis, zachowany zarys herbu rodu von der Linde (?)

---

77. 62 **Płyta nagrobna kanonika Jakuba Holtza**

Jakub Holtz, kanonik warmiński, kapelan i spowiednik Zygmunta III, doktor  
teologii. Ur. 1552 r., zm. 24.12.1619 r.

---

czarny wapień zbity (mozański?), wymiary płyty: 204 × 102 cm  
 płyta umieszczona w nawie południowej, przy ścianie katedry. Inskrypcyjna  
 z narożnikami zdobionymi motywami roślinnymi. Fundowana przez siostrzeńca,  
 Michała Schambogena, proboszcza elbląskiego

Inskrypcja:

*RNDO. DNO. JACOBO HOLTZ S. THEOL. DOCTORI, CNCO. VARM.  
 SERENISSIMI PRINCIPIS SIGISMUNDII III POLON. ET SVEC. REGIS  
 CONFESSARIO ET CAPELLANO, AVUNCULO SUO BENEFICENTISSIMO  
 MICHAEL SCHAMBOGEN PAROCHUS ELBIGENSIS HOC GRATITUDINIS  
 MONUMEN. POSUIT OBIIT AO. SALUTIS 1619 DIE 24 DECMB, AETAT. SUAE 67.  
 Wielebnemu Panu Jakubowi Holtzowi, Doktorowi Świętej Teologii, Kanonikowi  
 Warmińskiemu, Najjaśniejszego Władcy Zygmunta III, Króla Polski i Szwecji,  
 Spowiednikowi i Kapelanowi, Wujowi swemu, dobrodziejowi, Michał Schambogen,  
 Proboszcz Elbląski, ten pomnik wdzięczności położył. Zmarł roku zbawienia 1619,  
 dnia 24 grudnia, w wieku 67.*

78. 63 **Płyta nagrobna kanonika Stanisława Bużeńskiego**

Stanisław Bużeński, dziekan kapituły warmińskiej, kanonik krakowski i gnieźnieński,  
 sekretarz królewski, fundator ołtarza św. Jana Chrzciciela. Zm. 5.04.1692 r.

czzerwony wapień mozański, wymiary płyty: 100 × 177 cm  
 płyta umieszczona na piątym filarze, od strony nawy południowej. Stanowi lustrzane  
 odbicie płyty J.Z. Szolca. Płaskorzeźbiony szkielet z klepsydrą, pod nogą róza – być  
 może herb Poraj. Tytułowana napisem, na dole napis obwieszający godności  
 i funkcje zmarłego, wykonana za życia zmarłego w 1684 r.

Inskrypcja:

*DOMINE CUM VENERIS IUDICARE NOLI ME CONDEMNARE.  
 STANISLAUS BUZENSKI DECANUS VARMIEN. CANCUS. GNESN. VENCESLAI  
 COMITIS DE LESZNO ARCHIEPI GNESN. LITERARUM SCRIPTOR, ANDREÆ OL-  
 SZOWSKI EPI. CULMEN. REGNI PROCANCELLARII REGENS CANCELLARLÆ,  
 SPES AULÆ FALLACES IN HOC TUMULO SEPELIVIT, QUEM VIVENS VALENS  
 FIERI CURAVIT.*

*AO. REPARATÆ SALUTIS M.DC.LXXXIV.*

*OBÝT DIE 5 APRIL AO. 1692.*

*Panie nie karz mnie wedle sprawiedliwości swojej.*



---

*Stanisław Bużeński Dziekan Warmiński, kanonik gnieźnieński sekretarz Wacława Leszczyńskiego arcybiskupa gnieźnieńskiego, regens w kancelarii koronnej Andrzeja Olszowskiego biskupa chełmińskiego.*

*Obłudne nadzieje dworu w tym grobie pochował, o który będąc w pełni sił się postarał Roku 1684. Zmarł dnia 5 kwietnia roku 1692.*

---

79. 64 **Płyta nagrobna kanonika Walentego Germana**

Walenty German, kanonik warmiński, protonotariusz apostolski, prawnik. Zm. 8.04.1643 r.

czerwony wapień olandzki, wymiary płyty: 177 × 106 cm

płyta umieszczona w nawie południowej, przy ścianie katedry. Płyta o kompozycji „leżącej”, z napisem i płaskorzeźbionym kartuszem z herbem Pobóg oraz inicjałami zmarłego. W narożach rozety.

Inskrypcja:

*ADM. RNDUS VALENTINUS GERMAN J. U. D. PROTONATARIUS APLICUS. CNCUS. VARMIEN. OBIIT AO. SALUTIS M. D. C. XLIII. DIE 8 APRIL.*

*Przewielebny Walenty German Doktor Obojga Praw.*

*Protonotariusz Apostolski. Kanonik Warmiński*

*Zmarł Roku zbawienia 1643 dnia 8 kwietnia.*

---

80. 65 **Płyta nagrobna kanonika Piotra Floriana Krugera**

Piotr Florian Kruger, kanonik warmiński, sekretarz Michała Korybuta Wiśniowieckiego wybudował kanonię św. Ignacego we Fromborku. Ur. 5.02.1637, zm. 24.09.1692 r.

czerwony wapień olandzki, wymiary płyty: 163 × 133 cm

płyta umieszczona w nawie południowej, naprzeciwko ołtarza św. Krzyża. Inskrypcyjna, wykonana w warsztacie elbląskim.

Inskrypcja:

*D. O. M.*

*PETRUS FLORIANUS KRÜGER, CIVITATIS MELSACCEN. FILIUS ET DOMINUS, ILLIC AO. 1637. D. 5. FEB. NATUS, IN EXTERIS DOCTORATUS ET NOBILITATUS, SPLENDORIBUS AUCTUS, D. MAJESTATIS POLONIAE REGIS MICHAELIS SECRETARIUS INTIMUS, TANDEM AB AO. 1670 HUIJUS ECCLESIAE VARMIEN. CANONICUS IN RESIDENTIA, QUAM STUDIO BONI PUBLICI POTISSIME INTENTUS CONTINUA SEDULITATE COLUIT, OBIIT EX APOPLEXIA*

---

---

24 SEPTEMB. AO. 1692. AD ALTARE SUUM. TIT. S. ANDREAE APOSTOLI  
NOVISSIMAM TUBAM PRAESTOLATUR.

D.O.M.

*Piotr Florian Krüger, syn i pan miasta Pienięzna, Tam Roku 1637, dnia 5 lutego urodzony, za granicą doktoryzowany i uszlachcony, zaszczytami obdarzony, świętej Wysokości Króla Polski Michała Sekretarz tajny, potem od Roku 1670 tego Kościoła Warmińskiego Kanonik w siedzibie, który, troszcąc o dobro pospolite nader oddany, ciągłą gorliwością otaczał, zmarł na udar 24 września roku 1692. Przy swoim Ołtarzu Świętego Andrzeja Apostoła ostatniej trąby wyczekuje.*

---

81. 66 **Płyta nagrobna kanonika Tomasza Kynasta**

Tomasz Kynast, kantor warmiński, proboszcz w Szedlinowie. Zm. 19.04.1490 r.

szary wapień olandzki (?), wymiary płyty: 260 × 130 cm

płyta umieszczona w nawie głównej, przy ołtarzu św. Krzyża, z napisem umieszczonym na wstędze.

Inskrypcja:

ANNO. DNI 1490. APRILIS. 19. OBIIT. C. D. THOMAS KYNAST. CANTOR ET  
CANONICUS HUIUS ECCLESIAE.

*Roku Pańskiego 1490. kwietnia 19. zmarł Najjaśniejszy Pan Tomasz Kynast. kantor i kanonik tego kościoła.*

---

82. 67 **NIEROZPOZNANA**

czerwony wapień zbity, wymiary płyty: 146 × 215 cm

silnie zatarty napis, zachowany zarys herbu

---

83. 68 **Płyta nagrobna kanonika Andrzeja Zagórnego**

Andrzej Zagórny, kanonik warmiński, prepozyt kielecki, fundator ołtarza św. Krzyża w katedrze. Zm. 24.05.1634 r.

czerwony wapień olandzki, wymiary płyty: 214 × 134 cm

płyta umieszczona w nawie południowej, przy ołtarzu św. Krzyża od strony wschodniej. Wykonana z marmuru z napisem i herbem rodowym Gozdawa. Zatarta, fundowana przez wykonawców testamentu, kanoników Andrzeja Łysakowskiego i Łukasza Górnickiego.

Inskrypcja:

D. O. M. ET GRATÆ MEMORIÆ PERILLUSTRIS ET ADM. RNDI DNI OLIM  
ANDREÆ JOSEPHI IN PEYTUNEN ZAGORNY, CANONICI VARMIIEN. CUIUS

---

EXIMIAM IN DEUM ET HANC ECCLESIAM PIETATEM, FACTA LOQVUNTUR. NAM VIX CANONICUS, MAGNIS IM PENSIS CURIAM A FUNDAMENTIS EXSTRUXIT. ET S. JOSEPHO NUTRITIO CHRISTI DEDICAVIT. EXACTO TANDEM BREVI TRIUM ANNORUM IN RESIDENTIA SPATIO MORIENS, RELICTO SANGVINE, HANCCE ECCLESIAM EX ASSE HÆREDEM INSCRIPSIT, ET HÆC SATIS EST, POSTERIS TRADIDISSE. VIATOR TRANSIENS MORTUO REQUIEMPRECARE. OBIIT ANNO 1690, 5 MAIJ, ÆTATIS 50. DESIDERATISSIMO CONFRATRI PRÆLATI ET CANONICI HUIUS ECCLESIAE POSUERE.

*D.O.M. i wdzięcznej pamięci Znakomitego i Przewielebnego ongiś Księdza Andrzeja Józefa na Pajtunach Zagórnego, Kanonika Warmińskiego, którego wyjątkowe zasługi wobec Boga i tej Katedry potomność głosi. Ledwie bowiem Kanonik wielkimi wydatkami kurię od podwalin wybudował i Świętemu Józefowi Żywicielowi Chrystusa poświęcił w końcu po upływie trzech krótkich lat umierając, pominąwszy ród, testamentem tę Katedrę dziedziczką ustanowił. I to wystarczy przekazać potomności. Wędrowcze przechodząc, wyprasza pokój zmarłemu. Zmarł Roku 1690, 5 Maja, wieku 50. Ukochanemu Współbratu Prałaci i Kanonicy tej Katedry położyli.*

84. 69 **Płyta nagrobna kanonika Andrzeja Glaznockiego**

Andrzej Glaznocki, kanonik pułtuski i warmiński, sekretarz Jana Kazimierza. Zm. 3.07.1668 r.

wapienna, wymiary płyty: 200 × 135 cm

płyta umieszczona w nawie południowej, przy ołtarzu św. Tomasza od strony wschodniej. Zasłonięta.

Inskrypcja:

HIC QUIESCIT PERILLMUS ET ADM. RNDUS. ANDREAS GLAZNOCKI, NOBILI GENERE PRUTHENUS, RESCRIPTO GRATIAE INNOCENTI X. PONT. MAX. CAROLO FERDINANDO VARMIENSIS, JURE PATRONATUS AB EODEM PULTOVIENSIS CANONICUS. POST ELECTIONE A VENERABILI CAPITULO CANTOR PRAELATUS, AC JUDICIO SERENISSIMI JOANNIS CASIMIRI POLONIAE ET SVETIAE REGIS SECRETARIUS. HAEC MERUIT NOMINE, OBSEQUIIS, FIDE MUNIIS. QUAE CUM RITE OBIJSSSET, FUNCTIONUMSUARUM VICTOR TANDEM IN ACIE MORTUORUM VICTUS LENTE ET PIE OBIJT AO. SALUTIS MDCLVIII DIE 3. JULIJ AETATIS VERO LVII.

*Tu spoczywa Znakomity i Przewielebny Andrzej Glaznocki, Szlacheckiego rodu pruskiego, Reskryptem łaski Innocentego X Papieża dla Karola Ferdynanda Warmiński, Prawem patronatu Pułtuski Kanonik. Po wyborze czcigodnej kapituły*

---

*Kantor Pralat, a Sędem Najmiłościwszego Jana Kazimierza Polski i Szwecji Króla Sekretarz. To osiągnął imieniem, poświęceniem, wiarą, zadaniami. Co gdy rzetelnie wykonał, czynności swych zwycięzca, Wreszcie w szeregu niemocy pokonany spokojnie i pobożnie zmarł Roku zbawienia 1668, dnia 3 lipca, wieku zaś 57.*

---

85. 70 **Płyta nagrobna kanonika Michała Schambogena**

Michał Schambogen, kantor warmiński, proboszcz w Elblągu i Olsztynie, sekretarz królewski, siostrzeniec kanonika Holtza. Ur. 1589 r., zm. 17.12.1648 r.

szary wapień olandzki, wymiary płyty: 129 × 206 cm

płyta umieszczona w nawie głównej, przy ołtarzu św. Tomasza od strony wschodniej. Inskrypcyjna, zdobiona kartuszem herbowym. Znacznie zatarta.

Inskrypcja:

*D. U. T. MICHAELI SCHAMBOGEN CANTORI CANONICO VARMIIENSI DIVINIS HUMANISQUE SCIENTIIS ILLUSTRIS, QUEM OB RARAM CUM GRAVITATE ELOQUENTIAM ROMA CONCIONATOREM TEUTONICUM SUSPEXIT, REDUCEM ILLMORUM VARMIAE PRAESULUM FAVOR FOVIT PROMOUITQUE. ELBIGENSI INDE AB HERESI VINDICATAE ECCLESIAE PRAEFECTUS, UBI ZELO RELIGIONEM, SEDULITATE MERITA ABUNDE AUXISSET, MERUIT SIGISMUNDI III GRATIA HUIT CATHEDRAE INSERI, SED DUM DIGINITATEM IN LABORIBUS VITAM IN MORIBUS CONTINUAT, PRAEMATURE VIVERE DESIIT ET MERERI. VIXIT ANNOS LIX. MORTUS AO. CHRISTI MDCXLVIII. DIE XVII. DECEMB. EXECUTORES TESTAMENTO POSUERUNT.*

*D.U.T. Michałowi Schambogen Kantorowi Kanonikowi Warmińskiemu Boskimi i ludzkimi naukami oświeconemu, dla rzadkiej z powagą wymowy Niemieckiego kaznodzieję Rzym go wypatrzył, którego z powodu rzadkiej z mocą wymowy kaznodzieję niemieckiego Rzym podziwiał. Powracającego otaczała i popierała życzliwość Najdostojniejszych Biskupów Warmii. Elbląskiemu Kościołowi od błędnowierstwa przywróconemu przełożony, gdzie żarem religię, staraniem zasługi, obficie powiększył. Zasłużył łaską Zygmunta III do tej Katedry być włączony, lecz gdy godność w trudach a życie w obyczajach ciągnął, przedwcześnie żyć i zasługiwać przestał. Przeżył lat 59. Zmarł Roku Chrystusa 1648. dnia 17 grudnia. Położyli Wykonawcy Testamentu.*

---

86. 71 **Płyta nagrobna kanonika Fabiana Konopackiego**

Fabian Konopacki, dziekan kapituły warmińskiej i poznańskiej, kanonik gnieźnieński i chełmiński, fundator ołtarza dziekana. Zm. 22.05.1619 r.

---

szary wapień zbity, wymiary płyty: 198 × 108 cm

płyta umieszczona w nawie południowej naprzeciw ołtarza św. Rozalii. Zdobiona herbem. Silnie zatarta. Wykonana przez egzekutorów testamentu kanonika Michała Bystrama i sługę Konopackiego – Bartłomieja

Inskrypcja:

*R. D. FABIANUS KONOPACKI SUMMORVM PONTYFICVM CLEMENTIS VIII LEONIS XI. ET PAVLI V. INTIMVS CVBICVLATIVS DECANVS POSNANIENSIS GNESNEN: WARMIENS. CVLMENSISQUE CANONICVS HIC IACET ORETVR DEVS PRO ANIMA. VIXIT ANNOS LVIII. OBIIT DIE 22. MAII ANNO 1619.*

*R. D. MICHAEL BISTRAM CANONICVS WARMIEN. ET BARTHOLOMEVS BAVARA FALVLVS DEFVNCTI EXECVTORES TESTAMENTI POSVERVNT.*

*Wielebny Pan Fabian Konopacki Papieży Klemensa VIII Leona XI i Pawła V Tajny szambelan Dziekan Poznański, Kanonik Gnieźnieński Warmiński i Chełmiński tu żyje Błagajcie Boga za duszę. Żył lat 58. umarł dnia 22 maja roku 1619.*

*Wielebny Ksiądz Michał Bistram Kanonik Warmiński i Bartłomiej Bavara sługa zmarłego wykonawcy testamentu położyli.*

---

87. 72 **NIEROZPOZNANA**

brązowy wapień olandzki, wymiary płyty: 60 (część widoczna) × 210 cm

płyta barokowa z ok. poł. XVII w., z napisem i herbem Ogończyk. Zatarta i częściowo zasłonięta. Ułożona w nawie głównej, obok ołtarza Najświętszego Sakramentu od strony południowej.

---

88. 73 **NIEROZPOZNANA**

brązowy wapień olandzki, wymiary płyty: 77 (część widoczna) × 268 cm

Zatarta, szczątkowy napis nieczytelny.

---

89. 74 **Płyta nagrobna kanonika Chrystiana Tapiaw**

Chrystian Tapiaw, dziekan i kustosz warmiński, kapelan zamku w Olsztynie. Zm. 6.05.1498 r.

szary wapień olandzki, wymiary płyty: 239 × 147 cm

płyta z minuskułowym napisem na obramieniu i kartuszem herbowym. Ułożona w nawie południowej, przy ścianie katedry.

Inskrypcja:

*ANNO DOM MCCCC XCVIII DIE VI MENSIS MAII OBIIT VENERABILIS DNS CRISTANUS TAPIAW CANONICUS DECANVS ECCLESIAE VARMIENSIS, CVIVS ANIMA REQUESCAT IN PACE.*

---

---

*Roku pańskiego 1498 dnia 6 miesiąca maja zmarł czcigodny pan Chrystian Tapiaw kanonik dziekan katedry warmińskiej, którego dusza niech odpoczywa w pokoju.*

---

90. 75 **NIEROZPOZNANA**

brązowy wapień olandzki, wymiary płyty: 93 × 179 cm  
Zatarta, zarys katusza herbowego.

---

91. 76 **Płyta nagrobna Łukasza Andrzeja Klingera**

Łukasz Andrzej Klinger, lekarz kapituły. Zm. 1696 r.

czzerwony wapień olandzki, wymiary płyty: 158 × 86 cm  
płyta ułożona w nawie południowej, przy ścianie katedry.

Inskrypcja:

*D. O. M.*

*LUCAS ANDREAS KLINGER. VEN. CAPITULI VARM. MEDICUS ET AA. LL. DOCTOR HIC NOVISSIMAC TUBAC SONUM PRAESTOLATUR. OBIIT AO. DNI. 1698, AETATIS SUAE 67.*

*D.O.M.*

*Łukasz Andrzej Klinger. Czcigodnej Kapituły Warmińskiej lekarz i Doktor Sztuk Wyzwolonych tu dźwięku ostatniej trąby wyczekuje. Zmarł Roku Pańskiego 1698, wieku swego 67.*

---

92. 77 **Płyta nagrobna kanonika Achacego von Trencka**

Archacy von Trenck, dziekan warmiński, magister sztuk wyzwolonych. Zm. 13.03.1551 r.

szary wapień olandzki, wymiary płyty: 253 × 158 cm

ułożona w nawie południowej, przy ścianie katedry. Zdobiona głową wołu z gwiazdkami przy rogach pod gotyckim sklepieniem. Napis minuskułowy na obramieniu.

Inskrypcja:

*ACHATIUS. A. TRENKA. DECANUS. WARMIEN. ANNO 1551. DIE XX MARCII.*

*Achacy von Trenck Dziekan. Warmiński. Roku 1551. dnia 20 marca.*

---

93. 78 **Płyta nagrobna kanonika Michała Antoniego Schulca**

Mikołaj Antoni Schulc, kantor i dziekan warmiński, notariusz i wikariusz generalny, kanonik dobromiejski. Ur. 1695 r., zm. 6.04.1761 r.

---

---

szary wapień olandzki, wymiary płyty: 210 × 137 cm  
ułożona w nawie południowej, przy wejściu do Kaplicy Polskiej z inskrypcją i herbem. Fundowana przez siostry zmarłego – Reginę Dromler i Rozalię Ziman. Wykonana w Gdańsku.

Inskrypcja:

NICOLAO ANTONIO SZULC, CANCO, DECANO, VICARIO GENERALI VARMIIEN. CUI VIVERE CHRISTUS ET MORI LUCRUM, DE ECCLIA, ET PATRIA BENE MERITO, HEIC A LABORIBUS REQUIESCENTI, LAPIDEM HUNE SEU MONUMENTUM AMORIS POSUERUNT GRATIAE SORORES: REGINA DROMLERI ET ROSALIA ZIMANI PROCONS. WARTENBURG. VIDUAE. OBIIT AO. DNI. MDCCLXI. IIX IDUM APRIL. AETATIS SUAE LXVI.

*Mikołajowi Antoniemu Szulcowi, Kanonikowi, Dziekanowi, Wikariuszowi Generalnemu Warmińskiemu, któremu żyć Chrystus a umrzeć zysk, dla Kościoła i Ojczyzny dobrze zasłużonemu, tu odpoczywającemu od trudów, kamień ten czyli Pomnik miłości położyły wdzięczne siostry: Regina Dromlerowa i Rozalia Zimanowa, Burmistrzów barczewskich wdowy. Zmarł Roku Pańskiego 1761. 6 kwietnia. Wieku swego 66.*

---

94. 79 **Płyta nagrobna kanonika Ludwika Fantoni**

Ludwik Fantoni, kustosz i dziekan warmiński, sekretarz królewski, poseł Władysław IV i Jana Kazimierza. Zm. 1681 r.

szary wapień olandzki, wymiary płyty: 182 × 119 cm  
ułożona w nawie południowej, przy wejściu do Kaplicy Polskiej, zdobiona herbem. Zatarła.

Inskrypcja:

D. O. M.

LUDOVICUS FANTONI, ABBAS S. MARIAE IN VALLE, DECANUS VARM. LOVICIEN. ARCHIDIACONUS, CUSTOS VARMIIEN. CUNAS SIMUL ET INNATAS ANIMI DOTES ROMA DEDIT, COMITATEM CUM CANDORE INSPIRAVIT, DEIN PEREGINAS IPSIUS VIRTUTES REGNUM POLONIAE. ILLIUS MAGNI WLADISLAI IV CUI A CONSILII INTIMIS ET APPRIME GRATUS FUIT, DEMUM ET JOANNIS CASIMIRI REGUM TESTIMONIO PROBATA ET APPROBATA EJUS EXPERIENTIA PRAECIPUE EMICUIT. LEGATIONIBUS AD SUMMOS PONTYFICES, TUM CAESAREM ET GALLIAE AULAM TOTIES IN ARDUIS NEGOTIIS REGNI PERACTIS TANDEM ANNO CHRISTI 1683, 30 JUL. EMERITA SENECTUTE CLARUS, PLENUS DIERUM VIAM UNIVERSAE CARNIS

---

---

INGRESSUS, SUB HOC LAPIDE SOMNUM PACIS DORMIT. AMICE VIATOR  
TERRAM VIVENTIUM SPIRITUI PRECARE ET VALE!

D.O.M.

*Ludwik Fantoni, Opat Santa Maria in Valle, Dziekan Warmiński, Archidiakon Łowicki, Kustosz Warmiński. Kolebkę i wrodzone zalety ducha dał Rzym, grzeczność i szczerść tchnął, wreszcie zagraniczne jego cnoty Królestwo Polskie. Owego Wielkiego Władysława IV, komu od rad tajemnych i nadzwyczaj był miły, potem i Jana Kazimierza, Królów świadectwem dowiedzione i potwierdzone jego doświadczenie szczególnie zajaśniało. Poselstwami do Papieża, potem Cesarza i na dwór Francji wielokrotnie w trudnych sprawach królestwa wykonanymi w końcu roku Chrystusa 1683. 30 lipca. wysłużoną starością sławny, pełen dni na drogę wszelkiego ciała wkroczywszy, pod tym kamieniem snem pokoju śpi. Przyjazny przechodniu ziemię żyjących duchowi wyprasza i Żegnaj!*

---

## JEZIORANY, kościół św. Bartłomieja

Epitafium:

---

### 1. Epitafium Szymona Rogalli – burmistrza Jezioran

Szymon Rogalli, burmistrz Jezioran, ojciec Jana Chryzostoma, sekretarza królewskiego, kanclerza biskupów warmińskich. Zm. 1763 r.

drewno rzeźbione, polichromowane, wymiary: 67 × 145 × 18 cm

1763 r.

Zachowana inskrypcja, trudna do odczytania ze względu na wysokość umiejscowienia epitafium

---

## KIWITY, kościół św. Piotra i Pawła

Epitafium:

---

### 1. Epitafium Eustachego von Knobelsdorfa

drewno polichromowane, niekompletne, przemalowane

1621 r.

Epitafium obrazowe ze sceną ukrzyżowania Chrystusa, flankowane kolumnami i uszakami roślinno-chrzęstkowymi. poniżej w kartuszu napis:

AD MAIOREM CRUCIFIXI JESU CHRISTI / REDEMPTORIS AC SALVATORIS  
NOSTRI GLORIAM / ET ANIMAE SVAE SUORUMOVE SALUTEM / HOC EPITAFIUM  
FIERI FECIT PRAENOBILIS / ET MAGNUS DOM. EUSTACHIUS KNOBELSDORFF /  
HAERES IN MAINEN ETC / A AETATIS SVAE LXXX A SALUTIS MDCXXI

---



Płyta nagrobna:

---

2. **Płyta nagrobna Jana Wilde - sufragana warmińskiego, proboszcza**

Jan Wilde, biskup pomocniczy diecezji warmińskiej, proboszcz w Kiwitach. Zm. 17.12.1532 r.

szary wapień olandzki, wymiary płyty: 205 × 127 cm

1532 r.

Ułożona za ołtarzem głównym, całkowicie zatarta

---

**Krekole, kościół Krzyża Świętego**

Płyty nagrobne:

---

1. **NIEROZPOZNANA**

czerwony wapień zbity, wymiary płyty: 133 × 195 cm

2 poł. XVI w.

Ułożona w centralnym korpusie kościoła, zatarta

---

2. **NIEROZPOZNANA**

czerwony wapień zbity, wymiary płyty: 140 × 218 cm

2 poł. XVI w.

Ułożona w centralnym korpusie kościoła, zatarta

---

**LEGINY, kościół św. Marii Magdaleny**

Płyty nagrobne:

---

1. **Płyta nagrobna rodziny Olsen**

1665 r.

Ułożona przy ołtarzu głównym

---

2. **Płyta nagrobna Andrzeja i Józefa de Helden Gąsiorowskich**

1772 r.

Ułożona w nawie głównej

---

**LIDZBARK WARMIŃSKI, kościół śś. Apostołów Piotra i Pawła**

Epitafia:

---

1. **Epitafium Krystyny z Pucka**

Christina von Puczke, matka biskupa Jana Dantyszka. Zm. 1539 r.

brąz

---

ok. 1539 r.

Trzy częściowe: górna, okrągła płyta, średnica 50 cm z rytymi insygniami i herbem biskupa otoczonymi wieńcem laurowym, poniżej prostokątna płyta – 123 × 58 cm z napisem w otoczeniu bordiury kandelabrowej:

*HIE LEIT CHRISTINA VON PVCZKE BERNT / SCHOLGEN TOCHTER HANSE VO HOVE / ANDERS FLACHSBINDER GENÄT HAVSFRAV / DEN BEIDEN GOT GENEDIG SEY AM / PFINGSTAG BEGRABEN M D XXXIX .*

Poniżej płyta – 69 × 33 z napisem w otoczeniu bordiury kandelabrowej:

*JOAN D G EPS VARMIE / MATRI PIENT POS.*

*Tu spoczywa Krystyna z Pucka córka Bernarda Szolca, żona Jana z Hoven zwanego Flachsbinder. Obojgu niech Bóg będzie łaskawy. Pogrzebana w dzień Zielonych Świąt 1539.*

*Jan z Bożej Łaski Biskup Warmiński matce ze czcią ufundował.*

## 2. Epitafium Jerzego Szyszkowskiego

Jerzy Szyszkowski, kasztelan biechowski, krewny biskupa warmińskiego Mikołaja Szyszkowskiego. Zm. 1641 r.

wapień olandzki, czarny wapień mozański, alabaster angielski, wymiary: 202 × 110 cm  
1641 r.

Czarna płyta inskrypcyjna w obramieniu małżowinowo-chrząstkowym, zwieńczonym herbem Ostoja, dwoma obeliskami i kulą, u dołu szyszka. Fundacja bp Mikołaja Szyszkowskiego.  
*DEO. OPT. MAX. ET MEMORIAE / GEORGIJ SZYSZKOWSKY CASTELLANI BIECHOWIENSIS / QUI AB INEUNTE AETATE BONARUM LITERARUM STUDYS ANI / MO EXAGGERATO DEIN BELLO MOSCHOITICO, PATRIAE NA / UATA FORTI OPERA CUM REM PUB. MAGIS AC MAGIS CAPESE / RET IN IPSO AETATIS ROBORE FATORUM UI OPPRESSUS EST. / NICOLAUS SZYSZKOWSKI EPISCOPUS VARMIENSIS / MAERES PATRUELEM POSUIT. ANNO DNI MDCXLI.*

*Bogu Najlepszemu Najwyższemu oraz pamięci Jerzego Szyszkowskiego kasztelana biechowskiego, który od młodych lat wykształciwszy umysł studiami literatury pięknej, potem podczas wojny moskiewskiej dzielnie służąc Ojczyźnie, gdy Rzeczpospolitą coraz bardziej ogarniała, w samej sile wieku ciężarem losu został przytłoczony. Mikołaj Szyszkowski Biskup Warmiński oplakujący stryjecznego brata. Roku Pańskiego 1641.*

---

**3. Epitafium Sebastiana Młodzianowskiego**

Sebastian Młodzianowski, starosta lidzbarski. Zm. 1743 r.

wapień olandzki, wymiary: 82 × 98 cm

1743 r.

płyta inskrypcyjna z herbem Dąbrowa, inskrypcja złożona:

*D.O.M. / MEMORIAE / SEBASTIANI MŁODZIANOWSKI / CAPITAN HEILSBURGENSIS  
/ CATHARINA AB HATTEN / CONJUX MOESTISSIMA / AMORIS ET DESIDERII / M.P. /  
OBIIT II OCTOBR. MDCCXLIII / AETATIS SUAE LIV ANNO.*

*Bogu Najlepszemu Najwyższemu. Pamięci Sebastiana Młodzianowskiego kapitana lidzbarskiego, Katarzyna z Hattenów, żona najżałośniejsza z miłości i tęsknoty (pomnik położyła). Zmarł 2 października 1743 r. w wieku 54 lata.*

---

**4. Epitafium Anny Barbary Dembskiej**

Barbara Dębska, córka Adama i Elżbiety, zmarła ok. 1760 r. w wieku 8 lat.

czarny wapień mozański, wymiary: 147 × 95 cm

1760 r.

płyta inskrypcyjna zdobiona herbem Prawdzic u góry i puttem u dołu.

*MEMORIAE ANNAE BARBARAE DEMBSKA / ADAMI ET ELISABETH CAPIT. LEIPENS.  
/ FILIAE DULCISSIMAE AMICUS PARENT. GAUDENS ET DOLENS / M.P. / M.DCC.LX  
/ VIXIT VIII MENSIB. IX DIEB. / HAEC: SEQUITUR AGNUM / QUOCUMQUE IERIT.*

*Pamięci Anny Barbary Dembskiej, Adama i Elżbiety Kapitana Lipawskiego córki najstarszej, przyjaciel rodziców, radując się i bolejąc, pomnik położył 1760. Żyła 8 miesięcy i 9 dni. „Ta pójdzie za Barankiem, gdziekolwiek On poprowadzi”.*

---

**5. Epitafium Tomasza Bagniewskiego**

Tomasz Bagniewski, zm. 1736 r.

wapień olandzki, wymiary płyty: 80 × 125 cm

1736 r.

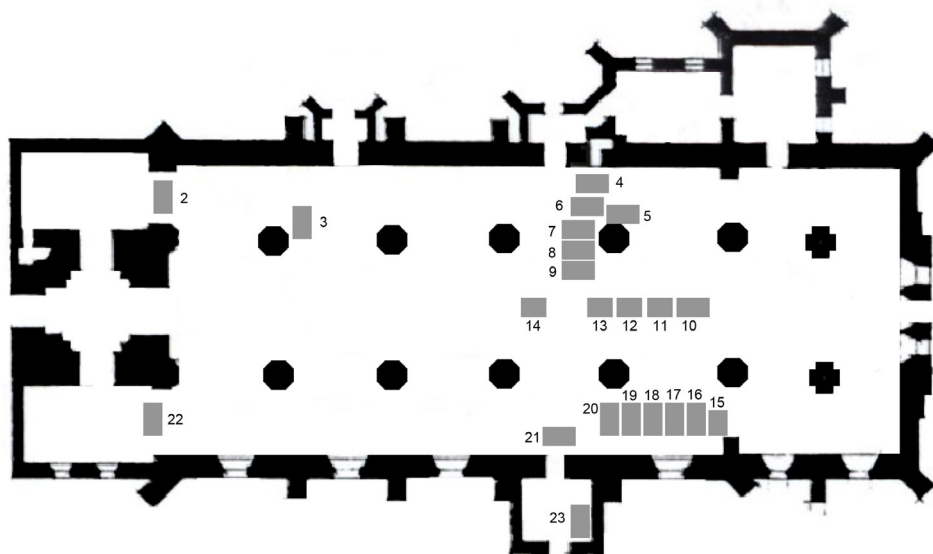
Fundacja bp Krzysztofa Szembeka.

*SAXUM HOC / VIATOR, SI LEGIS / CONSIDERA / DE ILLUSTRISS: BAGNIEWSCIONUM  
STEMATE / ET NOMINE ORTUM DUXISSE / MAGNIFIC. THOMAM BAGNIEWSKI /  
QUI DUM IN MEDIO AETATIS SUAE FLORERET, / FLOREM VITAE ILLIUS / RIGIDA  
MORTIS DECOXIT PRUINA / CUIUS MORTICALES EXUVIAS / CELSISSIMUS DE  
COMITIBUS IN SLUPOW / SZEMBEK / CHRISTOPH. PRINCEPS EPPUS VARMIIEN. /*

---

HIC DEPONI / HOCQ. MONUMENTUM GRATAE MEMORIAE / APPONI CURAVIT / UT  
TU VIATOR ABIENS / ANIMAE DEFUNCTI / REQUIEM PRECERIS Ao Dni MDCCXXXVI.

Kamień ten Przechodniu, jeśli czytasz, pomyśl, że z Najjaśniejszego rodu Bagniewskich i nazwiska wywodzi się Wielmożny Tomasz Bagniewski, który gdy kwitł w połowie wieku swego, kwiat jego życia, surowy śmierci zwarzył szron. Którego śmiertelne szczątki Jego Wysokość z hrabiów na Słupowie Szembek Krzysztof, Książę Biskup Warmiński tu złożyć i ten pomnik wdzięcznej pamięci położyć polecił. Abyś ty przechodniu odchodząc, duszy zmarłego odpoczynek wypraszał. Roku Pańskiego 1736.



Lidzbark Warmiński, kościół świętych Apostołów Piotra i Pawła  
Rozkład nowożytnych płyt nagrobnych

Płyty nagrobne:

Nr na planie	Nawa północna od zachodu:
6. 1	<b>Płyta nagrobna Hildebranda Ferbera</b> Hildebrand Ferber, brat biskupa warmińskiego Maurycego Ferbera. Zm. 1530 r.  brąz, wymiary płyty: 225 × 146 cm

Postać zmarłego ryta w metalu, usytuowana pomiędzy kolumnami, w górnej części ornament roślinny i herby zmarłego trzymane przez małpki. Wokół kompozycji bordiura z inskrypcją:

*HER HILDEBRANT FERBER DER ERENVHEST BITTET GOT VMB SEINER SEIENN BESTT / ALS MEN MCCCCC VND XXX IAR VON CHRI / GEBURT HEERZU GELEN WAR AM IRSTEN IVNII IST IN GOT VERSTORBEN / VND ALHIE CRISTLICH BEGRABEN WORDEN*

*Pan Hildebrant Ferber wielce czcigodny prosi Boga o zbawienie swej duszy. Jako mąż w 1530 r. od narodzenia Chrystusa tu wslawiony, pierwszego czerwca zasnął w Bogu i tu po chrześcijańsku został pochowany.*

- |     |   |  |
|-----|---|--|
| 7.  | 2 | <b>NIEROZPOZNANA</b><br>szary wapień olandzki, wymiary płyty: 117 × 179 cm<br>zatarta, u dołu czaszka i piszczele  |
| 8.  | 3 | <b>NIEROZPOZNANA</b><br>szary wapień olandzki, wymiary płyty: 142 × 208 cm<br>całkowicie zatarta, ślady po uchwytach w narożach, w części zasłonięta       |
| 9.  | 4 | <b>NIEROZPOZNANA</b><br>szary wapień olandzki, wymiary płyty: 132 × 142 cm<br>całkowicie zatarta, ślady po uchwytach w narożach,                           |
| 10. | 5 | <b>NIEROZPOZNANA</b><br>szary wapień olandzki, wymiary płyty: 178 × 138 cm<br>całkowicie zatarta   |
| 11. | 6 | <b>NIEROZPOZNANA</b><br>szary wapień olandzki, wymiary płyty: 261 × 211 cm<br>całkowicie zatarta, uzupełnienia cementowe                                   |
| 12. | 7 | <b>NIEROZPOZNANA</b><br>szary wapień olandzki, wymiary płyty: 256 × 140 cm<br>zatarta, ze śladami inskrypcji w górnej części i kartusza herbowego w środku |
| 13. | 8 | <b>NIEROZPOZNANA</b><br>szary wapień olandzki, wymiary płyty: 172 × 203 cm<br>całkowicie zatarta,  |
| 14. | 9 | <b>NIEROZPOZNANA</b><br>szary wapień olandzki, wymiary płyty: 191 × 174 cm<br>całkowicie zatarta, obtłuczona, uzupełnienia cementowe                       |

---

**Nawa główna, od ołtarza:**

---

15. 10 **NIEROZPOZNANA**  
czerwony wapień olandzki, wymiary płyty: 145 × 195 cm  
całkowicie zatarta, śladowy kartusz herbowy
- 
16. 11 **NIEROZPOZNANA**  
szary wapień olandzki, wymiary płyty: 183 × 120 cm  
całkowicie zatarta
- 
17. 12 **NIEROZPOZNANA**  
czerwony wapień olandzki, wymiary płyty: 195 × 116 cm  
całkowicie zatarta
- 
18. 13 **NIEROZPOZNANA**  
szary wapień olandzki, wymiary płyty: 102 × 184 cm  
całkowicie zatarta, śladowa inskrypcja w górnej części i kartusz herbowy pośrodku
- 
19. 14 **NIEROZPOZNANA**  
czerwony wapień olandzki, wymiary płyty: 204 × 145 cm  
całkowicie zatarta
- 

**Nawa południowa od zachodu:**

---

20. 15 **NIEROZPOZNANA**  
szary wapień olandzki, wymiary płyty: 170 × 180 cm  
całkowicie zatarta, częściowo zasłonięta
- 
21. 16 **NIEROZPOZNANA**  
szary wapień olandzki, wymiary płyty: 175 × 176 cm  
mocno zatarta, ślady po uchwytach w narożach, śladowo zachowany napis, w dolnej części czaszka z pizszczelami
- 
22. 17 **NIEROZPOZNANA**  
szaro-zielonkawy wapień olandzki, wymiary płyty: 194 × 128 cm  
całkowicie zatarta, w dolnej części śladowo zachowana czaszka z pizszczelami
- 
23. 18 **NIEROZPOZNANA**  
czerwony wapień olandzki, wymiary płyty: 194 × 124 cm  
całkowicie zatarta, w środkowej części śladowo zachowana czaszka z pizszczelami,  
w dolnej kartusz herbowy
-

- 
24. 19 **NIEROZPOZNANA**  
szaro-zielonkawy wapień olandzki, wymiary płyty: 194 × 140 cm  
całkowicie zatarta, w dolnej części śladowo zachowany kartusz herbowy i cztery uchwyty mocujące
- 
25. 20 **NIEROZPOZNANA**  
szary wapień olandzki, wymiary płyty: 194 × 156 cm  
całkowicie zatarta, częściowo zasłonięta, w górnej części zachowany kartusz herbowy, pole inskrypcyjne otoczone bordiurą z ornamentem wywijanym (?), w dolnej części czaszka i piszczele
- 
26. 21 **NIEROZPOZNANA**  
szary wapień olandzki, wymiary płyty: 131 × 132 cm  
zachowana fragmentarycznie, całkowicie zatarta, ze śladami napisu w bordiurze (minuskuła ?)
- 
27. 22 **NIEROZPOZNANA**  
szary wapień olandzki, wymiary płyty: 118 × 229 cm  
całkowicie zatarta
- 

**Kruchta boczna:**

- 
28. 23 **NIEROZPOZNANA**  
szary wapień olandzki, wymiary płyty: 105 × 198 cm  
całkowicie zatarta, rzeźbiona (postać)
- 

Cztery z zachowanych płyt, obecnie nieczytelne, oznaczały pochówki następujących osób:  
Jerzego v. Knobelsdorfa †1544, Eustachiusza v. Knobelsdorfa †1622, Jerzego Padelucha z Ełdyt †1556, Eustachiusza Kreczmera †1657.

---

**ŁAJSY, kościół św. Mikołaja**

## Płyty nagrobne:

- 
1. **Płyta nagrobna Jana Hoghansa**  
Jan Hoghnsen, wikariusz w Pieniężnie, proboszcz w Łajsach.  
Zm. 1669 r.
- wapień, wymiary płyty: 134 × 225 cm  
1669 r.
-

---

Inskrypcja:

DOM

VENERABILI JOANNI HOGAVUS PRIMUM ANNIS NOVEM DECEM VICARIO  
MEISACCENSI DEIN DUOBUS ET TOTIDEM MENSIS PAROCH LAISEN SIET  
SONNEVALDENSIS AETATIS SUAE ANNO QUADRAGESIMO OCTAVO DEFENCTOR  
HOC MONUMENTUM POST POSUIT OBYT DIE 13 NOVEMBRIS MDCLXIX

---

2. **NIEROZPOZNANA**

wapień, wymiary płyty: 138 × 196 cm

XVII w.

---

### Olsztyn, kościół św. Jakuba

Płyty nagrobne:

---

1. **NIEROZPOZNANA**

czerwony wapień olandzki

Ułożona w wejściu głównym do kościoła, w kruchcie, całkowicie zatarta, niekompletna

---

2. **NIEROZPOZNANA**

szary wapień olandzki

Ułożona w nawie głównej, pod chórem muzycznym, zatarta, niekompletna z widocznym, zatartym kartuszem herbowym

---

3. **NIEROZPOZNANA**

czarny wapień mozański

Ułożona w nawie głównej, pod chórem muzycznym, zatarta, niekompletna z widocznym, zatartym kartuszem herbowym w górnej części

---

4. **NIEROZPOZNANA**

szary wapień olandzki

Ułożona w nawie głównej, pod chórem muzycznym, zatarta całkowicie, zachowana częściowo

---

5. **NIEROZPOZNANA**

szary wapień olandzki

Ułożona w kruchcie bocznej, zatarta, z widocznym kartuszem i fragmentem nieczytelnej inskrypcji

---



---

**6. NIEROZPOZNANA**

szary wapień olandzki, ułożona w kruchcie bocznej, zachowana fragmentarycznie, z symbolem śmierci czaszką i piszczelami, fragmentarycznie zachowany napis:

*VIATOR / PECATOR [...] / [...]RRVM VENIA [...] / A. DEO / EXPOSCE*

---

**7. NIEROZPOZNANA**

czerwony wapień olandzki

Ułożona w kruchcie bocznej, całkowicie zatarta, niekompletna

---

**8. NIEROZPOZNANA**

szary wapień olandzki

Ułożona w kruchcie bocznej, całkowicie zatarta, niekompletna

---

**9. NIEROZPOZNANA**

czerwony wapień olandzki

Ułożona w kruchcie bocznej, całkowicie zatarta, fragment inskrypcji pod kropielnicą:

*[...] RTOS / CONSULI QV[...] / [...] BINEN*

---

**Olsztyn, kaplica Szpitala Miejskiego****Epitafium:**

---

**1. Epitafium Alberta Nowiejskiego**

Albert Nowiejski, kanonik warmiński, sekretarz królewski. Cały swój majątek zapisał w testamencie na potrzeby szpitali Św. Ducha i św. Jerzego w Olsztynie. Zm. 19.12.1664 r.

wapień mozański, wapienie olandzkie

Gdańsk, 1665 r.

Inskrypcja:

*PERILLUSTRIS ET ADMODUM REVERENDUS DOMINUS / ALBERTUS NOWIEYSKI  
/ IURIS UTRIVSQUE DOCTOR CANONICUS VARMIENSIS / SACRAE REGIAE  
POLONIAE ET SUECIAE / MAIESTATIS SECRETARIUS / ALLENSTEINENSIS OLIM  
ADMINISTRATOR / VIR PRUDENTIA MAGNUS / IN REBUS AGENDIS DEXTER /  
INSIGNIS PIETATE / NAM HOSPITALIBUS ALLENSTEINENSIBUS / ADSCRIPSIT  
HAEREDITATEM / ECCLESIAE IBIDEM S. SPIRITUS RESTAURANDAE / SUBDITISQUE  
PIUM SUBSIDIVM / PER ITALIAM, GERMANIAM, GALLIAM / AC HOLLANDIAM  
INQUIES VIATOR / HIC TANDEM COMPREHENDIT REQUIEM / POSUERUNT EI  
HOC MONUMENTUM REVERENDISSIMUS / D. LUDOVICUS ABBAS FANTONUS ET /*

---

---

*PERILLUSTRIS D. ANDREAS GLAZNOCKI / CANONICI VARMIENSES TESTAMENTI / EXECUTORES / ANNO INCAMATAE SALUTIS MDC.*

*Prześwietny i wielce szanowny Pan Wojciech Nowiejski, doktor obojga praw, kanonik warmiński, sekretarz świętego majestatu Króla Polski i Szwecji, swego czasu administrator olsztyński, mąż wielkiej roztropności, skuteczności w działaniu, nieposledniej dobroci, bowiem swoje dziedzictwo zapisał szpitalom olsztyńskim na odbudowę tamże kościoła Świętego Ducha i na zbożne wsparcie poddanym, niezłomny podróżnik po Italii, Niemczech, Francji i Holandii, tu wreszcie znalazł miejsce spoczynku. Ten pomnik wystawili mu wykonawcy testamentu przewielebni kanonicy warmińscy opat Ludwik Fantoni oraz Andrzej Glaznocki, w roku 1664 od narodzin Zbawiciela, w miesiącu grudniu.*

---

### **PIENIĘŻNO, kościół św. Piotra i Pawła**

Epitafium:

---

#### **Epitafium Andrzeja Dromlera**

Andrzej Dromler, burmistrz Pieniężna. Zm. 1742 r.

czarny wapień, wymiary: 86 × 143 × 4 cm

1742 r.

Inskrypcja:

*D.O.M. / IN PULVERE DORMIENTIBUS / ANDREAE DROMLER / PROCONSULI  
MEELSACENSI / ET ANNAE NATAE HANMANIX / DOMINIS OLIM IN ENGELSWALD  
/ DE HAC ECCLESIA ET CVITATE / BENE MERITIS / PARENTIBUS DESIDERTISSIMIS  
/ QUORUM CINERIS HIC QUIESCUNT / MOESTUS ET GRATUS FILIUS / PAULUS  
DOMINUS DROMLER / CANONICUS WARMIENSIS / AMORIS ET DOLORIS /  
MONUMENTUM POSUIT / ANNO DOMINI MDCCXLII*

---

### **ROGÓŻ, kościół św. Barbary**

Płyty nagrobne:

---

1. **Płyta nagrobna Marcina Paternostera proboszcza w Rogóżu**

Marcin Paternoster, proboszcz w Rogóżu. Ur. 1587 r., zm. ok. 1650 r.

szary wapień olandzki

---

---

I poł. XVI w.

Ułożona przy ołtarzu głównym, z lewej strony. Inskrypcyjna, w większości zatarta zakryta podestem drewnianym.

---

2. **Płyta nagrobna małżeństwa von Hatten**

szary wapień olandzki

I poł. XVI w.

Ułożona przy ołtarzu głównym, z prawej strony. Inskrypcyjna, w większości zatarta zakryta podestem drewnianym.

---

3. **NIEROZPOZNANA**

szary wapień olandzki

1734 r.

Ułożona w kruchcie bocznej kościoła. Inskrypcyjna, w większości zatarta, pojedyncze wyrazy do odczytania

Być może jest to płyta Krystiana Kazimierza Greiffenberga, proboszcza w Rogózu w latach 1712–1734.

---

## **SĄTOPY, kościół św. Jodoka**

Płyty nagrobne:

---

1. **Płyta nagrobna Mikołaja Dubrawskiego**

szary wapień olandzki

XVIII w.

Ułożona na stopniu przy bocznym wejściu do kościoła

Inskrypcyjna, w większości zatarta, pojedyncze wyrazy do odczytania

---

2. **NIEROZPOZNANA**

czerwony wapień olandzki

1658 r.

Ułożona w nawie głównej, przed prezbiterium, w większości zakryta stopniem, zatarta, kartusz herbowy z nieodczytanym herbem

Śladowy napis do odczytania:

*MDCLVIII ANNO, poniżej XXXVIII*

---

- 
3. **Fragmety płyt nagrobnych**, przyciętych do wielkości flizów posadzkowych. Na czterech większych do odczytania:
1. SIMON SCHLEGEL  
AO 1644
  2. GREGORIUS SCHLEGEL  
AO 16 [...]
  3. IACOBUS  
W[...]  
AO 16 [...]
  4. 23 SEPTEMB
- 

UNIKOWO, kościół św. Jana Chrzciciela

Płyty nagrobne:

---

1. **Płyta nagrobna Mikołaja Coronensisa**

Mikołaj Coronensis, urodzony w Danii, proboszcz w Unikowie. Zm. 14.01.1650 r.

czerwony wapień olandzki

1650 r.

Ułożona z lewej strony ołtarza głównego, inskrypcyjna, w górnej części symbol IHS w okrągłym wieńcu

Inskrypcja:

*NICOLAUS CORONENSIS DANVS / PAROCHUS GLOCKSEINENSIS / OB. RELICIONEM  
EXVUL NOVEM / SUPRA VIGINTI ANNOS / ECCLESIA NANC A SE INSTAVRATAM  
/ LAVDABILITER REXIT TANDEM / LABORIBVS PRO DEI HONORE / SVSCEPITS  
IPSOQVE SENIO [...] NE [...]TVS / HIC EXUVIAS SUAE MORTALITATIS / EX  
AGENABIUS DEPOSIT / ANNO M D C L MENSE / IANUARIO DIE 14*

---

2. **NIEROZPOZNANA**

czerwony wapień olandzki

Nawa główna, przed prezbiterium, śladowy napis, spękania, napis *MDCCL*

---

3. **NIEROZPOZNANA**

szary wapień olandzki

Ułożona z prawej strony ołtarza głównego

Możliwe do odczytania pojedyncze wyrazy: *PAROCHUS* i rok *MDCC* [...]

---

**WAPNIK, kościół św. Andrzeja Apostoła**

Płyty nagrobne:

- 
1. **Płyta nagrobna Rodziny Hozjuszów**  
czerwony wapień olandzki  
XVII w.  
Zatarta, nieczytelny herb, ślady po uchwytach w narożach
- 
2. **Płyta nagrobna Rodziny Hozjuszów**  
czerwony wapień olandzki  
XVII w.  
Zatarta, do odczytania jedynie inicjały: V.H.D.B. oraz nieczytelny herb
- 

**WILCZKOWO, kościół św. Jana Chrzciciela**

Płyty nagrobne:

- 
1. **Płyta nagrobna Franciszka Jeczewskiego**  
czerwony wapień olandzki  
1799 r.  
Inskrypcyjna, słabo czytelna, usytuowana na zewnątrz, w ścianie kościoła.
- 
2. **W wykazach z lat 80-tych XX wieku widnieje płyta nagrobna Kazimierza Mockiego**  
(1771 r.)  
Dziś nieodnaleziona
- 

**BIBLIOGRAFIA****Źródła drukowane**

- Brachvogel E., *Die Grabdenkmaler in Dom zu Frauenburg*, „Zeitschrift für die Geschichte und Altertumskunde Ermlands” 23/1927–1930.
- Dittrich F., *Beitrage zur Bangeschichte der ermladischen Kirchen*, „Zeitschrift für die Geschichte und Altertumskunde Ermlands” 1884–1886, 24–26.
- *Beitrage zur Bangeschichte der ermladischen Kirchen*, „Zeitschrift für die Geschichte und Altertumskunde Ermlands” 1887–1890, 27–29.
- *Beitrage zur Bangeschichte der ermladischen Kirchen*, „Zeitschrift für die Geschichte und Altertumskunde Ermlands” 1893, 3.
- Hipler F., *Die Grabstätten der ermlandischen Bischöfe*, „Zeitschrift für die Geschichte und Altertumskunde Ermlands” 1891–1893, 30–32.
- Inscriptorium sepulcralium in Ecclesia Cathedrali Warmiensi Centuria*, „Pastoralblatt für die Diocese Ermland” 1881, 5; 1891, 9.

**Opracowania**

- Chrzanowski T., *Przewodnik po zabytkowych kościołach północnej Warmii*, Olsztyn 1978.
- Czernik Zbigniew, *O dwóch płytach nagrobnych z katedry fromborskiej*, „Rocznik Warmińsko-Mazurski” 2009, 2.

- Jurkowlaniec T., *Nagrobki średniowieczne w Prusach*, Warszawa 2015.
- Kączkowska A., *Epitafium Mikołaja Kopernika we Fromborku*, „Ochrona Zabytków” 1953, 6.
- Kozakiewiczowie H.S., *Renesans w Polsce*, Warszawa 1976.
- Katalog Zabytków Sztuki w Polsce*, Seria Nowa, t. II: *Województwo elbląskie*, z. 1: *Braniewo, Frombork, Orneta i okolice*, M. Arszynski, M. Kutzner (opr.), Warszawa 1980.
- Kopiczko Andrzej, *Duchowieństwo katolickie Diecezji Warmińskiej w latach 1525-1821*, część 2: *Słownik*, Olsztyn 2000.
- Obląk Jan, *Katedra we Fromborku*, Olsztyn 1980.
- Piskorska J., *Lidzbark Warmiński. Inwentarz ruchomych zabytków sztuki kościelnej Diecezji Warmińskiej według stanu z 1980 r.*, „Studia Warmińskie” 1982, XIX.
- Przewodnik po zabytkowych kościołach południowej Warmii*, Olsztyn 1973.
- Rzempołuch Andrzej, *Zespół kolegiacki w Dobrym Mieście*, Olsztyn 1989.
- Sikorski Jerzy, Piaskowski T., *Frombork*, 1972.
- Słownik biograficzny Kapituły Warmińskiej*, red. J. Guzowski, Olsztyn 1996.
- Wardzyńska K., *Johannes Soeffrens (1660 – po 1721) – rzeźbiarz niderlandzki w Elblągu*. Wstęp do monografii, „Porta Aurea. Rocznik Instytutu Historii Sztuki Uniwersytetu Gdańskiego” 2014, 13.
- Wardzyński M., *Marmury i wapienie południowoniderlandzkie na ziemiach polskich od średniowiecza do 2. poł. XVIII w. Import i zastosowanie w małej architekturze i rzeźbie kamiennej*, „Biuletyn Historii Sztuki” 2008, 70/3–4.
- *Import kamieni i dzieł rzeźby z Gotlandii i Olandii do Rzeczypospolitej (od XIII do 2. połowy XVIII w.)*, „Porta Aurea. Rocznik Instytutu Historii Sztuki Uniwersytetu Gdańskiego” 2010, 9.
- Wróblewska K., *Późnogotycka brązowa płyta nagrobna biskupa warmińskiego Pawła Legendorfa*, „Komunikaty Mazursko-Warmińskie” 1966, 1.

Ważnym źródłem w badaniach plastyki nagrobnej są również Karty ewidencyjne obiektów znajdujące się w archiwum WUOZ w Olsztynie, a także kary inwentaryzacyjne w zbiorach Wydziału Sztuki Kurii Archidiecezji Warmińskiej z lat 2019-2022.